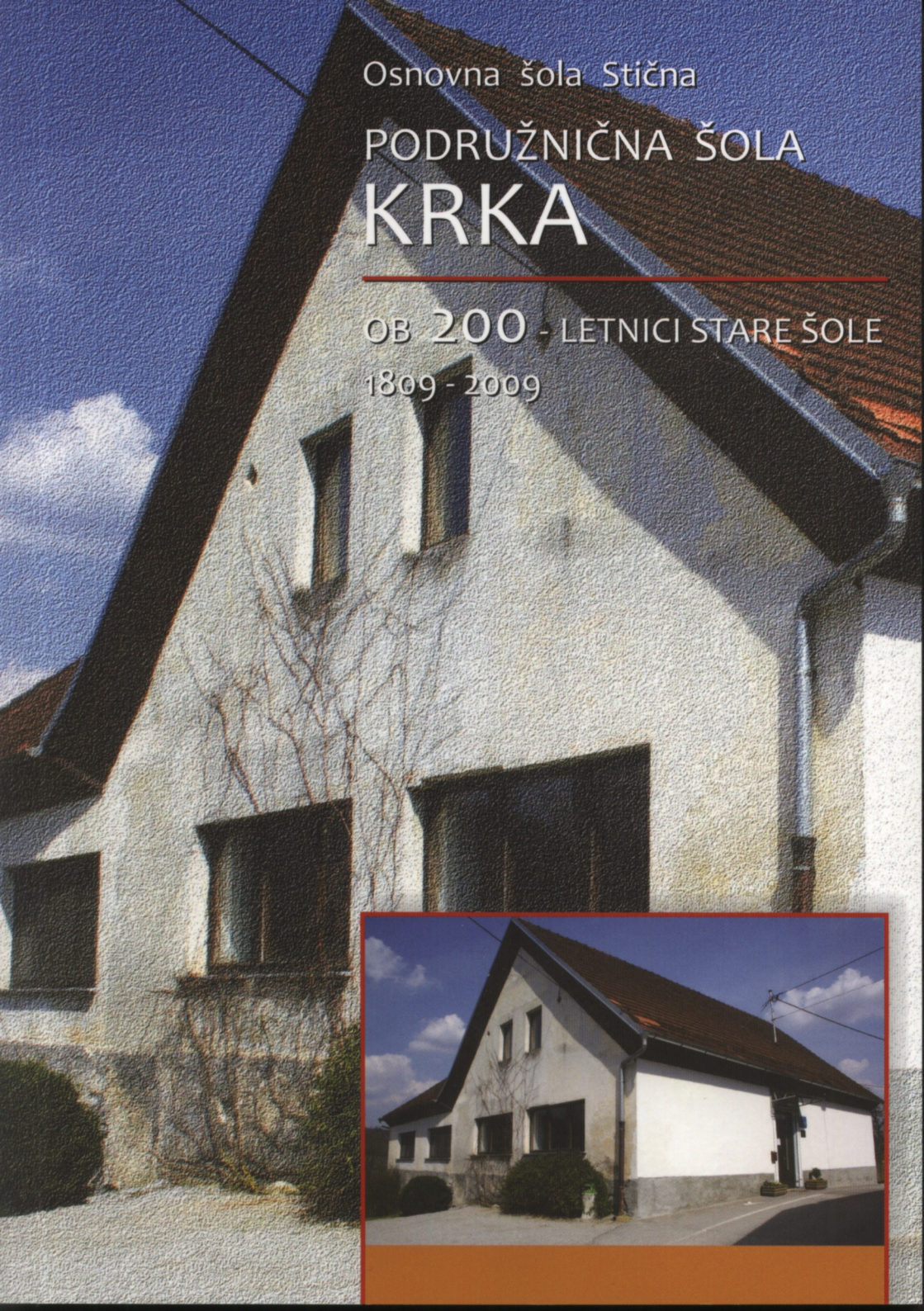

Osnovna šola Stična

PODRUŽNIČNA ŠOLA KRKA

OB 200 - LETNICI STARE ŠOLE
1809 - 2009

SAJ NAS POZNATE; IN VENDAR ...

7

Življenje neke podružnice

Nov mejnik, ki se ne zaključuje, temveč nadaljuje

Na prelomu stoletja – naši kraji v spisih učenk in učencev podružnične šole na Krki v letu 2000 ...

ZA PRIPTIMI VRATI

16

Kaj nam pripoveduje reka Krka

Geografske značilnosti reke Krke

»Na Kerko mora iti, kar po Zagradcu kuje in žebljari ...«

LETNICE, ZAPISANE V SPOMINU

30

Razvoj šolstva na Slovenskem od elementarne osnovne šole do sodobne devetletke

Preteklost in sedanjost podružnične šole na Krki

PODOBE PRETEKLOSTI

35

V zavetju ...

... na poti k novi šoli

Stara šolska stavba na Krki kljubuje času, ljudem, politiki in oblastem

Preteklost – sedanjost – prihodnost podružnične osnovne šole na Krki

VRTILJAK SPOMINOV

43

»Marija, saj boš zmrznila«

Moj grad za gorami, čuj biseri sami in posteljica vsa iz zlata

Paša, tablice, zelišča

Klobuk, klobuka, klobuku

Prvi šolski dan

Zvezki – papirnate vrečke

Dobre tovarišice

Pred poukom – molitev

Pouk v »farovžu«

V sedmem razredu na Rab

V šolo med vojno

Drva za topel razred

Mi gradimo ceste

Najprej glasba, potem poštrevanka

Sreča je v majhnih stvareh

V šolo po bližnjicah

Ostali v jedilnici

Trije razlogi

Kar po prstih

Peš v šolo

Vinko, Marko, Peter, Darinka, Duška

Zasneženi travniki, mehka gozdna tla, izvir reke Krke

Skozi razpoko spomina

Bilo je ...

Z robčkom na nosu

Od izvira proti izlivu

Danes ne bo »posla«

Moje poti v šolo na Krki

ZGODBE O PREŽIVETJU IN O RAZKOŠJU

63

Drobci iz kronike

IZ ARHIVOV

68

Andrej Petelin

Anton Gliha

Andrej Kančnik

Anton Šinkovec

Matija Šušteršič

Jožef Jerše

Matija Kračman

Andrej Kančnik – ljudski pesnik

Matevž Kračman – ljudski pevec in varuh našega narodnega izročila

UREJENI SVET... SPRIČEVAL UREJENI SVET ...ŠTEVILK VRTILJAK PODOB

77

90

91

Josip Jurčič

Anton Hribar-Korinjski

Dr. Avgust Mušič

Dr. Franc Perko

Alojz Zupanc

Roza Šeme – Marjanca

DOBER DAN, ŠOLA

Šola

Česa se spomnite, ko slišite besedo šola?

Učitelj, šolskih klopi, table, pouka, malice, izletov ... Vsega naštetega in še marsičesa drugega!

Šola je prostor, šola je čas.

V šolskem prostoru in času se nizajo dogodki. Prijetni in manj prijetni. V šolskih kronikah zasledimo vrsto zapisov o teh dogodkih. Tudi takih, ki bi se jim danes čudili, ali po drugi strani odšteli celo premoženje za izkušnjo, ki je takrat predstavljala veliko prednost. Taki so bili na primer izleti v bližnje in tudi za današnji čas precej oddaljene kraje s kmečkimi vozovi ...

Ves čas je šolo na Krki spremljala velika stiska s prostorom. V razredih je bilo mnogo večje število učenek in učencev kot danes. V šolskem letu 1893/1894 je bilo 409 šoloobveznih otrok, pouk jih je obiskovalo 307. V vsakem prostoru je bilo od 50 do 60 otrok dopoldne in ravno toliko popoldne. V klopih so sedeli po trije, med klopi je bilo prostora le toliko, da se je vmes lahko premikal en učenec ...

Poglejmo še malo dlje v preteklost. Kraji, ki jih povezuje krška šola, so v zgodovinskih virih omenjeni zelo zgodaj. Dolina Krke je bila naseljena že v prazgodovini. Ko so te kraje osvojili Rimljani, so ob Krki speljali cesto, ki je povezovala Oglej s Siskom. Na mestu današnje krške cerkve naj bi stalo pogansko svetišče, ki je bilo pozneje spremenjeno v krščansko cerkev in posvečeno Kozmi in Damjanu pred ustanovitvijo stiškega samostana 1135. leta.

Stoletja so minevala. Turški vpadi niso zaobšli teh krajev. Spomnimo se Jurija Kozjaka, bližnje Krške jame, ki je mnogim rešila življenje ...

Tako kot reka Krka reže svoj tok in oblikuje čudovite lehnjakove tvorbe, tako so domačini oblikovali svojo dušo in s tem povezano željo po širnem svetu. Želeli so si šolo! Hrepeneli so po znanju, izobrazbi. Kdaj točno so začeli poučevati otroke na Krki? Ve se, da že v času Marije Terezije. V pisnih virih beremo o šolskem pouku šele od leta 1809, ko je bilo zgrajeno sedanje šolsko poslopje. Letnica sovpada z nastankom Ilirskih provinc – z obdobjem, ki je našim krajem dalo novo razsežnost – s stikom z naprednejšim delom Evrope, z duhovnimi, s posvetnimi in tudi z materialnimi interesi takratne družbe. Šola je prinesla napredek, narodovo zavedanje, rabo slovenskega jezika!

V vseh letih šole na Krki, so pouk obiskovale številne generacije; med njimi najdemo pomembne ustvarjalce v slovenskem prostoru. Eden največjih draguljev, ki je obiskoval krško šolo, je bil gotovo Josip Jurčič. Opisoval je dolensko pokrajino, tradicijo, raziskoval zgodovino, upodabljal ljudske značaje. Mnoge med njimi prepoznamo še dandanes, saj pogosto zaživijo v likih odrskih uprizoritev njegovih del. Jurčiča štejemo za prepoveditelja, narodno oza-veščenega izobraženca, ki je bil na svojo rodno pokrajino zelo navezan in ponosen. Nismo pozabili nanj: po njem smo poimenovali srednjo šolo v Ivančni Gorici, več ulic v občini. Na šoli na Krki nas nanj spominja spominska plošča.

Ne pozabljamo tudi drugih, Antona Hribarja – Korinjskega, Aojza Zupanca, Franca Perka ... in številnih učitelj in učitelj, ki so dali svoj pečat šoli in kraju v tej dolgi zgodovini.

Čas, ki smo ga preživel v šoli, nam v spominu obudi veliko dogodkov. To obdobje ima v življenju posameznika posebno mesto. Na novo odkrivamo okolico, pridobivamo

novo znanje, spoznavamo sošolke, sošolce. To je čas dozorevanja, oblikovanja vrednot posameznika. Prav vsak na poti odkriva sočloveka in tudi sebe. Naša šola na Krki deluje kot družina. In kje lahko človek

bolje oblikuje svoje delovne navade, značaj kot v družini? Tu otroci velik del dneva preživijo skupaj. Druži jih usvajanje znanja, medsebojno merjenje moči, tovarišstvo, odkrivanje novega sveta, prijeten klepet, uče-

Šolsko leto 2008/2009

Za učenke in učence podružnične šole na Krki skrbijo:

Mateja Jere Grmek – učiteljica 4. in 5. razreda, Lidija Zajc – vodja in učiteljica 3. razreda, Marjan Potokar – ravnatelj OŠ Stična, Tončka Rajer – učiteljica 1. in 2. razreda, Mojca Pustovrh – vzgojiteljica v 1. razredu (v prvi vrsti od leve proti desni).

Druga vrsta: Darja Jerala – učiteljica angleščine, Valentina Tehovnik – vodja otroškega pevskega zbora, Brigita Langenfus – učiteljica 1. in 2. razreda, Marjanca Rus, Jože Rus, Maja Sever – učiteljica v OPB, Branka Lavtar – individualna in dodatna strokovna pomoč, Olga Pogačnik Janežič – dodatna strokovna pomoč.

nje samostojnega razmišljanja.

Kje je mesto naših učiteljic in učiteljev? Starši, večinoma zaposleni, se včasih nehotе oddaljijo, otrok pa potrebuje nenehen stik. Tega mu nadomesti učitelj, če obstaja medsebojno zaupanje in spoštovanje. Šola ni samo učenje. Učitelj z učnimi vsebinami lahko posreduje tudi izredno vzgojno bogastvo.

Današnja vzgoja je odraz družbenega stanja. Ni dovolj razmišljati samo o tem, kako nekoga ali nekaj razvrstiti. Tako vedenje ni pozitivno in nima prihodnosti. Potrebno bo spoštovati vrednote, ki so bile že oblikovane in pridobljene. Vsi skupaj smo jih zapostavili. Najdimo jim mesto in šola bo lahko kakovostno nadaljevala svoje vzgojno-izobraževalno poslanstvo.

Mladi so vedoželjni, radi preizkušajo ... Omejili smo jim prostor raziskovanja, pridobivanja novih izkušenj. K pouku jih pripeljemo prav do šolskih vrat. Včasih so jo na poti v šolo ubrali po svoje, a so s tem pridobili nove izkušnje, se razvijali – to jim danes manjka, naj se sliši še tako v nasprotju s sodobnim časom.

Kaj ugotavljamo danes? Tehnološki napredek je silovit; naprej drvimo še hitreje. Kakovost življenja se nam je v materialnem pogledu izboljšala. Vendar, kaj nam pomenijo računalniki, svetovni splet, telefoni, globalizacija, mikročipi, ko pa so nas doletele nove težave: onesnaževanje okolja, posledično naravne katastrofe, finančni zlomi. Še hujše: ljudje se odtujujemo, postajamo nestrpní, težko sprejemamo drugačnost!

Vse pridobitve ne morejo nadomestiti časa v današnjem hitrem tempu življenja – prednosti vedno bolj omejujejo našo svobodo. Smo v 21. stoletju res v prednosti v primerjavi s preteklostjo?

Šola na Krki vseh sodobnih pridobitev nima; ima pa ljudi, kjer je utrip, ki povezuje domačine s šolo, možno še zaznati.

Tokovi reke Krke so že nekajkrat obrnili tokove zgodovine in tudi šolstva. Naj ti tokovi prinesejo to, kar je kolesje časa že nekajkrat odvrгло drugim – nove šolske prostore.

*Marjan Potokar,
ravnatelj OŠ Stična*

Šola na Krki, 2009

SAJ NAS POZNATE; IN VENDAR ...

Življenje neke podružnice

Idila? Ne. Življenje na robu? Še manj. Pač pa običajno šolsko življenje s svojimi posebnostmi, s prednostmi in slabostmi.

Seveda govorim o podružnični šoli na Krki. O naši šoli, ki letos praznuje častitljivih 200 let. Ne smemo pozabiti, da je to ena najstarejših šol v Sloveniji, če ne kar najstarejša, v kateri ves čas poteka pouk. Krajše prekinitve so bile le med 2. svetovno vojno. Menim, da nas ne zaznamuje toliko naša starost kot nas naša majhnost. To občutimo sleherni dan, ko se učenci na našem hodniku preobuvajo in preoblačijo pred različnimi dejavnostmi, ob odhodu domov, pri urah športne vzgoje v razredu ... Ta majhnost daje pečat našemu šolskemu življenju, našim medsebojnim odnosom. Smo kot velika družina;

vsí se poznamo, vse delamo skupaj, navijamo drug za drugega, se veselimo skupnih uspehov in dosežkov posameznika. Kako je prijetno opazovati učence, ko gredo njihove sošolke in sošolci zastopat našo šolo na razna tekmovanja. Vsi jih na hodniku bodrijo in jim želijo čimboljših rezultatov: »Daj, pokaži jim! Daj vse od sebe.« Če se kateri izmed njih vrne z medaljo ali s priznanjem, mu vsi čestitajo, občutiti ni nobene nevoščljivosti, pač pa ponos, da je ta učenka ali učenec iz njihovih vrst.

Pred dobrimi štirinajstimi leti sem prišla učiti na PŠ Krka z matične šole Stična. Ko sedaj zrem nazaj in premišljam o svoji odločitvi, moram iskreno priznati, da mi ni bilo nkoli žal niti trenutek. Vzroka sta dva. Tu, na Krki, je veliko več miru, zjutraj te pozdravi šumenje reke pod šolo, z vseh strani ti želi dobro jutro

Preteklost se je vrnila za en dan, marec 2007

ptičje petje. Še pomembnejši so medsebojni odnosi v več smereh: učenci – učenci, učenci – učitelj, učitelj – učitelj, starši – učitelj. Saj ne, da bi te odnose idealizirala. Ne trdim, da ni nikoli nobenega konflikta. Menim pa, da jih dostojanstveno in uspešno rešujemo. Predvsem, počutim se kot oseba, ki še nekaj šteje, pa ne zato, ker sem učiteljica, pač pa zato, ker ljudje spoštujejo ves moj trud in čas, ki ga vložim v življenje neke podružnice.

Učenci in učiteljice smo zelo ponosni na našo ustvarjalnost. Včasih pride kdo na obisk, ki naše šole v notranjosti še ni videl. Vsi so presenečeni nad njenim notranjim videzom. Kljub starim stenam in utesnjenim prostorom v šoli pričramo pestro življenje. Pa pravi kakšna babica, ko pride v šolo po svojega vnučka: »Joj, kako imate lepo. Vse je nekam bolj živahno in urejeno kot pa takrat, ko sem v to šolo hodila jaz.« Take stvari nam dajejo pogum in še bolj smo marljivi.

Pred tremi leti, to je v šolskem letu 2006/2007, smo na naši šoli uvedli oddelek podaljšanega bivanja in oddelek jutranjega varstva. To sta pridobitvi, ki so ju sodobni starši, zaposleni od jutra do večera, najbolj pogrešali. Nekatere zelo moti, da imamo na šoli kombinirane oddelke; letos imamo v kombinaciji 1. in 2. ter 4. in 5. razred, 3. razred pa je samostojen. Poudarjam, da nam je žal vsakega učenca, ki ga starši iz našega šolskega okoliša vpišejo v druge šole, kajti samo število učencev, in nič drugega, vpliva na število oddelkov. Samo tako, da bi res vse otroke iz okoliša vpisovali k nam, bi se kdaj izognili kakšni kombinaciji. Marsikoga moti tudi videz naše šole, še posebej tiste,

Urejanje šolske okolice, 2000/2001

ki šolo opazujejo le od daleč in se ne potrudijo spoznati njenega življenja od blizu.

Praznujemo 200 let naše šole. Res, lepa starost, tako lepa, da si prav vsi upravičeno želimo na Krki novo šolo: tako tisti, ki smo tudi v stari srečni kot tisti, ki menijo, da sedanja šola ni dovolj dobra za njihove otroke. Želijo si jo tudi razočarani krajan, ki so po 2. svetovni vojni s prostovoljnimi delom pomagali graditi novo šolo, pa so jo takoj po dograditvi preuredili v tovarno, kjer je dobila zaposlitev in zaslužek marsikatera domačinka. Ni kaj, učenci, vsi po vrsti, najbolj pogrešajo telovadnico, učiteljice bi si zaslužile zbornico in kabinet, starši pa bi radi svoje prvošolce preoblačili v sodobnih garderobah in jih pospremili v svetle in prostorne učilnice.

Naši upi so zazrti v bližnjo prihodnost, v kateri nam občina obljublja pridobitev novih šolskih prostorov v temeljito adaptirani, prej omenjeni tovarni. Seveda pa se bo še nekaj generacijam izpolnila želja, ki jo je zapisala skupina deklet, ko smo zlagali besedilo šolske himne: »Mi si nove šole ne želimo, ker v stari dobro se učimo.« Pa si tudi ta dekleta želijo novo šolo, le na svoj

Krški fantje na smučeh, 2002/2003

način so izrazila, da so zadovoljna z življenjem na naši šoli. Saj poznate rek, da šola vstane in pade z učiteljem, jaz pa bi dodala, ne samo z učiteljem, ampak predvsem z dobrimi, odkritimi in ustvarjalnimi odnosi na vseh ravneh šolskega življenja. Za take odnose se trudimo tu in se bomo trudili v težko pričakovani novi šoli.

*Lidija Zajc,
vodja podružnične šole na Krki*

Nov mejnik, ki se ne zaključuje, temveč nadaljuje

Cerkev svetega Kozma in Damjana se ponosno ozira po dolini, po Vidmu, Krški vasi ... Kakšno nasprotje?! Na cerkev smo ponosni, da je stara. Tudi šola, ki šteje veliko manj let, ima svojo bogato zgodovino.

Pomembna je za vse tiste, ki so kdaj prestopili šolski prag: za učence in tiste, ki so v njej poučevali. Dvesto let je minilo, ko so pred šolo stali mlaji in ljudem dajali upanje, da bo modrost nadgrajena z novim znanjem – to pa bo služilo razvoju kraja, osebnostim – ljudje se bodo naučili brati, pisati, računati, lepega in vzornega vedenja. Na ta sončni dan so gospodarji imenitnih kmetij smelo kadili pipe in pogledovali na velike ure, ki so bile privezane na verižico in telovnik. Vendar, čas slavja je zdavnaj minil.

Življenje in delo krških otrok

Krka, 1910

V šolski kroniki so zapisani dečki in deklice, ki so se naučili prvega znanja in spretnosti ter dekleta in fantje, ki so se v popoldanskem času učili, kako se sadjari in kmetuje na tej skopi zemlji, da jim bo lažje preživeti kot njihovim prednikom. Znanje so nudili maloštevilni izobraženci, učiteljice, učitelji, kateheti in vaščani, ki so svojo šolo ljubili in spoštovali vse, kar je bilo povezano z novimi spoznanji.

Vse se vrti, spreminja se družba, gospodarstvo je prešlo iz kmetijskega v tehnično-industrijskega. Čudovita vas Krka se je približala drugačnim prometnim tokovom, le šola kot zgradba je ostala zgodovinarjem v ponos, sodobnikom v zagato. V 60-tih letih prejšnjega stoletja je bila na Krki zgrajena nova šola; spremenila se je v tako želeno tekstilno tovarno.

Jubilej dvestoletnega obstoja šolskega objekta na Krki sovpada z našimi optimističnimi pogledi novozgrajene in adaptirane šole v širši kulturni center. Projekti so bili kar nekaj let v preverjanju, dani v javni pogled, pridobila se je lastnina in nenazadnje so planirani že prvi »novci« za investicijo. Povedano z drugimi besedami: investici-

cija se je že začela, nadaljevala se bo v leto 2010 in zaključila leta 2011.

Reka Krka pa teče; ljudje so se z njo in zgodovino šole poistovetili. Prav je, da postavimo nov mejnik, ki se ne zaključuje, temveč nadaljuje z novo zgradbo, novimi prijemi v šolstvu, z novimi vrednotami, ki se ne razlikujejo dosti od tistih na začetku; učenje, delo, ljubezen do kraja in spoštovanje vsega, kar je naprednega in dobrega.

Vsem krajanom ob tako pomembnem jubileju čestitam in jim želim, da bi šola na Krki še naprej povezovala ljudi in jih združevala v vsem, kar dela kraj in vse nas prijazne.

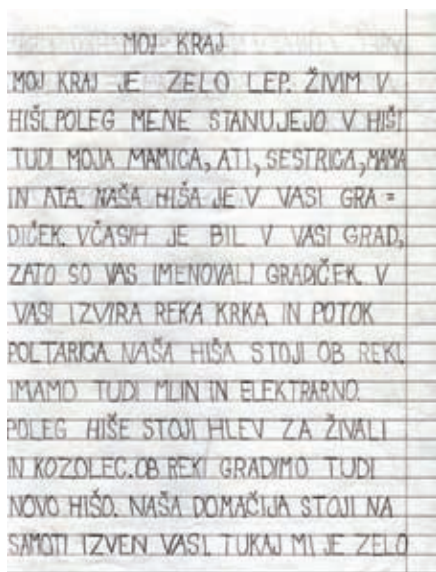
*Jernej Lampret,
župan Občine Ivančna Gorica*

Na prelomu stoletja – naši kraji v spisih učenk in učencev podružnične šole na Krki v letu 2000 ...

Živim v Podbukovju, ki ima veliko kmetij, strojev in avtomobilov. Skozi Podbukovje teče reka Krka, ob kateri je poleti veliko ribičev in sprehajalcev. Skozi vas vodi tudi evropska pešpot. Vas leži pod hribom, ki je poleti porasel z gozdom. Največ je bukovih dreves, po katerih je vas dobila ime.

V moji vasi zelo rad živim, ker se lahko svobodno igram; najlepše je poleti, ko me prebudi ptičje petje. (Grega, 2. razred)

V **Krški vasi** imamo hišo z gospodarskim poslopjem, ki stoji pod zelo debelo in naj-

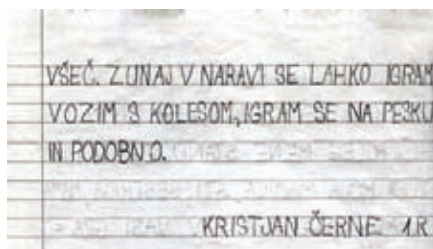

višjo lipo v dolini. Vas je lepo urejena. Ima več manjših kmetij. Leži na nizki vzpetini ob levem pritoku Višnjice. To je zelo poplaven svet. Ob cesti Ivančna Gorica-Zagradec stoji zaselek Žvajdrga (Kurji parkelj).

V naši vasi ni nikoli dolgčas. Tu živi veliko mladih družin in zato je veliko otrok. Tu so razne delovne akcije, rojstni dnevi, poroke. Vsi skrbimo, da je vas lepo urejena in čista. Najvažnejše pa je, da v vasi vlada mir.

Rad živim v naši vasi. Krška vas ima približno 30 hiš. Ljudje se večinoma ukvarjajo z živinorejo, s poljedelstvom in hodijo v službe. (Jan, 3. razred)

Krška vas ima približno 30 hiš in tovarno. V Krški vasi je živel profesor Lojze, ki je žal že umrl. Krška vas se imenuje zato, ker je bila

prva vas v okrožju Krke. Vas Krka se lahko pohvali z eno najlepših rek, s Krko. (Dejan, 3. razred)

Živim v majhni vasi, ki ima 22 hiš. Ima tudi zelo lepo kapelico. V vasi živijo ljudje z različnimi poklici, vendar je največ kmetov. Letos smo dobili nov asfalt. Skozi vas vodi Jurčičeva pot, mimo izvira reke Krke proti vasi Gradiček. V vasi je veliko psov, mačk in drugih domačih živali. Poleti je v vasi precej ropota od traktorjev in kosilnic. Pozimi pa se sliši samo vpitje otrok, ki se sankajo. Nimamo nobene tovarne! Velko ljudi hodi v službo v Ljubljano. Vas je poraščena z drevesi in okoli vsake hiše rastejo rože. Žal nimamo v vasi nobenega konja. Moja vas je oddaljena dober kilometer od šole. Na poti v šolo prečkam potok. Skozi našo vas gre poleti veliko turistov. Moja vas je lepa in rad živim v njej – to je **Trebnja Gorica**. (Gašper, 3. razred)

Moj kraj se imenuje **Velike Lese**. Leži tri kilometre od vasi Krka. Je kar velika vas. Skozi vas teče reka Krka. Ta meji Velike in Male Lese. Med seboj sta vasi povezani z mostom čez Krko. Na začetku vasi stoji lepa cerkev. Skozi vas pelje asfaltirana cesta. V Lesah je zelo veliko otrok, čisto majhnih in že malo večjih. Hiše so ponekod

tesno skupaj. V vasi je tudi veliko vikendov. Ljudje so prijazni, nekateri se tudi kregajo med seboj. Želim si, da bi vas ostala lepa kot je sedaj. (Andrej, 3. razred)

Moja vas **Znojile** leži na hribčku. Vas je obsijana s soncem od jutra do večera. Cesta, ki pelje skozi vas, je zelo strma. Ko so vprežne živali vozile tovor, so se zelo znojile. Po znojenju je nastali ime Znojile. (Timi, 1. razred)

Domači kraj pomeni navadno lep spomin na otroška leta. To je kraj, kjer smo se igrali in odraščali. Živim v majhni vasi **Gradiček**. Do vasi Krka, kjer je šola, imam en kilometer. V bližini izvira najdaljša slovenska reka Krka. Predvsem poleti si pride izvir in Krško jamo ogledat veliko turistov. Med njimi je veliko šolskih skupin. Jama je zelo zanimiva; v njej vidimo jezero, človeško ribico in nekaj kapnikov. Kapnike so do sedaj, ko jama še ni bila zaklenjena in osvetljena, ljudje lomili in odnašali.

Našo vas obkrožata reka Krka in pritok Poltarica, kjer se sprehajajo turisti, ribiči pa lovijo ribe. Nad vasjo je gozd, kjer ob sezonah rastejo gobe. Prebivalcev v vasi je le okrog 20. Otrok nas je šest.

V naši vasi rada živim. Na poti v šolo si krajšam čas tako, da si ogledujem ribe v Poltarici. Ob poti pa včasih vidim srnico ali čapljo. (Brigita, 2. razred)

Živim na **Krki**. V tej vasi je veliko hiš. Vas se imenuje po reki Krki, ki izvira v Krški jami.

Na Krki sta gostilni Borštnik, ta je znana po

domačem brinovcu, in Rebolj pa kmečki turizem Magovac ... Znana je tudi pekarna Mišmaš, kjer pečejo piškote, kruh in razne vrste žemelj.

Imamo cerkev sv. Kozma in Damjana; zraven je pokopališče. Le nekaj metrov stran stoji šola, v katero hodim tudi jaz. (Sabina, 4. razred)

Težko bi živel kje drugje kot na Krki. Rad imam reko Krko, ki teče mimo naše hiše. Imamo šolo, pošto, tri trgovine, dve ribogojnici in tovarno. V tovarni so zaposlene največ domačinke. Otroci uživamo na velikem igrišču. Manjka nam le še otroški vrtec.

V kulturnem domu se dogajajo zanimive stvari. Ob večerih igrajo namizni tenis, telovadijo in hodijo k aerobiki. Ob praznikih in kulturnem dnevu pa so tu razne prireditve in razstave.

Nekaj prireditev je že tradicionalnih: Turnir v malem nogometu, Harmonika poje, Božično-novoletni koncert v Krški jami in Spust po reki Krki.

Veliko turistov pride k Borutu Javorniku; prireja izlete s čolni po reki Krki.

Krka ima svoje gasilsko društvo in čisto novo mrliško vežico. (Urban, 4. razred)

Na reki Krki se dogaja kar nekaj zanimivih stvari. Opisala bom **spust po reki Krki**. To je veslaška prireditev s štartom v vasi Krka in s ciljem v Žužemberku. Spust organizira Kajak kanu klub Krka.

Na reki Krki se dogaja kar nekaj zanimivih stvari – spust

Pred več kot četrto stoletje so se štirje prijatelji usedli v lesene čolne in se spustili po reki Krki. To so bili domačini Jože Javornik, Jernej Piškur, Jože Gošnik in Peter Winkler. Peljali so se do Žužemberka. Bilo jim je všeč. Dogovorili so se še za naslednje leto. Povečali so še prijatelje. Spust je postal tradicionalen. Poteka vsako nedeljo, in sicer zadnjo nedeljo v maju. Start je ob 11.00. Veslačev je vsako leto več. Lansko leto se je po reki Krki spustilo že 396 ljubiteljev veslanja. Za varnost skrbijo zdravniki in potapljači ob bolj nevarnih jezovih. Organizatorji pa skrbijo za dobro počutje vseh. Pri Marinči vasi je prvi postanek za osvežitev. V Šmihelu pa veslače že čaka obilna topla malica. Po 15 kilometrih preveslane poti pridejo veslači na cilj – v Žužemberk. Nato se vrnejo nazaj na Krko, kjer jih čaka okusna krška postrv in slovesna podelitev priznanj.

Janez Piškur se s Tomažem in z Miranom Slano zelo trudi, da je prireditev čim uspešnejše in varno speljana. Ta dogodek privabi veliko veslačev in gledalcev. Za naš kraj je

krški spust pomemben dan. (Maruša, 2. razred)

... in skoraj desetletje potem o življenju v šoli

»Prvčki« o svojem prvem šolskem dnevu:

Komaj sem čakal, da grem v šolo. (Primož) Uživala sem, ko smo barvali zajčke. (Janina) Zapomnila sem si igrico Pikapolonica ne zna šteti. (Urška) Všeč mi je bilo, ko sem skočil čez vrstico in sem dobil bombončke. (Jakob) Presenečena sem bila, da prvi dan ni bilo pouka. (Laura) V razred sem skočil, dobil diploma, rutico in »švigazajčka«. (Matjaž)

Iz drugega razreda:

V šolo me pripeljejo vsi: mami, oči, Tina in Tadeja. V šoli se učimo pisati, računati, plesati. (Tjaša) V času podaljšanega bivanja naredim domačo nalogo. Potem me pride iskat moja sestra. (Lovrenc) Učimo se male tiskane črke. Smo pridni. (Manca) V šoli imam najraje ples in matematiko. (Anja)

Obiskujem angleški igralne urice in ustvarjalni krožek. (Rok) V šolo pridem peš s prijateljico Elo. Poleg pouka obiskujem uporabno umetnost, pevski zbor, gledališki krožek ... (Blaž) Všeč mi je, da kdaj nadomeščam učiteljico in ji pomagam. (Tjaša)

Ni mi všeč, da se tepemo. (Anja) Rad se igram in učim. (Damjan) Radi imamo športno vzgojo. (Rok, Lovrenc, Blaž)) V šoli mi je všeč druženje s sošolci. (Urh)

Tretji razred:

Meni so všeč vsi predmeti. To so: slovenščina, matematika, glasbena vzgoja, likovna vzgoja, spoznavanje okolja in športna vzgoja. (Tjaša)

V šoli pišemo, rišemo, beremo in računamo. Pred malico si umijemo roke in potem jemo. Med odmorom igramo šah, se gremo slepe miši. (Rok)

Pri telovadbi mi je najbolj všeč igra med dvema ognjema. Potem spoznavamo okolje. Pri okolju mi je najbolj všeč, ko pridemo nazaj in se preobujem. (Žan)

Med odmorom rad rišem. Po odmoru imamo še tri ali dve uri pouka. V šoli imam najraje športno vzgojo. Po pouku grem peš domov. (Andraž)

V jutranjem varstvu pojem zajtrk. Včasih se še malo poigramo, potem gremo po učilnicah k pouku. Večkrat pišemo matematiko.

V šoli na Krki »nekoč« in danes, marec 2007

Naša šola na razglednici, marec 2007

Všeč mi je, kadar me kdo pohvali. Po pouku grem v podaljšano bivanje. (Nika)

V šolo se pripeljem z avtobusom, nekaj časa se z drugimi učenci igram. Po odmoru imamo včasih tudi športno vzgojo; posebej mi je všeč, kadar skačemo s kolebnicami. (Danijela)

Moj šolski dan poteka devet ur. Polovico dneva porabimo za učenje, polovico pa za igranje in domačo nalogo. Za malico zmeraj jemo kaj dobrega. Rada jem pico, pri kosilu pa govejo juho in matevž. Ne maram pa gobove juhe in gobove omake. V šolo rada hodim. (Veronika)

V garderobi se preobujem in grem v jutranje varstvo. Včasih imamo najprej športno vzgojo in to ples. Nimam pa rad matematike, ker moramo računati. Med odmorom se najraje igram slepe miši. Ko je konec pouka, se zelo razveselim. Potem gremo v podaljšano bivanje, kjer naredimo domačo nalogo ali pa kaj ustvarjamo. (Aljaž)

Pri okolju se učimo o naravi in rastlinah.

Pri likovni vzgoji izdelujemo razne izdelke. Pri matematiki pa računamo in se učimo o likih. Ob četrtkih imamo dodatni pouk, pišemo, si zamenjamo knjige ter povemo pravljice in pesmice za bralno značko. Ob petkih imam gledališki krožek. Pri njem mi je všeč, saj veliko nastopamo. (Petra)

Najraje se igram z lego kockami. Pri pouku mi je najbolj všeč matematika, ker rad računam. Pri malici imam najraje jogurt. (Benjamin)

Ko pridem v šolo, se sezujem in odložim torbo v učilnico. Potem se začne pouk. Rad slikam in delam razne izdelke. Moj najljubši predmet je spoznavanje okolja. (Bor)

Preden začnemo pouk, se igramo v svojem razredu. Jaz se igram z Aljažem. Včasih tudi kartamo. Radi bi se lovili, a nam učiteljica ne dovoli. Ob torkih obiskujem krožek angleške igralne urice. (Dorijan)

Med odmori se lahko igramo, če ne tekamo preveč. Imamo tri učilnice in šest učiteljic. Domov hodim peš. Z mano gredo: moja sestra Manca ter najina sošolca Žan in Petra. Če imamo kaj denarja, si v trgovini kaj kupimo. (Eva)

V odmoru se igram z Benijem; on je dojenček, jaz pa bratec, ki ga pazi. Po končanem pouku grem na kosilo in potem v podaljšano bivanje. Najprej naredim nalogo, potem pa rišem z Aljažem in Benijem. Potem grem s starši domov. (Andraž)

ZA PRIPTIMI VRATI

Kaj nam pripoveduje reka Krka?

V Berilu za ponavljalne, oziroma za kmetijsko nadaljevalne šole iz leta 1912, je pisateljica Lea Fatur zapisala:

»Iz skrivnostnega drobovja zemlje se prikazem v kotlini pri Grosupljem. Tu sta potoka Bičje in Stari breg, ki se združita pri Boštanjju v Dobravo. Dobrava teče po Račenski kotlini in po kratkem teku poniciuje. Raščica in Kopanjica priteka z gorovja severozahodno od Sodražice in poniciuje pri Ponikvah. Pri Mali Račni izvira izpod zemlje Račna, ki po kratkem, odprtem teku zopet poniciuje. Ko pa se napotim pri vasi Krki na dolgo pot do Save, ki me čaka pri Brežicah, me kliče-

jo Krka. Voda sem slavna in znana staremu svetu ... «

V Slavi Vojvodine Kranjske J.V. Valvasorja beremo: »Med gradom in vasjo Krko izvira izpod hriba Krka. Njen izvir tvori globok in neizmeren, a z ribami, zlasti s postrvmi, bogat kotel. Spočetka jo utesnjujeta bregova kakor potok, dokler se ji ne pridruži voda, ki plane v obilju tik Pod gradom na dveh krajih iz žive skale na dan. Nato se polagoma razširja v precej veliko reko, ki žene mline in žage. Daje postrvi od dveh do pet in šest funtov. Te velike postrvi imajo med Marijinim vnebovzetjem in Marijinim rojstvom v tej reki čisto rdeče meso kakor glavatice, sicer pa niso rdeče. Ko je pretekla osem milj, se vrže pri Čatežu Savi v naročje ...

Pri Krki, namreč nad izvirom reke Krke, se skale umikajo strašno globoki jami. Sam sem šel vanjo skoro miljo globoko. Ponokod so notri izredno velike luknje in v nekaterih se vidi les, oglje in pepel. Iz tega se da sklepati, da je nekoč v nevarnih in negotovih časih bila jama obljudena. To potrjuje, kar pripovedujejo domačini, da so se namreč nekdanj, ko so Turki vdrali v deželo, ljudje zatekali vanjo in se skrivali ...

Najboljši raki dežele Kranjske ljubijo Krko. Love jih s sakom in na razne druge načine ... «

Josip Jurčič je v 13. poglavju Jurija Kozjaka zapisal: »Kako poldrugo uro od Stične izvira pod skalnatim hribom na dolenskem

Kranjskem reka Krka. Prihaja na dan v dveh izvirkih, ki pa sta sila blizu drug drugega. Prvi rokav stopi na svetlo v kotu ravno pod gradom, katerega je bil ravno neka leta popred Vitovec iz Celja razdel; drugi rokav pa izvira bolj proti vzhodu. Oba vira sta komaj za kake streljaje na dvoje in se zbirata tudi ravno tako kmalu v eno isto strugo. Ako se gre od vzhodnega rokava kakih dvajset stopinj iz dola navzgor, pride se do velike viseče skale, ki ima majhno, komaj vatel široko in visoko žrelo, votel vhod v zemljo ... »

»Na desnem bregu reke Krke, v samem centru vasi, stoji **Javornikov mlin**. Do mlina lahko pridemo mimo trgovine Miša. Tam

stoji lepa domačija, vzdrževana v prvotnem videzu. Mladi lastnik Rado Javornik rad pokaže in razloži v se o njihovem mlinu.

V 17. stoletju, pravijo prvi pisni viri, so bili lastniki tega mlina stiški menihi. Od leta 1878 pa je mlin v lasti družine Javornik. Najprej so uredili žago, ki je prinašala več denarja. Žaga je še v prvotnem stanju in na njej je še danes možno žagati les.

Prvotni vhod v mlin je izpod žage, ki ima vklesano letnico 1855, novi vhod pa ima letnico 1890. Spodnji del žage je zidan, zgornji je narejen iz lesa. Mlin je imel štiri kamne in stope za luščenje ječmena, prosa in ajde.

Krka, Javornikov mlin, 2009

V mlin so ljudje prinašali žito, domov pa so odnašali moko, otrobe, oluščeno proso in oluščen ječmen. V mlinskih koritih, kjer so bila mlinska kolesa, imajo sedaj ribogojnico.

V samem mlinu imajo danes električno turbino za pridobivanje energije, notranjo ribogojnico in skladiščni prostor.

Mlin in žaga sta prenehala delati v začetku petdesetih let prejšnjega stoletja. Zadnji mlinar je bil Bonifer, ki je umrl leta 2007. Pri hiši so imeli poleg mlinarja še tri dekle in dva hlapca.

Javornikov jez, ki je bil prvotno lesen, so leta 1922 zgradili iz betona. Zgradili so ga zato, da so z njim uravnavali pretok vode in jo po potrebi usmerjali na mlinska in žagina kolesa. V tem jezcu se v poletnih mesecih radi kopamo. (Tinkara, 3. razred)

V Kmetijskih in rokodelskih novicah iz leta 1872, 19. julija, beremo, kaj je napisal Janez Zupanc o boju za železnico v Suhi krajni: »Jaz se ne spuščam v razsodbo, kje da naj se naredi železnica, ali kdo je bolj bogat, ker vsi smo dosti revni; al' v brambo naše strani moram vendar eno reči. Z zaničljivo besedo »Suhe Krajne« nas tedaj hočete odpraviti. Al' – počasi! Krka je glavna reka cele Kranjske dolenske strani; to ve vsak, kdor je že potoval po Dolenskem, in vendar nek dopisnik iz Ljubljane v 79. listu »Slov. Nar.« imenuje obrežje reke »pusto Suho Krajno« ... čeravno imamo večo reko, več mlinov in žag kakor vsa dolenska stran. Konečno rečem še to, da menda prebivalcev »rodovitnih« krajev ni treba opomniti znanega ljudskega pregovora, ki pravi, da niso bolj oddaljeni od »Suhe krajne« kot kozji rep od ... «

*Zlata Kastelic,
učiteljica slovenščine in
zgodovine na OŠ Štična*

Geografske značilnosti povirja reke Krke

Pokrajina v povirju reke Krke pripada Suhi krajini. Pokrajina, ki že z imenom opozarja na svojo poglavitno lastnost, je nizka kraška planota, ki je z izjemo reke Krke brez površinsko tekočih voda. Pomanjkanje vode in docela kraški značaj sta omenjeni pokrajini vtisnila močan pečat, človeku pa stoletja narekovala in omejevala možnosti gospodarskega razvoja.

Za skupino vasi ob izviru reke Krke se je med domačini uveljavilo ime Krka. V nadaljevanju so predstavljene geografske značilnosti širšega območja tistih naselij, ki sodijo v šolski okoliš podružnične šole Krka. To so: Gabrovčec, Gradiček, Krka, Krška vas, Laze nad Krko, Male Lese, Mali Korinj,

Podbukovje, Ravni Dol, Trebnja Gorica, Velike Lese, Veliki Korinj in Znojile pri Krki.

Povirni del reke Krke obsega planotast svet severno in južno od izvira Krke ter pas nižjega sveta ob reki. Severni obod predstavlja planotasta Prestrana z Ragljevko, ki obsega uravnano, močno zakraselo in povečini z gozdom poraslo površje v nadmorski višini okrog 475 m. Manj ugodne naravne razmere in prometna odročnost niso omogočili gostejše poselitve. Na planoti je nastala le skromna vasica, v kateri živi le nekaj več kot 20 prebivalcev.

Južno od Prestrane se razprostira nižji, rahlo valovit svet ob reki Krki v nadmorski višini okoli 280 m, kjer je zaradi ugodnejših naravnih razmer nastala večina krških vasi. Naplavljena ravnica ob obeh bregovih Krke

Krka, 1936

je zato gosteje naseljena in kmetijsko lepo obdelana.

Južno obrobje Krke zaključuje močno razgibana in gozdnata Korinjska planota, ki se nad dolinskim dnom dvigne 250 do 400 m. Nad planoto se dvigajo kopasti vrhovi z vmesnimi kraškimi globelmi. Najvišje se vzpne v Ciganovem vrhu, ki je s 731 m tudi najvišji vrh na opisanem območju. Dokajšnja nadmorska višina in do nedavnega slaba prometna povezanost ter izrazite kraške poteze tod niso omogočile gostejše naselitve. Na planoti so nastale tri vasi: Veliki in Mali Korinj ter Laze nad Krko, ki so po drugi svetovni vojni vztrajno izgubljale prebivalce, v zadnjem obdobju pa se je število prebivalcev v vseh treh vaseh povečalo.

Pokrajino v povirju Krke gradijo karbonatne kamnine. Največji delež ozemlja sestavlja apnenec mezozojske starosti, v ožjem pasu vzdolž rečne struge pa se pojavlja triasni dolomit, ponekod prekrit z rdečo in rjavo ilovico ter glino kvartarne starosti. Območje seka dinarsko usmerjen žužemberški prelom, ob katerem si je utrla pot reka Krka.

Ker prevladujejo za vodo prepustne in topne karbonatne kamnine, je večji del pokrajine zakrasel. Deževnica je izoblikovala številne površinske in podzemelske kraške oblike, kot so vrtače, udornice, škraplje, kraške jame in brezna. Najbolj izraziti kraški pojavi so nastali na Korinjski planoti. Poleg velike gostote vrtač in apnenčastih skal, ki štrlijo iznad preperine, velja omeniti poševno, 191 m dolgo in 90 m globoko ka-

pniško Vodeno jamo (Zijavka) in 45 m globoko brezno z imenom Široka ali Korinjska jama. Najbolj znana naravna znamenitost in priljubljena izletniška točka v opisani pokrajini je 220 m dolga in 26 m globoka Krška jama, ki je od leta 1996 urejena za turistični obisk. Vhod v jamo je bil urejen že ob koncu 19. stoletja. Turistična pot se konča pri sifonskem jezercu, kjer domujejo človeške ribice. Nedavne potapljaške raziskave so pokazale, da segajo jamski rovi do udornic v Prestrani. Nad rovi podzemne Krke se je udril strop in na površju sta nastali dve veliki udornici. Večja meri 250 m v premeru in je globoka 85 m, manjša pa 170 m v premeru in je 73 m globoka.

Tik pod vhodom v Krško jamo izvira v zatrejni dolini v nadmorski višini 269 m reka Krka - simbol in neločljiva sestavina Dolenjske in še posebej Suhe Krajine. Krka je druga najdaljša povsem slovenska reka z obsežnim porečjem, ki obsega več kot desetino slovenskega ozemlja (2284 km²) in s tem po velikosti presega porečji Ljubljane in Savinje. Najbolj znana je po lehnjakovih pragovih, ki nastajajo zaradi izločanja kalcita iz vode.

Glavna izvira, iz katerih se napaja Krka, sta izvira Pod jamo in Poltarica. Slednja izvira južno od vasi Gradiček, ki ima ime po davno razpadlem gradu v pečini. V omenjena izvira Krke prihaja voda podzemelsko s širokega zaledja: z Grosupeljsko-Radenskega polja, Dobrepolja in Velikolaščanske pokrajine. Le v času dolgotrajnejšega deževja dere voda skozi Krško jamo, večji del leta pa voda priteka na dan v izviru 5 do 6 m

Živinski sejem na Krki nekoč

pod Krško jamo. Od izvira dalje teče sprva po prostorni ravnici, kjer se ji z leve strani pridruži v njenem zgornjem toku edini, pa še ta skromni površinski pritok, Višnjica. Tu in tam se pojavljajo neznatni studenčki, ki se takoj izgubijo v tleh, na primer Gabrovški studenec, dva izvira Matizelovega studenca na Gabrovčcu, več izvirkov v Malih Lesah, studenec v Drabižovi ograji pri Ma-

lem Korinju, izvir Lipovke v Podbukovju in izvir v Znojilah. Krka ima dežno-snežni režim. Najvišjo vodo prispevajo jesenske padavine (novembra), najmanj vode pa je v strugi poleti (julija in avgusta).

Do nedavna so imele nekatere hiše, ki stojijo ob reki, ročne črpalke za črpanje pitne vode iz reke. Posebno vlogo je Krka odigrala v času poletne suše, saj tudi takrat ta kraška reka ni presahnila. Po vodo v Krko so prihajali tudi prebivalci s širšega območja Suhe krajine. Sicer pa so do 70. let preteklega stoletja, ko so Krčani dobili vodovod iz zajetja Globočec, ljudje večinoma uporabljali vodo iz kapnice.

Še v 60. in 70. letih pitna voda reke Krke se danes uvršča v 2. kakovostni razred, saj v njene izvire pritekajo onesnažene vode iz

Krški učenci pri izviru domače reke, 2009

zaledja. Analize vode v zgornjem toku Krke so pokazale, da je reka primerna za kopanje in druge oblike rekreacije ter za gojenje rib, medtem ko jo je za gospodinjsko uporabo potrebno predhodno obdelati.

Kljub manj ugodnim razmeram na kraškem terenu so prednosti, ki jih je prinesla reka Krka in življenje ob njej, omogočile, da je bila pokrajina ob zgornji Krki v preteklosti med gospodarsko dobro stoječimi območji na Slovenskem. Predvsem ugoden zemljepisno-prometni položaj, obširni gozdovi in pašniki ter nahajališča železove rude so po gojevali zgodnjo naselitev in omogočili gospodarski razcvet. Šele v dobi modernega industrijskega razmaha od konca 19. stoletja naprej je začela Suha krajina zaostajati v gospodarskem razvoju. Po drugi svetovni vojni se je dolina zgornje Krke uvrščala celo med slabo razvita, pretežno kmetijska in demografsko ogrožena območja v Sloveniji, za katera je bila značilna prevlada kmečkega prebivalstva, odseljivanje v industrijske predele v Sloveniji ter intenzivna dnevna migracija v zaposlitvena središča. Ob tem velja poudariti, da je bilo povojno gospodarsko stanje zgornjih krških vasi vendarle nekoliko boljše v primerjavi s preostalo Suho krajino, kar moremo pripisati relativni bližini in boljši prometni povezavi z Ivančno Gorico, Grosupljem in Ljubljano.

Prav zanimivo sliko pokaže pregled gospodarske zgodovine obravnavane pokrajine v luči možnosti, ki jih je tamkajšnjemu življu nudila geografska lega. Ob prej navedenem dejstvu, da kraška območja sama po sebi ne ponujajo ugodnih razmer za življenje, se

moramo vprašati, kaj je v te kraje v davni preteklosti privabilo prve naseljence. V vaseh ob zgornji Krki so arheologi odkrili številne sledove zgodnje, zlasti prazgodovinske naseljenosti. Poselitev je od takrat naprej stalna in razmeroma gosta. Tudi v srednjem veku so graščaki tod našli primeren prostor za postavitev gradov. Nad Gradičkom je stal grad Vrhkrka. Po njegovem propadu so zgradili novo graščino Krka na območju sedanje vasi Gradiček. V zgodovino se je s teh krajev zapisal tudi grad Korinj. Našteti gradovi so danes ohranjeni le še v zgodovinskem spominu.

Dolina Krke je bila od mlajše kamene dobe vse do gradnje rimske ceste Emona–Siscia (danes Ljubljana–Sisak) glavna prometna povezava v smeri vzhod–zahod. Dolga obdobja je igrala pomembno vlogo v tedanjih migracijah ter pri posredovanju civilizacijskih dosežkov in kulturnih dobrin na območju jugovzhodnih Alp. Ob njej so se usmerjali naselitveni tokovi različnih ljudstev, od prazgodovinske do slovanske naselitve. Tod čez so potekale številne trgovske poti, po katerih so tovorili predvsem živino na Primorsko (črede prašičev in volov) in drugo blago. Živahen promet po krški dolini je vasem prinašal spremembe in napredek.

Šele z izgradnjo dolenske železnice ob koncu 19. stoletja in avtoceste Ljubljana–Zagreb po drugi svetovni vojni je dolina Krke, ki je bila dotlej najkrajša povezava med ravninskimi predeli spodnjega Posavja, zahodne Dolenjske in prek nje Notranjske ter Ljubljanske kotline, izgubila svoj pomen, kar je imelo za nadaljnji gospodarski razvoj zgornjekrških vasi usodne posledice.

Krka poplavlja, 2009

Prazgodovinskega človeka v te kraje ni privabilo le obdelovalno zemljišče, saj je rdeča kraška prst plitva, peščena ter sušna in zato za donosno obdelovanje bolj zahtevna. Pač pa je kraška prst vsebovala obilo železovega bobovca, ki je bil lahko dosegljiv. Več rudnih kopov so odkrili na Korinjski planoti. Železovo rudo so znali izkoristiti številni rodovi, saj se je rudarjenje, fužinarstvo in kovaštvo uspešno razvijalo vse do 19. stoletja. Na razvoj fužinarstva so sprva ugodno vplivali bližnji gozdovi, ki so dajali les za oglje. Kasneje so železarske obrate namestili ob edino vodno silo - Krko. Gospodarski razcvet doline se je stopnjeval do sredine 19. stoletja in zgodovinski viri kažejo, da je takrat pretežno neagrarna pokrajina dosegla

visoko stopnjo gospodarske razvitosti. V tem obdobju krške vasi beležijo tudi porast števila prebivalcev. Konec 19. stoletja je dolino zgornje Krke zajela gospodarska kriza. Povezana je bila s propadom fužinarstva, kar moremo pripisati pomanjkanju domače rude, zastareli tehnologiji predelave in slabi konkurenci izdelkov. K nazadovanju je nedvomno prispevala tudi oddaljenost od modernih prometnih žil, saj so železnico, ki je povezala Ljubljano z Novim mestom, speljali mimo doline Krke. K tej odločitvi so v znatni meri prispevali žužemberški trgovci in duhovščina, ki je v železnici videla nevarnost vpliva mest in industrije na marljivo in poslušno prebivalstvo.

Ljudem v dolini zgornje Krke koncem 19. stoletja ni preostalo drugega, kot da so se ponovno usmerili h kmetijstvu, ki pa v teh krajih ni bilo donosno. Zastarel način kmetovanja, kjer so kmetje želeli sami pridelati vse vrste pridelkov, je še dolgo oviral napredek agrarnega gospodarstva. Obdelovali so predvsem sušnejša zemljišča ob obeh bregovih Krke, medtem ko so na mokrotnih zemljiščih tik ob Krki in Višnjici uredili travnike. Na okoliških planotah so skromne njive zoralali na dnu vrtač in drugih kraških globeli, kjer se je nabrala debelejša preperina.

Poleg krompirja so krški kmetje pridelovali še žita, zlasti pšenico, oves in ajdo ter koruzo. Poljedelstvo so dopolnjevali s perutninarstvom, prašičerejo in predvsem z mlečno govedorejo. Nekaj dohodka jim je prinašala prodaja mleka, masla in jajc v Ljubljano. Na Korinjski planoti so do druge svetovne vojne gojili drobnico.

Žita so mleli mlini vzdolž Krke. Do druge svetovne vojne je na tem območju obratovalo več mlinov. V Gradičku je mlel Zajčev ali Anžetov mlin, ob njem so leta 1920 postavili dinamo za proizvodnjo električne energije, ki je dajal elektriko mlinu in še nekaj hišam na Krki. Sredi Krke sta delovala mlin in žaga, po domače pri Štajerčevih. Do 60-tih let pa je obratoval Magovčev mlin v Hudi Loki na Krki. Ob njem so postavili še kovačijo in žago. V Podbukovju je več kot 300 let deloval Strahov mlin (pri Malnarju), ki je mlel žito tudi za dobrepoljske vasi.

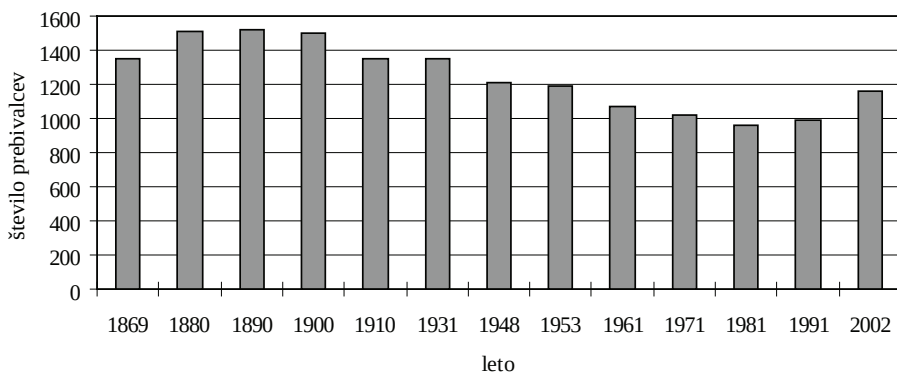
Dodatni zaslužek je kmetijam prinašala še prodaja sadja: jabolk, sliv, hrušk, orehov,

Krka pa teče, 1993/1994

kostanja in celo češenj (znane so bile lazenške češnje). Iz sadja so izdelovali sadjevec in mošt. Na prisojnih pobočjih Korinjske planote in Ragljevke so se bohotili vinogradi. Okoliški gozdovi v kmečkem gospodarstvu niso imeli posebne vloge. Les in drva so imeli kmetje večinoma za domačo porabo. Kakšen novc je prineslo nabiranje gozdnih sadežev in zdravičnih zelišč. V domala vseh zgornjekrških vaseh so v zimskem času izdelovali zobotrebce. Na Krki so se razvili tudi posebni načini ribolova, saj reka še danes slovi po ribjem bogastvu. V njej živijo potočne postrvi, sulci, ščuke, lipani in smučji. Posebnost Krke je bil lov na rake. Krške rake so poznali marsikje v Evropi, dokler jih konec 19. stoletja ni uničila račja kuga.

Spreminjanje števila prebivalcev v naseljih v povirju Krke

Spreminjanje števila prebivalcev po vaseh v povirju Krke od leta 1869 do 2002

	1869	1880	1890	1900	1910	1931	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002
Gabrovčec	70	80	118	133	105	95	99	95	98	98	124	125	170
Gradiček	53	57	46	51	56	49	34	39	32	29	26	23	25
Krka	288	246	259	266	291	239	218	233	199	202	169	192	230
Krška vas	111	153	153	148	132	116	108	114	124	116	116	136	133
Laze nad Krko	64	80	81	83	74	74	52	46	47	38	32	29	34
Male Lese	68	83	85	71	52	55	58	50	50	39	38	40	40
Mali Korinj	135	162	150	139	109	131	110	95	80	74	62	47	49
Podbukovje	170	202	197	189	162	183	169	168	129	132	127	104	104
Ravni Dol	34	48	43	29	38	41	36	29	25	22	13	17	24
Trebnja Gorica	89	89	94	91	78	90	89	74	71	78	67	58	77
Velike Lese	127	134	124	141	123	130	116	111	115	110	96	105	119
Veliki Korinj	80	108	100	74	59	63	69	61	47	25	24	39	40
Znojile pri Krki	58	71	70	81	69	85	56	73	55	61	70	78	112
SKUPAJ	1347	1513	1520	1496	1348	1351	1214	1188	1072	1024	964	993	1157

Slabo razvito, povsem agrarno pokrajino v povirju Krke je konec 19. in v 20. stoletju zajel val ekonomskega izseljevanja, sprva v Ameriko in zahodno Evropo, v tridesetih letih in po drugi svetovni vojni pa so prevladovala notranja preseljevanja v slovenska mesta, kjer so ljudje dobili zaposlitev. K izseljevanju je prispevala agrarna prenaseljenost in številčne družine, ki jih skromno kmečko gospodarstvo ni moglo preživeti. Žalostno gospodarsko stanje najbolje prikazuje podatki o nihanju števila prebivalcev v zgornjekrških vaseh od leta 1869 naprej.

Povojna industrializacija, ki je zajela slovensko ozemlje, se je le bežno dotaknila

pokrajine v povirju Krke. Na Krki so postavili šivalnico, podružnico Modnih oblačil iz Ljubljane, ki je zaposlila predvsem žensko delovno silo. Večina industrijskih delavcev ni našla zaposlitve doma, temveč v oddaljenih krajih, predvsem na Grosupljem in v Ljubljani, kar je sprožilo intenzivne dnevne migracije.

V 60. letih je pokrajina ob zgornji Krki postala zaradi krajinskih lepote in bližine prometnih poti ter dostopnosti iz večjih središč privlačna za gradnjo počitniških hiš. Sklenjeno območje počitniških hišic je nastalo v Gabrovčcu in Krški vasi. Le-ta so v znatni meri spremenila kulturo pokrajine in njeno istovetnost.

V zadnjih dveh desetletjih doživlja pokrajina v povirju Krke ponovno preobrazbo. Po eni strani prihaja do pospeševanja kmetijstva, saj je veliko ljudi zaradi gospodarske krize izgubilo delovna mesta v industriji in so se kot brezposelni spet začeli ukvarjati s kmetijstvom. Po drugi strani pa je čisto okolje in bližnja avtocestna povezava privabila številne mestne prebivalce, da so si zgradili dom v krških vaseh, na delo pa se vsakodnevno vozijo v mesta. Omenjeni proces zaznamo tudi na zgornjem grafu, ki v zadnjem obdobju kaže dokajšen porast števila prebivalcev. Poleg tega so se v vaseh razvile različne storitvene dejavnosti. Vse večji zagon dobiva tudi turizem, zlasti izletniški. Reka Krka je primerna za čolnarjenje, precej izletnikov pa se odloči tudi za obisk Krške jame.

*Mojca Hrvatina,
učiteljica geografije na OŠ Stična*

»Na Kerko mora iti, kar po Zagradcu kuje in žebljari, kar po okolici koplje in dervari, po hribih životari in motari.«

Zgodovino krajev v okolici Krke so raziskovali že učenke in učenci OŠ Stične v šolskem letu 1993/1994. Posebej skrbno so proučili romarsko pot na Krko. V Zgodbah župnije Alojza Zupanca so našli legendo o ustanovitvi župnije Krka.

»Voli so orali na njivi na Krki; pa so kar naenkrat voli pokleknili pred podobo sv. Križa. Na noben način jih niso mogli poslati na oranje. Zato so tu napravili kapelico sv. Križa. Križ pa držita v rokah sv. Kozma in Damjan. Tako je nastala krška božja pot sv. Kozma in Damjana.«

Cerkev sv. Kozma in Damjana je bila najbolj obiskovana ob veliki noči in ob binkošti. V zapisih iz leta 1717 najdemo podatke o romanjih na Krko – romarji prinašajo zaobljubljene slike in podobe ter jih razobešajo po cerkvi. Na veliko noč popoldne so bile večernice in pridiga za romarje, prav tako na velikonočni ponedeljek. Zapisi poročajo, da so trume romarjev prihajale na Krko tudi ob binkošti.

V začetku 19. stoletja se je število romarjev na Krko zmanjšalo zaradi takratnih družbenih razmer; sredi stoletja so krško božjo pot ponovno oživili.

Že v petek pred binkošti so na Krko množično prihajali kočevski romarji, ravno tako na binkoštno soboto. Kočevarji so imeli v

Krka, 1934

soboto nemško mašo in litanije, prav tako na binkoštno nedeljo. Župnik Jurij Zorec, ki je maševal na Krki od leta 1876 do 1906, je Kočevarje hvalil, da so najbolj radodarni romarji.

Jože Gregorčič piše v knjižici Sveti Kozma in Damjan – Krka na Dolenjskem o tem, kako se na kvatarno soboto in nedeljo na lojtrnikih pripeljejo romarji z Gorenjskega. V nedeljo, 27. septembra, ko svetnika gođujeta, pa so na Krko prihajali romarji iz bližnjih krajev, z Dolenjske in Notranjske. Nekateri so prišli celo iz Istre, z Vipavskega in s Tolminskega.

V začetku 20. stoletja je takratni župnik Vrhovec uvedel spremembe v romarskih dnevih. Ljudje so se težko privadili in zopet je obisk upadel.

Po drugi svetovni vojni sta ostala dva romarska dneva, na kvatarno nedeljo in v nedelju po godovanju krških svetnikov. Tako je ostalo do danes, ko je pravih romarjev malo.

Romarji iz Škocjana pri Turjaku, Urhovci, so vedno šli k potoku Lipovki in se tam umivali, pili vodo in jo nosili domov kot zdravilno vodo. Enako so verjeli za vodo iz Poltarice. To vodo so zajemali otroci in jo prodajali romarjem. Rekli so, da romarje »napajajo«. Seveda so jih romarji nagradili.

Ob vseh poteh, po katerih so ljudje prihajali na Krko, so stala lesena ali zidana znamenja, »pili« s kipi ali podobami sv. Kozma in Damjana.

Na Krki so se mnogim priprošnje za zdravje uresničile. Najstarejši zapisi ozdravljenj so ohranjeni iz leta 1710 v latinsko pisani knjižici Kratka razlaga življenja, mučeništva in čudežev sv. Kozma in Damjana. Opisanih je 69 primerov, in sicer od leta 1646 do 1710.

Omenjeni so bolniki in ozdravljeni iz mnogih krajev, med njimi tirolski slikar Ferdinand Steiner, ki je slikal v stiškem samostanu in hudo zbolel. Ozdravel je in v zahvalo naslikal oba sveta zdravnika. Do 1784. leta je ozdravelo 745 ljudi. Zapisi so v latinščini, en sam zapis pa v slovenščini. Najden je na listu in govori o ključarjevi hčerki Marušici iz Ambrusa v Suhi krajini. Deklica je od velike noči naprej trpela hude bolečine, ozdravela je 3. septembra 1747. Ohranila se je tudi anekdota. Desetletnega fantiča so v cerkvi vprašali, kaj prosi. »Nič, saj imajo mati vse v cekarju!« je začudeno odgovoril.

V Kmetijskih in rokodelskih novicah iz leta 1859 smo našli potopis Spomini na Dolenjsko. Na poti po tej čudoviti pokrajini je popotnik prispel do Krke, ali kakor je zapisano:

»To je Kerka. V gosp. Čelešnikovi gostivnici sva dobila dobro prenočišče ... Drugo jutro šel sem nekoliko cerkev ogledat, ki je izmed lepših na Kranjskem ena. Stoji nekoliko odzdigljena; na pokopališče, ki cerkev obdaja, peljejo lepe kamnite stopnice. Čelo svoje ima obrnjeno proti solčnemu izhodu; nad velikimi vrati se bere: » Consecrata a romo. Et celmo. Archi=epo. goriti.

Carolo Michaelae die IV. Aug. MDCCLVII, renovata MDCCLXXI.«

Posvečena je sv. Kozmu in Damianu; zlo velika, visoka in svitla, ima na vsaki strani 3 kapele in z vsem skupaj 7 altarjev. Splezal sem tudi na zvonik, kjer visijo štirje krasni, umetno ubrani zvonovi. Glasijo se H. D. G. H. Iz južne line sem vidil ne ravno visoke griče ..., zapadna lina odpira razgled do konca doline, kjer tamno-zelena Kerka izpod sive pečine hahlja. Nad izvirom reke kipe na divje obraščeni skalnati škerbini revni ostanki in razvaline nekdanj terdnega in močnega kerškega gradu. Kerka koj pri izviru goni mline, na svojem daljnem teku goni še zagraške in žužemberške fužine, mnogo mlinov ... Izhodna stran se odpira

na imenovano vas in naprej po dolini ... Se-
verna lina kaže razgled proti Zatičini.«

*Zlata Kastelic,
učiteljica slovenščine in
zgodovine na OŠ Stična*

*Cerkev sv. Kozma in Damijana na Krki,
1993/1994*

*SV. KOZMA IN DAMIJAN
V romarski cerkvi na Krki
pri Stični.*

LETNICE, ZAPISANE V SPOMINU

Razvoj šolstva na Slovenskem od elementarne osnovne šole do sodobne devetletke

12. in 13. stoletje: prva izpričana šola na Slovenskem - STOLNA ŠOLA na sedežu koprške škofije;

sledijo:

SAMOSTANSKE ŠOLE, ŽUPNIJSKE ŠOLE, MESTNE ŠOLE;

obdobje protestantizma:

OSNOVNE ŠOLE (elementarna, splošna, ljudska), STANOVSKÉ ŠOLE;

obdobje protireformacije:

ŽUPNIJSKE, MESTNE ŠOLE (temeljno znanje), JEZUITSKO ŠOLSTVO;

1765:

vpeljana delna šolska obveznost na pobudo države, PREDILSKÉ ŠOLE;

1774:

izdana Splošna šolska naredba - prvi šolski zakon (Marija Terezija);

OSNOVNA ŠOLA postane splošna in obvezna, ne pa tudi enotna; skrb za šolo prevzame država;

uvadeni trije tipi osnovnih šol:

TRIVIALKE na podežlju, GLAVNE ŠOLE v večjih mestih, NORMALKE v glavnem mestu vsake dežele;

NEDELJSKE PONAVLJALNE ŠOLE, obiskovali po končani osnovni šoli, po 12. letu starosti;

obdobje Ilirskih provinc:

ŠTIRIRAZREDNA OSNOVNA ŠOLA, enotna, slovenščina učni jezik in učni predmet;

obdobje po odhodu Francozov:

potrjen drugi avstrijski osnovnošolski zakon, predlagan v letu 1805; skrb za šolstvo prevzame cerkev, ukinjena enotna osnovna šola, uvedene tri različne stopnje osnovnih šol:

- trivialke, glavne šole, normalke;
- mreža rednih in nedeljskih ponavljalnih šol;

1869:

sprejet tretji državni osnovnošolski zakon: vpeljana osemletna šolska obveznost, šole postanejo državne in deželne ustanove, učitelje plačuje država, uvedena telovadba, uvedena nova kategorija šole - MEŠČANSKA ŠOLA, vanjo se lahko vpišejo učenci po končanem petem razredu osnovne šole;

1883:

sprejeti dopolnilni zakonski predpisi, na Koroškem in Štajerskem vpeljana obvezna osnovna šola, na Kranjskem in Primorskem pa redna, ŠESTRAZREDNA in DVELETNA PONAVLJALNA ŠOLA;

1929:

sprejet šolski zakon:

uvredena je splošna in obvezna osnovna šola, uvedeni razredi, oddelki in ocene, kot jih poznamo danes, osnovna šola postane »narodna šola«, razdeljena v ŠTIRILETNO OSNOVNO ŠOLO in ŠTIRILETNO VIŠJO NARODNO ŠOLO, v kateri traja pouk do 14. leta starosti;

po končani osnovni šoli lahko nadaljujejo šolanje na NIŽJI GIMNAZIJI, MEŠČANSKI,

STROKOVNI IN VAJENSKI ŠOLI;

višja narodna šola na podeželju navadno nima 7. in 8. razreda, ampak pouk od novembra do marca kot nadomestek za nedanjo ponavljalno šolo.

K osnovnim šolam sodijo otroška zavetišča, gospodarske in gospodinjske šole;

1931:

sprejet zakon za meščanske šole; učenci lahko nadaljujejo šolanje na srednji strokovni šoli ali na učiteljskih;

1941:

v obdobju druge svetovne vojne se je razvilo partizansko šolstvo s pomembno nalogo ohraniti slovenski jezik;

1945:

sprejet odlok o organizaciji osnovnih in srednjih šol v skladu z ločitvijo Cerkve od države, odpravljene so zasebne in meščanske šole;

1946:

izšel zakon o sedemletnem obveznem šolanju, in sicer

ŠTIRJE RAZREDI OSNOVNE ŠOLE in
TRIJE RAZREDI VIŠJE OSNOVNE ŠOLE;
namesto v višjih osnovnih šolah so lahko nadaljevali šolanje na

NIŽJIH GIMNAZIJAH, ki so imele tri nižje razrede, sledilo je pet višjih razredov;

1950:

ponovno uvedena osemletna šolska obveznost, del sedemletke spremenjen v nižje gimnazije, ki so postale štiriletne; enako višje gimnazije;

1953:

sprejet odlok o obveznem osemletnem šolanju, uzakonjena šolska obveznost od sedmega do petnajstega leta starosti;

1958:

sprejet splošni zakon o osnovnem šolstvu, ki je uzakonil OSEMELETNO OSNOVNO ŠOLO kot edino obliko obveznega osnovnega šolstva brez olajšav;

gimnazije postanejo štiriletne in omejene na bivše višje razrede;

število osnovnih šol se zmanjša, predvsem nižje organizirane šole, nastanejo POPOLNE OSEMELETKE in ŠTIRILETNE PODRUŽNIČNE ŠOLE;

1973:

spremenjen predmetnik in učni načrt;

1974:

vpeljevanje celodnevne osnovne šole;

1993:

priprava osnutkov za devetletko;

1996:

sprejet zakon o osnovni šoli in z njim določeno postopno izvajanje in pričetek DEVETLETNE OSNOVNE ŠOLE.

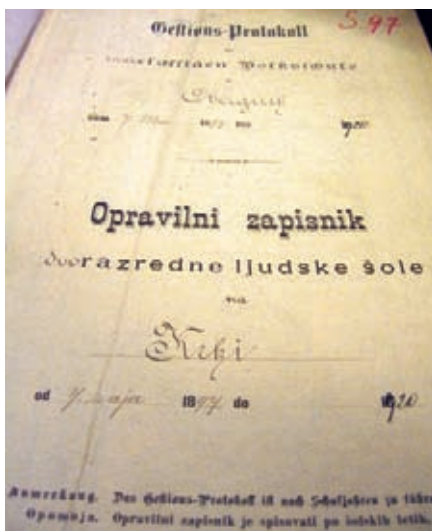
Zlata Kastelic, učiteljica slovenščine in zgodovine na OŠ Stična

Preteklost in sedanjost podružnične šole na Krki

Leta:

- 1770 že poteka pouk na Krki, poučuje organist,
- predhodnica današnje šole je na Vidmu, nasproti hiše št. 11,
- 1809 odprto novo šolsko poslopje, poteka redni šolski pouk, enorazrednica - pridobitev v času Napoleonove Ilirije,
- 1867 – šola prenovljena, delno razširjena,
- 1875 – svetovana razbremenitev šole z ustanovitvijo šol na Muljavi in na Korinju,
- 1896 – enorazrednica razširjena v dvorazrednico,
- pojavijo se potrebe po novi šolski zgradbi; namesto šole urejena hiša z vrtom za učiteljsko stanovanje,
- 1906 – dvorazrednica razširjena v trirazrednico, prizidana tretja učilnica,
- 1921 – dovoljena vzporednica tretjemu razredu,
- 1923 – organiziran nov oddelek z novo učno močjo,
- 1928 – z odlokom ministrstva za prosveto uvedena štirirazrednica,
- 1929 – štirirazrednico razširjena v petrazrednico z vzporednim oddelkom v 1. razredu;
- 1929 – zasilna šola na Korinju postala samostojna enorazrednica,
- 1939 – kraljevska banska uprava dovolila ustanovitev sedmega in osmega oddelka,
- 1941–1945 – večkrat prekinjeno šolsko delo,
- 1945/1946 – na šoli poteka pouk v sedmih oddelkih: 1. a, 1. b, 2., 3., 4. razred osnovne šole; 1. in 2. razred višje osnovne šole; 16. aprila ukinjen 6. razred za tekoče šolsko leto; učencem 7. in 8. šolskega leta s končanimi štirimi razredi odoben obisk skrajšanega pouka,

- 1948 – 22. januarja, na Krki ustanovljena sedemletka,
- 1948/1949 – odprt 5. razred, v naslednjih letih postopoma še 6. in 7. razred,
- 1950 – 19. junija, z odlokom ministrstva za prosveto sedemletna osnovna šola preimenovana v nižjo gimnazijo,
- 1952/1953 – na Krki prvič obstaja 4. razred gimnazije s sedemnajstimi dijaki,
- 1954/1955 – na nižji gimnaziji poteka pouk v 1. in 2. razredu, za 3. razred premalo vpisa,
- 1956/1957 – prišel odlok o ukinitvi gimnazije na Krki v naslednjem šolskem letu,
- 1957/1958 – na šoli sedem razredov, novo šolsko poslopje predano drugim namenom,
- 1958 – 31. avgusta, z novo šolsko reformo odpravljene splošno izobraževalne šole: OŠ Krka, OŠ Ambrus, OŠ Korinj, OŠ Zagradec, OŠ Muljava, OŠ Stična, OŠ Višnja Gora,
- 1958 – 1. septembra, ustanovljene osnovne šole »novega tipa«:

nižje organizirane osnovne šole: Krka (3 oddelki), Ambrus (4 oddelki), Korinj (1 oddelki), Zagradec (4 oddelki), Muljava (3 oddelki), Višnja Gora (5 oddelkov), osnovna šola Stična z vsemi osmimi razredi; nižji razredi gimnazije postali višji razredi osnovne šole,

- 1963 – določitev centralnih in samostojnih šol. Centralni šoli postaneta:

Stična s podružnicama **Krka** in Muljava. Šola v Višnji Gori postane samostojna OŠ, Ambrus s podružnicama Korinj in Zagradec,

- 1964/1965 – reorganizacija mreže osnovnega šolstva in določitev popolnih in podružničnih šol. OŠ Stična postane popolna osnovna šola s podružničnimi osnovnimi šolami **Krka**, Ambrus, Korinj, Zagradec, Muljava, Višnja Gora,
- 1965/1966 – učenci po uspešno končanem 4. razredu nadaljujejo šolanje na centralni šoli v Stični, 6., 7., 8. razred

ostajajo v kombinaciji, na Krki,

- 1966/1967 – premalo učencev za samostojne oddelke v višjih razredih na Krki, v Zagradcu in Ambrusu – vsi združeni v en oddelki na Krki,
- 1967/1968 – na šoli poučujejo štiri razrede, od 1. do 4. razreda, v treh oddelkih,
- 1982 – OŠ Stična postane eden treh TOZD-ov Šolskega centra osnovnega in srednjega izobraževanja Josipa Jurčiča Ivančna Gorica,
- 1986 – šola na Krki še vedno podružnična šola Osnovne šole Stična (dislocirani oddelki),
- 1992 – OŠ Stična spet postane samostojen javni vzgojno-izobraževalni zavod,
- 1998 – Občina Ivančna Gorica postane ustanoviteljica javnega vzgojno-izobraževalnega zavoda OŠ Stična. V njeno sestavo sodijo:

matična šola v Ivančni Gorici in podružnične šole **na Krki**, v Višnji Gori, v Ambrusu, v Zagradcu, na Muljavi in v Stični,

- 2003/2004 – uvedba 9-letne osnovne šole na Krki.

Šola na Korinju, ukinjena 30. 8. 1980

- Korinjska šola – nekaj zanimivosti
- Sodila je v sklop krške šole. Ustanovljena je bila 1912. leta, sezidana pa leta 1924, dozidana 1953. leta.
- »12. aprila 1912 se je na zelo slovesen način otvorila ekskureceda na Malem Korenju. Ob 9. uri je bila sveta maša na Korenju, katero je daroval g. katehet in kaplan Martin Pečarič. Vas je bila lepo okinčena, posebno hiša Jožefa Zajca na Malem Koreniji, kjer se je nastanila ekskureceda. Pri sv. maši so peli zelo ganljivo šolarji s Krke pod vodstvom g. M. Hafner. Na tem mestu se ne sme pozabiti krasnih govorov nadučitelja Lobe Henrika in drugih navzočih, kakor tudi g. kaplana Jožefa Hribarja, Jožeta Zajca, krajnega nadzor. Franc Rebolja, Franc Papeža ... Šola je nadzoroval g. nadzornik Ludevik S. proti koncu meseca maja. Izrazil se je, da šola lepo napreduje.«
- 1919/1920 – narejena vloga, da se ekskurendno šolo na Malem Korenju opusti, otroci naj se prešolajo v Ambrus,
- 1922/1923 – Katica Urbanc Milač odide s Krke za stalno na Korinj,
- 1923/1924 – korinjska šola ostane brez učiteljice; učiteljsko stanovanje je neprijetno!
- 1924/1925 – pouk na korinjski šoli se začne 12. 12. v novozgrajeni stavbi. Službo nastopi učiteljska avbsolventka Mimica Leban,
- »Vidi se, kako vneto imajo Korinjski za šolo; v težkem denarnem položaju so si Korinjski sami zgradili šolo. Kdaj pridejo Krčani za njimi, da si preskrbe lepo primer-no šolo.«
- 1925/1926 – 10. aprila 1926 »stavljen na razpoložanje Josip Vider«, učitelj na Korinju, nadomesti ga učiteljica Marija Čibej,
- 1926/1927 – s Korinja na Krko prestavljen Marija Čibej, 19. 10. 1926 je prestavljen z dekretom, št. 26.435, na Korinj Franjo Pikelj, učiteljski abiturijent,
- 1928/1929 – korinjska šola »z ministrskim ukazom z dne 13. 2. št. 19731 pretorjena v redno enorazrednico«,
- 1947/1948 – Jožica Kavčič premeščena s krške šole na Mali Korinj, pred njo poučuje na korinjski šoli Katica Jelenič, zdaj premeščena na Krko,
- 1953 – šola na Korinju dozidana,
- 1963 – šola na Korinju priključena k Ambrusu,
- 1964 – »1. septembra 1964 smo padli pod centralno šolo Stična«
- 1979/1980 – korinjska šola ukinjena.

Podobe preteklosti

Šola je stara, a še vedno lepa. Ponosen sem nanjo, saj so v njej dobili mnogo modrosti dedek in babica, moji pradedki in prababice. (Rok)

1. razred: Meni je všeč v tej šoli. (Urška) Šola je majhna in je tako, kot da smo vsi otroci v enem razredu. (Primož) Želim si, da postane ta šola malo večja. (Jakob) Veliko se igramo in učimo. (Janina) V šoli se dobro počutim. (Matjaž) S sošolci se zabavamo. (Laura)

2. razred: Včasih se skregamo, a smo hitro prijatelji. (Manca) V šoli se počutim dobro. (Blaž) Šola je lepo okrašena z našimi slikami in izdelki (Tjaša) Mi imamo največji razred. (Anja) Šola je zelo lepa. (Lovrenc) Obožujem matematiko. (Damjan) Krožki so »super« (Rok) Všeč so mi slike, ki visijo po stenah. (Urh)

4. razred:
Moja krška šola

Ob 125-letnici šole na Krki in ob 90-letnici učiteljica Ivana Lobeta, 1933/1934, mašo je vodil Alojzij Zupanc, Lobetov učenec

... mi nudi prijeten občutek; uživam med poukom, ker se učim in potem veliko vem. Za vedno si bom zapomnila učiteljico Matejco. Ker je šola starejša, je bolj zanimiva. (Iza)

... bi lahko imela telovadnico; uživam, kadar telovadimo in se igramo. Zapomnil si bom, kako sem spoznal prve tri sošolke. (Jure)

... je majhna, a prijetna; ravno to mi je všeč. Uživam, kadar kaj zanimivega delamo. Ni mi všeč, ko sošolci tekajo pa naši mali šoli. V spominu mi bo ostala letošnja čajanka iz presličinega čaja. (Petra)

... res ni lepotica navzven, notri je zame lepa. Stoji na podeželju, kjer je mir. Rada ustvarjam pri likovni vzgoji. (Patricija)

5. razred:
... mi je všeč, ker ni komplicirano zgrajena. Po končanem pouku preprosto stopiš iz šole. V njej se dogaja veliko različnih stvari.

Učitelj Ivan Lobe ob 90-letnici pred krško šolo, 1933/1944

Iz učbenika, ki so ga uporabljali v kraljevini SHS

Uživam pri likovnem pouku. V ponedeljek res težko zjutraj vstanem, a je v torek že boljše. (Vid)

... je še posebno zanimiva ob dobrih igrah. Obožujem dobre igre! (Jaka)

... je kljub svoji majhnosti in starosti zame najlepša. Počutim se dobro, ker so sošolci dobre volje in se skupaj zabavamo. V razredu imam samo sošolce! (Donna)

... je blizu doma, uživam pri športni in likovni vzgoji. (Žan)

... mi daje občutek varnosti. V večji šoli bi se lahko izgubil. Niso mi všeč kratki odmori. Še posebej pridem rad v šolo, kadar gre-

Krško šolo vseskozi obnavljajo

mo kam »na lepše«. (Žiga)

... mi je prijetna. Uživam med odmorom, ker se sprostimo. (Jan)

... je mirna. Rad se igram igre »štiri v vrsto«. (Florijan)

V zavetju ...

Pred letom 1809 je stala šola nasproti hiše št. 11 na Vidmu na Kuharjevem vrtu. Bila je lesena. Danes raste na njenem mestu hrška tepka. V tem letu so staro šolo podrli in namesto nje sezidali novo poslopje.

Leta 1867 je bila šola prenovljena in delno razširjena.

V šolskem letu 1883/1884 so na pomlad dobili velik šolski vrt (1592, 22 kv. metrov); lastnica vrta je bila župnija, vrt je dala šoli v najem.

12. decembra 1893 so bili vsi prostori šole na Krki izmerjeni, tudi zunanji deli; želeli so preveriti, če bi stavba lahko vzdržala še eno nadstropje. Delo je opravil c. k. inženir iz Ljubljane.

28. julija 1895 je prišla na Krko komisija zaradi novega šolskega poslopja. Prišel je c. k. okr. Matija Glavar Gril iz Litije in deželni nadinženir Fran Žužek iz Ljubljane. Slednji je »spoznal, da se novo z manjšo sobo napravi, kakor staro popravi«. Svetovala sta tudi, da občina kupi »novi svet kje na

odličnejšem kraju (za okolico olepšati) ter tam postaviti čisto novo šolsko poslopje«. Do takrat naj se popravitudi ostrešje stare šole.

Krajni šolski svet, z g. Tihlejem na čelu, je komisiji sporočil, da se prodaja na dražbi posestvo na Vidmu, s hišno številko 8; kraj je bil zelo primeren za novo šolo. Oba člana komisije sta svetovala, naj posestvo kupijo. Zbrati je bilo potrebno 428 forintov za »vadijo«, posestvo je bilo ocenjeno na 4283 goldinarjev. Denar v višini vadije je posodil posestnik Podržaj iz Gradička 4, Hočevarev, sicer velik zagovornik šole in njen dobrotnik. 30. julija 1896 so se začele prve licitacije. Predsednik krajnega šolskega sveta Fortunat Tihle je na dražbi kupil omenjeno Poljančevo posestvo, z domačim imenom Opaldar. Zgradili naj bi novo šolo s šolskim vrtom in »šolskim telovadiščem«.

Šolski vhod v 200 let staro šolo na Krki, 2008/2009

Šola na Krki, 2008/2009

9. avgusta 1896 je bila seja občinskega odbora in krajnega šolskega sveta: Sklenili so, da se streha in drugo na stari šoli popravi, priskrbi se les za novo ostrešje in se streho prekrije z opeko.

Sledili so dogovori o kupljenem posestvu: lastnika sta postala občinski odbor in krajni šolski svet »z dobro klici«. Tihletu in Podražju so prisodili po 50 forintov honorarja.

Na seji so sklenili, da »ima sedaj v tej hiši učiteljsko osebje stanovanje«.

11. maja 1897 so začeli na šoli prekrivati staro slamnato streho.

V šolskem letu 1900/1901 so v jeseni popravili tlak v šoli; pouk se je zaradi tega začel konec meseca septembra.

14. junija 1905 so opravili komisijski ogled šole zaradi širitve v trirazrednico. Med počitnicami so gradili prizidek; »k stari kuhinji in jedilni shrambi se prizida toliko zidu, da zadostuje za novi razred«.

2. januarja. 1906 »je gospodična Zora Koncilijska nastopila službo v najeti učilnici pri Rebolju«.

Šolsko leto 1906/1907 se je pričelo šele 1. oktobra zaradi zidave, ki je stala 4900 kron.

12. novembra 1906 so zavrgli vse peči po razredih; za 600 kron so kupili nove, dobavil jih je Vidic iz Ljubljane.

24. junija 1913 ogradili šolski vrt z lesenimi

stebri in železno mrežo, porabili so 25 kron.

V šolskem letu 1924/1925 je bilo ugotovljeno: »Šolsko poslopje, vrt in inventar je v žalostnem stanju; po vrtu se je pasla živina, letos se je dognalo, da je šola trirazredna z dvema vzporednicama, česar prej nihče ni vedel natančno.

Na mojo zahtevo (verjetno Alojzija Intiharja – šolskega upravitelja, op.p.), se je napravil za učiteljstvo pri občinski hiši prepotrben vodnjak; dotlej si je moralo učiteljstvo samo preskrbovati vodo iz reke Krke.«

Stisko s prostorom so občutili učenci tudi v letu 1928/1929. Kako se je komisija lotila naloge obnove šole, je razvidno iz zapisov v šolski kroniki v istem šolskem letu.

»Na prošnjo krajev, š. odbora je bila poslana od obl. šol. odbora komisija, da pregleda stanje šole v svrhu razširjenja. Komisija je ugotovila, da naj se zida čimprej novo poslopje za tri razrede z upravit. stanovanjem na prostoru pri gasilskem domu. Ako pa bi se moglo staro poslopje prodati, naj se zida nova 6-razrednica – sicer bi pa ostalo staro poslopje še nadalje v uporabi in bi se moralo primerno popraviti (stranišča). Poslan bo še natančen tozadeven zapisnik od oblast. šol. odbora. Sklep je bil storjen, a vprašanje je, kdaj se bode udeležil, ko kažejo krajevni činitelji tako malo zanimanja in naklonjenosti.«

23. julija 1930 so zopet razpravljali o gradnji nove šole, ker je bila »starozadevna razsodba obl. šol. odbora razveljavljena«. Ko-

misija je ugotovila iste pomanjkljivosti; staro poslopje ni več zadostovalo higienskimi predpisom, premalo je bilo tudi učnih sob za 286 otrok. Občinski odbor je odločno odklonil gradnjo nove šole tako dolgo, da se zbere potreben kapital. »Nabiral naj bi se več let (15 do 20) potreben fond v šolski proračun. In iz tega razloga občinski odbor ni podpisal komisijskega zapisnika.«

V šolskem letu 1931/1932 so se zgradila tri nova stranišča s pisoarjem za dečke; popravili so dve stari stranišči. »Dotlej je šola s 300 učenci imela le dve stranišči – za učiteljstvo nič. Iz starih stranišč se je v poletnih mesecih razširjal strašen smrad.« Skupni stroški so znašali 16.500 din.

V šolskem letu 1938/1939 je krajevni šolski odbor sklenil najemno pogodbo z župnikom za spodnjo šolo v kaplaniji, ki naj bi se preuredila v učilnice. Žal pa odbor ni imel denarja; preureditvena dela so zastala.

Prostorska stiska je tudi v naslednjem letu huda. V kroniki piše, da se krajevni šolski odbor trudi po najboljših močeh, a nima sredstev. V tako hudi gospodarski situaciji niso mogli niti pomisliti na gradnjo nove šole. Zaposili so za otvoritev vsaj dveh oddelkov, kar je kraljeva banovinska uprava v Ljubljani dovolila. Najeli so sobo v spodnjih prostorih kaplanije in jo usposobili kot učilnico. Stroške je prevzel župnijski urad, najemnina je mesečno znašala 150 din. Pouk se je začel šele 3. novembra.

V letu po 2. svetovni vojni so na šolski stavbi obnovili okna, električno napeljavajo. Še

vedno imajo »sposojeno« učilnico v kaplaniji. V naslednjem šolskem letu zopet razmišljajo o novogradnji. Sledijo leta, ko je šola deležna najnujnejših popravil. V letu, ko Krka dobi nižjo gimnazijo, so šolo opremili z novimi učili, predvsem za naravoslovno-tehniške predmete, z novim kabinetom.

V šolskem letu 1953/1954 so se začele priprave za gradnjo novega šolskega poslopja. Gradili so prostovoljci iz vrst učencev obeh šol, mladine in ostalih množičnih organizacij. Delo je nadaljevalo gradbeno podjetje.

V šolskem letu 1957/1958 v Kroniki preberemo: »Z novo šolo, katere smo se vsi veselili, ne bo nič. Nikoli ne bo služila svojemu namenu – prvič, ker je premalo otrok, drugič pa, ker so bile tehnične ovire – napeljava vodovoda. Šola oz. šolska stavba je bila prekrasno urejena – ena najlepših šol v Sloveniji. Stavbo in vse prostore uporabljajo v drug namen: razvila se je krojaška obrt, v njej so in bodo našli zaslužek ljudje iz bližnje in daljne okolice. Nam pa bo ostala stara šola ...«.

Pouk so nadaljevali v stari šoli, ki je bila vsako leto deležna popravil in olepšave. Pestila jih je lesna goba, luknjičava streha, vodovod, sanitarije, podi ...

Leto 1986 sta v šoli dve učilnici in jedilnica. Idilično, a pretesno ...

200 let stara šola pa še vedno molči ...

*Mateja Jere Grmek, Lidija Zajc, učiteljici na podružnični šoli na Krki;
Zlata Kastelic, učiteljica na OŠ Stična*

... na poti k novi šoli

Stara šolska stavba na Krki kljubuje času, ljudem, politiki in oblastem

Noče se posloviti.

Skupaj smo se trudili za novo šolo, pa vseeno praznujemo 200-letnico stare stavbe.

Podružnična šola na Krki kljub številnim prezidavam, popravilom in izboljšavam ostaja neprimerna za današnji čas.

V zadnjih desetletjih je skoraj vsako leto presenetila z novo boleznijo; potrebna so

bila popravila in sanacije strehe, žlebov, fasade, podstrešja, oken, tal, električne in vodovodne napeljave, vlage, gobe, radona, posedanja tal, ogrevanja, sanitarij, vhoda, kuhinje ter večkratne spremembe prostorov po namembnosti. Zamenjana je bila vsa oprema, na šoli so sodobna učila in učni pripomočki.

Vsaki šoli, stari ali novi, dajejo utrip otroci in učitelji.

Učiteljice so se aktivno vključevale v različne oblike izobraževanja in strokovnega izpopolnjevanja ter priprav na devetletno osnovno šolo.

Nova šola na Krki je postala šiviljski obrat

Starši so s šolo dobro sodelovali in poskušali pomagati, da bi čimprej dobili novo šolo.

Gradnje šol so bile od leta 1981 več let zavrt, naložbe v negospodarske objekte so bile prepovedane z zakonom, razen tistih, ki so se izvajale z neposrednimi prispevki občanov. V letu 1993 je bila izdelana analiza stanja šolstva v skupni občini Grosuplje in možnosti razvoja do leta 2000. Tu je bila prvič, zaradi razbremenitve šole v Ivančni Gorici in oddaljenosti učencev višjih razredov od doma do šole, nakazana ustanovitev osemrazredne osnovne šole v dolini Krke: zgraditi prizidek k šoli v Zagradcu in tu ustanoviti osemrazredno enoto ali najti drugo ustrezno varianto za to enoto v krški dolini, ki bi vključevala tudi obnovo in širitev šole na Krki.

V letu 1994 je bila izdelana še predinvesticijska študija o potrebnih prostorskih pogojih za enoizmenski pouk. V variantni študiji za dolino Krke je bilo predlagano, da naj bi bila samostojna osemrazredna osnovna šola ali v Zagradcu ali na Krki. Če bi bila leta v Zagradcu, bi morala biti na Krki zgrajena nova podružnična šola oz. adaptirana šolska stavba iz leta 1957. Vedno smo poudarjali, da je, ne glede na izbrano varianto, treba najprej poskrbeti za ustrezne pogoje za delo od 1. do 5. razreda na podružnični šoli na Krki.

V letu 1994 je skupščina Občine Grosuplje sprejela Dopolnitev programa investicij v šolstvu v obdobju od leta 1998 do leta 2000. V ta čas je bila umeščena tudi izgra-

dnja nove šole v dolini Krke po izbrani varianti. Tudi nova Občina Ivančna Gorica je leta 1995 to investicijo uvrstila v obdobje 1998–2000. O šoli v dolini Krke in nadaljnjih aktivnostih smo se pogovarjali na zboru krajanov na Krki 12. 3. 2000.

Pogoje za izvajanje osnovnošolskega izobraževanja zagotavljata ustanovitelj (občina) in država. Občina Ivančna Gorica je v letu 1999 na natečaj Ministrstva za šolstvo in šport za sofinanciranje šolskih objektov za obdobje 2000 – 2004 prijavila novo osnovno šolo v Ivančni Gorici, nov vrtec v Ivančni Gorici in dograditev šole v Šentvidu pri Stični. Nekatere občine pa so prijavljale vse nujne potrebe, čeprav so se investicije realizirale kasneje.

Aktivnosti za pridobitev ustreznih prostorov za nemoteno življenje in delo šole na Krki se nadaljujejo.

Spoštljivo se priklanjamo jubilantki, vendar je skupni cilj in tudi čas za ureditev stavbe pri Družbenem centru, ki čaka že 52 let, da bi se vanjo naselil otroški smeh in ustvarjalno delo vzgojiteljic in vzgojiteljev ter učiteljic in učiteljev.

*Marinka Piškur,
ravnateljica OŠ Stična
od leta 1984 do leta 2005*

Preteklost – sedanjost – prihodnost podružnične osnovne šole na Krki

Nedaleč stran od izvira edinstvene kraške reke Krke stoji zgradba podružnične osnovne šole Krka. V njej že zavidljivih dvesto let neprekinjeno poteka vzgojno-izobraževalno delo. Šola ima bogato zgodovino. Obiskoval jo je tudi naš rojak in pisatelj Josip Jurčič. V njej so nabirali znanje tudi naši pradedi, dedi in starši.

Število učencev se je v vseh teh letih močno spreminjalo. Spreminja se tudi način dela, potrebe učencev, učiteljev in standardi, ki opredeljujejo zahteve prostorov, v katerih se izvaja pouk. Ravno zaradi teh zahtev in dotrajanosti 200 let starega objekta je bila že pred dobrega pol stoletja z velikim prispevkom krajanov v spodnjem delu vasi Krka v namene osnovne šole zgrajena nova zgradba. Kljub prvotnemu namenu do odprtja šole v teh prostorih nikoli ni prišlo. Še pred otvoritvijo je bila zgradba preurejena v namen izvajanja tekstilne dejavnosti, ki je kar nekaj desetletij dajala kruh večinoma domačinkam in okoliškim prebivalkam.

Tako so otroci še vedno obiskovali šolo na hribu pri cerkvi. Kljub vsemu so krajani še vedno iskali možnosti za novo šolo, ki bi ustrezala vsem zahtevanim predpisom. Sanje in želje krajanov so se pričele počasi uresničevati pred nekaj leti, ko je tekstilna tovarna zaprla svoja vrata in je bilo lastništvo zgradbe vrnjeno občini. V KS Krka smo se z Občino Ivančna Gorica dogovorili, da se bo izvedla adaptacija in dozidava tega

objekta v povezavi s sosednjim družbenim centrom. Tukaj bo našlo prostore prvih pet razredov 9-letne osnovne šole v eni izmeni in dve skupini varstva predšolskih otrok.

Kmalu so se začeli kazati rezultati sodelovanja med krajani KS Krka in Občino Ivančna Gorica; pričakujemo začetek del in nato vselitev v nove šolske prostore. Pri projektu sodeluje precejšnje število krajanov KS Krke, kar kaže veliko željo, da se v kraju uredijo šolski prostori po meri sodobnih zahtev. Zagotovilo, da aktivnosti v zvezi z novo šolo potrekaajo v pravi smeri, nam dajejo mlajše generacije, saj se na Krki že nekaj let rojeva več otrok, kot smo bili do nedavnega vajeni. Tako so prihajajoče generacije šolarjev številčno izjemno močne. Tudi veliko mladih v celotni KS Krka in priseljenih mladih družin zagotavlja upravičenost naložbe v nove prostore, ki bodo namenjeni osnovni šoli razredne stopnje in dvema oddelkoma vrtca.

Projekt nove šole je danes v fazi, ko so pridobljena vsa potrebna dovoljenja za gradnjo; s strani pristojnega ministrstva so zagotovljena tudi sredstva, ki ga za tovrstne objekte namenja država. Glede na izvajanje ostalih prednostnih projektov v Občini Ivančna Gorica upamo in pričakujemo, da bo začetek gradnje stekel še v letošnjem letu. Morda bodo prvi učenci zakorakali v nove šolske prostore že v šolskem letu 2011/2012.

Odbor za šolske zadeve – izgradnja nove petletne osnovne šole na Krki, marec 2009

VRTILJAK SPOMINOV

»Marija, saj boš zmrznila ...«

Osnovno šolo sem obiskovala na Krki, in sicer v letih od 1936 do 1940. Seveda sem v šolo hodila peš, kar po bližnjici iz vasi Potok, ki je od Krke oddaljena nekaj kilometrov.

Za učence nižjih razredov je pouk potekal popoldne, za učence višjih razredov pa dopoldne.

Pot v šolo je bila prijetna, iz šole pa ne tako. Pozimi je bila večkrat že tema. Posebej neprijetno mi je bilo iti skozi gozd – bala sem se vseh шумov, pokanja vej, večkrat so me prestrašile neverice ali divji zajci.

Učiteljica Marija Strauss, 1936

Spominjam se učiteljic Franje Kokalj, Rozi Šeme, gospodične Staussove; bile so lepe in prijazne, posebej Straussova – pri njej smo imeli tisti otroci, ki so prihajali iz oddaljenih krajev, z Vrhov, z Oslice, s Potoka rezerviran prostor ob veliki črni peči. Ko sem odhajala iz šole, mi je učiteljica rekla: »Ja, Marija, saj boš zmrznila!« Zavila me je v svoj topel pled, mi ga spela s sponko in me poslala domov. Spominjam se tudi učitelja Venceslava Winklerja ...

V času druge svetovne vojne ni bilo rednega pouka; potekalo pa je neke vrste »izobraževanje« pri Obrščaku na Muljavi.

V Znojilah me je Štefkova mama večkrat čakala s kakšnim velikim kosom kruha, ki sem ga »drobila« vseskozi do doma.

Za malico sem imela s seboj jabolko, kos kruha. Kasneje je pripravljala malico Boršnikova teta. Malico smo dobivali le pozimi in to otroci, ki so prihajali v šolo iz oddaljenih krajev. Še danes se spominjam »tenstanih« makaronov, zelja s fižolom, podobno današnji joti. Zdi se mi, da danes tako dobrih jedi ne moremo skuhati.

Pred malico smo se mirno posedli ob mizah, nato vstali in molili nekako takole:

»Gospod »učejek«, ki skrbiš za nas, naše starše in vse one, ki nam delajo dobro ... te prosimo, o, gospod!«

Pred pričetkom in koncem pouka, v septembru in junija meseca, smo se vsi otroci zbrali pred šolo in šli v koloni v cerkev k sveti maši.

Ko je v razred stopil učitelj, smo vstali, zmolili očenaš, se usedli in pričeli z delom. V šoli smo se učili veliko pesmi na pamet. Ene izmed njih se zelo dobro spomnim:

»V kloster pojdem, nun'ca bom,
ljubila fanta več ne bom.

Na trati mladi fant stoji,
ozira se po Uršiki.

»Oj, Urška, oj, Urška,
predraga sestra kloštrska.«

Ko v kloštru poldne zazvoni,
al' Urške k molitvi ni.

»Le pojte gledat, kam je šla,
le pojte gledat, kje bi b'la«.

A Uršika na postelji leži,
krvavi meč v rokah drži,
od njega teče rdeča kri.

Tega ste krivi mam'ca vi,
ki ste me v kloster silili,
ko sem bila stara sedemnajst let:
rajši bi me v klošt'r djal,
ko sem b'la stara sedem let,
ko nisem ved'la, kaj je svet.

*Marija Zajec, učenka krške
šole od leta 1936 do 1940*

Moj grad za gorami, čuj biseri sami in posteljica vsa iz zlata ...

Marija Zaletelj iz Podbukovja nam je mladim raziskovalcem zgodovine OŠ Stična že pred leti natrosila nekaj spominov na šolo. Povedala je, da so bili otroci pred mnogimi leti oblečeni zelo revno, v obleke, ki so bile sešite doma in jopice, ki jih jih spletle skrbne matrine roke.

Vstajati so morali zgodaj, saj je bilo potrebno veliko postoriti še v hlevu ali v kuhinji. Odmori so ji bili posebej všeč: igrice Gnilo jajce, Trden most, Slepe miši, Bela lilija, Črne češnje so ji ostale v spominu ... pa tudi to, da so morali ostati po pouku, če so kaj »ušpičili«. Dvema dogodkoma je namenila posebno mesto:

»Gospodična Dolganova nas je imela posebej rada; povabila nas je v svoje stanovanje in nam skuhala čaj. Me, dekleta, smo ji hitro poribale tla in ji pomagale šivati rožnate zavese. Ona pa nas je naučila »štikati«.

Moja sošolka Micka je bila iz zelo revne družine. Doma je bila iz Hočevja; čevljev pri hiši ni bilo in je v največjem snegu prišla v šolo – bosa. Tako jo je zeblo, da je kar drgetala. Noge si je zavila v »žakle«, v vreče. Upam, da se kaj takega nobenemu otroku ne bo več zgodilo.«

Marija Zaletelj se je v šoli naučila veliko pesmi, recimo:

Pokažimo nožice, pokažimo roke

in glejte, kak pridne peričice smo me:
pa peremo, pa peremo celi ljubi dan ...

Pokažimo nožice, pokažimo roke
in glejte kak pridne peričice smo me:
pa likamo, pa likamo celi ljubi dan ...

Kje sončece moje, domovje je tvoje,
kam pojdeš v mraku nocoj?
Čez sinje gorice, na zlate stopnice,
tja v grad bom odplavalo svoj.
Pa kje ta tvoj grad je,
mar tudi ves zlat je
in posteljica, kakšna je ta?
Moj grad za gorami,
čuj biseri sami
in posteljica vsa iz zlata.

*Marija Zaletelj,
učenka krške šole*

Paša, tablice, zelišča

Ko je bila moja babica Angela Zajc majhna, je morala že navsezgodaj vstati in gnati kravo na pašo. zatem je hitro prišla domov, pojedla zajtrk in odhitela v šolo. Babica je hodila v šolo na Korinj. Ko so prišli k pouku, so najprej morali pozdraviti učitelja, šele nato pa so lahko sedli in pripravili domačo nalogo.

V tistih časih niso imeli zvezkov kot jih imamo danes. Imeli so majhne tablice, na kate-re so pisali. Učenci so morali zelo paziti, da niso z rokavom, ali kako drugače pobrisali domače naloge, napisane na tablicah. Če kakšen učenec ni imel domače naloge je bil kaznovan tako, da je moral nastaviti prste, učitelj pa ga je s palico ali z ravnilom udaril po prstih.

Učili so se predmete, kot so: slovenščina, matematika, zgodovina in zemljepis. Po končanem pouku so nekateri otroci za kazen ostali v šolskem priporu, drugi pa so lahko odšli domov.

Doma so morali staršem pomagati nabirati cvetlice, da so jih sušili in prodajali. Zvečer so utrujeni prišli domov, povečerjali, se malo pogovorili in šli spat. Otroci so spali na tleh, saj so imeli postelje samo starši. Tako so živeli v starih časih in takšen je bil njihov vsakdan.

(Petra, 4. razred)

Klobuk, klobuka, klobuku ...

Moja prababica Pepca Cimerman, por. Mišmaš, rojena 2. 3. 1919, je bila letos stara 90 let. Pred mnogimi leti je obiskovala šolo na Krki, in sicer od leta 1926 do 1931. V šolo je hodila peš; od doma je morala zgodaj. Imeli so manj predmetov kot mi. Matematika se je imenovala računstvo. Števila so izgovarjali malo drugače kot mi, na primer petdesetšest. Malica v šoli ni bila organizirana, zato so jo nosili s seboj. Moja prababica in njena sestra Karolina sta največkrat prinesli škrebelne in jih s sošolkami ali sošolci zamenjali za kruh. Moja prababica je šolo obiskovala samo štiri leta – to je bilo obvezno. Takratni učitelj in ravnatelj šole je bil Emil Hrovat. Moji prababici sklanjatev klobuk še zdaj dela težave, še vedno pa obvlada poštrevanko.

(Tjaša, 3. razred)

Prvi šolski dan

Moja babica Marija Vidic je šla prvič v šolo pred petinsedemdesetimi leti. Bila je stara sedem let. Do šole je imela dvajset minut hitre hoje. Pouk se je pričel ob osmi uri, zato je morala zelo pohiteti, da ne bi zamudila pouka. Ob prihodu jih je pričakala gospodična Strauss, ki so jo lepo pozdravili z dober dan. V roki je imela štruco belega kruha, ki ga je razdelila med revne otroke. Kruh so pojedli z velikim veseljem, saj doma niso imeli veliko hrane. Pouk so zaključili ob dvanajsti uri. Pred odhodom so pozdravili učiteljico z besedo zbogom. To je bil njen prvi šolski dan.

(Andraž Zaletelj, 3. razred)

Zvezki – papirnate vrečke

Ko je moja babi Nada Fifolt, danes stara 76 let, hodila v šolo, so nekateri otroci že imeli zvezke, nekateri pa so pisali na papirnate vrečke. Učiteljica je bila zelo stroga; temu primerne so bile tudi kazni. Babi se dobro spomni, ko je bila po pouku zaprta, ker je zažvižgala.

Moja babi je v šolo hodila med vojno, zato pouk ni bil reden. Do šole je imela zelo daleč. Najtežje je bilo, ko je zapadel sneg. V tistih časih niso imeli veliko oblek in obutve. Ko je babi prišla iz šole, si je slekla obleko in sezula čevlje ter vse posodila mlajši sestrici, ki je imela pouk popoldne. To so bili šolski dnevi, ki so drugačni od današnjih.

(Andraž Zaman, 3. razred)

Iz učbenika, ki so ga učenci uporabljali v Kraljevini SHS

Dobre tovarišice

Moja babica Milena Globokar je pripovedovala: »Bilo je pred mnogimi leti. Vstajala sem zgodaj. Mama mi je vedno pripravila zajtrk; nato sem odšla v šolo. Bilo nas je veliko. Hodili smo peš, poleti bos. V šoli smo bili štiri ure. Večkrat smo se igrali pred šolo na cesti. Poučevale so nas dobre tovarišice, veliko so nas naučile. Malico nam je pripravljala Borštnikova teta.«

(Bor, 3. razred)

Pred poukom – molitev

Leta 1937 je moja prateta Angelca Sadar hodila v 1. razred na Krki. Učila jo je sedaj že pokojna učiteljica Marija Straus. Šolski dan se je začel zjutraj in trajal čez dopoldan. V tistih časih so zjutraj najprej molili. Nato so

imeli pouk: lepopis, računanje, ročna dela, telovadbo - večina kar v razredu. Zaradi revščine malice niso imeli. Jedli so, ko so prišli domov. Pri pouku so uporabljali črnilo in peresnike. Črnilo je bilo postavljeno na mizi, če so jo premikali, se je črnilo polilo. S pričetkom 2. svetovne vojne, leta 1941, se je pouk začasno prekinil.

(Dorijan, 3. razred)

Pouk v »farovžu«

Očetova teta je začela obiskovati šolo na Krki leta 1940.

Kolikor se teta spominja, je bila Krka takrat samostojna občina. Prostori občine so bili nasproti Rebolja. V krško šolo so hodili vsi otroci okoliških vasi, vključno tisti, ki sedaj hodijo v šolo na Muljavo. Takrat je bilo na

Iz učbenika, ki so ga učenci uporabljali v Kraljevini Jugoslaviji

šoli šest razredov. V šolo so prihajali peš. Nosili so črne uniforme z belim ovratnikom. Malico so prinašali s seboj, če so jo sploh imeli. Prvi razred je obiskovala v prostorih cerkve – v farovžu. Pri pouku so imeli zvezke za pisanje števil, velik zvezek za lep opis, ki so imeli v šoli, in katekizem za verouk. Verouk sta poučevala tedanji župnik Jeraša ali kaplan. Verouk so imeli do leta 1943, potem pa ne več. Za pisanje so uporabljali svinčnik in šest majhnih suhih barvic, peresnik in krpico za brisanje peresnika. Vsa pisala so imeli v leseni puščici. Ocenjevali so tako kot sedaj v višjih razredih. Ker je bila od leta 1941 do 1945 druga svetovna vojna, so leta 1943 pouk prekinili. K pouku so prihajali le takrat, kadar je bilo varno. Spomni se naslednjih učiteljev: Roze Šeme, Franca Samca, Winklerjeve in po l. 1953 hčere gospoda Samca. Od praznikov se spominja skromnega

miklavževanja in dvodnevni božični počitnic. Osnovno šolo na Krki je končala leta 1947. (Pia, 3. razred)

V sedmem razredu na Rab

Ko sem prvič stopil v šolo, sem bil star sedem let. Leto prej je bilo preveč otrok, zato me niso vzeli v prvi razred. V razredu nas je bilo trideset. S poukom smo začeli ob 13.00. Malice ni bilo, imeli pa smo dobro učiteljico, ki je kupila malinovec. Otroci smo se ga zelo zelo razveselili; v Farovško loko smo šli po škaf vode in učiteljica je naredila malinovec.

V prvem razredu me je učila gospodična učiteljica Marija Strauss, v drugem in tretjem razredu pa Bogica Gajser. V prvem razredu

smo bili ocenjeni iz naslednjih predmetov: vedenja, petja, verouka, zemljepisa, računstva, slovenščine, branja in pisanja. Najbolj všeč sta mi bila zemljepis in petje. Najboljša učenka v razredu je bila Ljuba Borštnik.

Moja šolska torba je bila sive barve, rekel sem ji »toška«. V njej sem nosil štiri zvezke in tri knjige, ki smo jih dobili v šoli. V šolo sem rad hodil, najraje takrat, ko je bilo veliko snega in nas je v šolo prišlo malo. Posedli smo okrog peči, se greti in se pogovarjali. V šolo sem hodil sedem let, vendar tega razreda nisem dokončal, saj smo bili izgnani na Rab.

*Milan Bregar,
učenec krške šole
(zapisal Jaka Bregar, 5. razred)*

V šolo med vojno

Moja babi Ivanka Koščak je hodila na OŠ Krka od leta 1939 do leta 1947. Šolo je obiskovala tudi med vojno. Vsak ponedeljek so imeli v šoli prvo uro verouk. Predmeti, ki so jih imeli na urniku so bili: slovenščina, matematika, lep opis in prirodopis. Pouk so vsako jutro začeli z molitvijo. Ker takrat še niso imeli zvezkov, so pisali na tablice. Učila jo je učiteljica Bogica Gajser.

(Aljaž, 3. razred)

Drva za topel razred

Šolski dan Antonije Uršič, moje babice, je potekal od osme ure pa vse do dvanajste ure. Otroci so v šolo hodili peš. Na šoli ni bilo jutranjega varstva niti podaljšanega bivanja, tudi igrišča ne. Za uro telovadbe so hodili k stari dvorani. V jesenskem času pa so namesto telovadbe pospravljali drva, da so se pozimi učili v toplem razredu.

(Veronika, 3. razred)

Mi gradimo ceste ...

Marija Koželj, moja babica, je šla v šolo s šestimi leti, to je bilo leta 1959. Njen dom je bil le nekaj korakov od šole. Pot je bila zanj njo včasih kar prekratka. V šoli se nikoli niso preobuli v copate. V razred je vedno prišla pravočasno. Pouk se je pričel tako, da so vsi vstali. Reditelj je pozdravil: »Za domovino, s Titom!« Ostali so odgovorili: »Naprej!«

Pouk so imeli po urniku. Pisali so v zvezke. Ti so bili so iz slabšega papirja. In če so preveč radirali, so takoj naredili luknjo! Pisali so

s peresniki na črnilo. Le-to je papir zelo pil. Znanje so ocenjevali od 1 do 5. Moji babici noben predmet ni delal težav. Vedno je bila ocenjena z odlično oceno. Njen najljubši predmet je bila matematika. Najlepše ji je bilo v odmoru. V lepem vremenu so zunaj plesali igro: »Mi gradimo ceste, pruge, postavljamo moste duge...«, igrali gnilo jajce in se lovili v krogu. Nikoli jim ni bilo dolgčas. Otrok je bilo veliko, za poln srednji razred. Zelo dobro so se razumeli med seboj, saj so bili tudi sosedje. Najbolj jih je bilo strah kazni, s šibo po dlaneh. Na Krko je hodila štiri leta, nato pa na Grosuplje.

Zanjo je bila največja nagrada, kadar jo je kdo od učiteljev poslal v sosednji razred s kakšnim obvestilom.

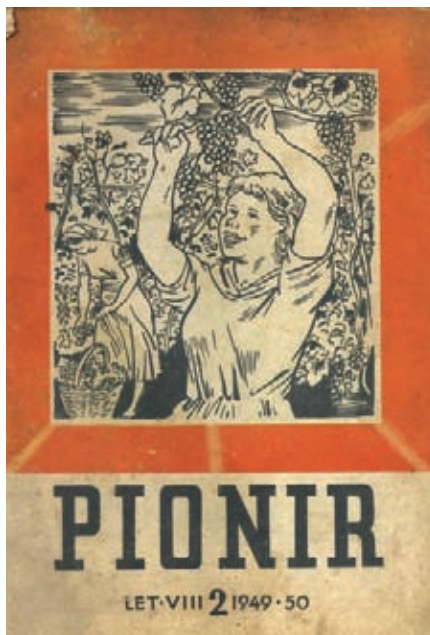
(Tinkara, 3. razred)

Najprej glasba, potem poštევanka

Opisal bom šolske dni moje babice Francke Fink. Ko je hodila v šolo, se je pisala Uršič. V šolo na Krki je hodila pred šestinštiridesetimi leti.

Babičin prvi šolski dan se je začel že pri vpisu v prvi razred. Že takrat je bilo vse narobe. V šolo se ni smela vpisati zaradi sosedu, saj sta se vedno pretepevala. Mami je obljubila, da ga bo dohitela in prehitela. V prvem razredu sta bila skupaj, v drugem pa je ostal za njo.

Najbolj se spomni 2. in 3. razreda. Učila jih je učiteljica Matilda Piškur. Prva ura: najprej

jutranji pozdrav, potem glasba. Učiteljica je trdila, da se s petjem največ naučijo. Sledila je ura matematike, pri kateri so ponovili poštევanko v krogu. Potem so imeli slovenščino: narek in gladko branje. Sledil je odmor in malica – kruh, ki ga je pekla mama, je bil namazan z marmelado. Po odmoru so imeli risanje in nato telovadbo, za konec pa so zapeli še pesem. Najraje je imela telovadbo in matematiko.

(Benjamin, 3. razred)

Sreča je v majhnih stvareh

Moja mama je bila v šoli Nežka Marjetka Zajc. V šolo na Krko je hodila v letih 1957–1965.

Mladinska folklorna skupina na Krki, 1953/1954

V šolo je hodila peš. V razredu so mirno počakali tovarišico. Ko je prišla, so vstali in pozdravili: »Za domovino, s Titom naprej!« Učili so se pisati, brati, računati. Malico so prinesli od doma. Med odmorom so se pogovarjali. Namesto telovadbe so hodili na sprehode. Učili so se lepega vedenja, o naravi in družbi, zgodovino in zemljepis. Tudi domov so hodili peš. Jeseni so pomagali spravljati drva v drvarnico šole, da pozimi niso bili v mrzlem. V razredu so imeli peči. Na ogenj so med odmori sami nalagali drva. Nekoč so imeli športni dan in so sadili majhne smrečice. Rekli so jim, da pogozdujejo. Te smreke so zdaj zelo velike.

Ko je bil sončni mrk, so si sami zatemnili stekla, da so ga lahko gledali. Ob jesenskem deževju so šli gledat, kako voda bruha iz Krške jame. Bilo jih je zelo strah. Na podstrešju šole so bile spravljene sanke. Kadar so bili posebno pridni, so se pozimi lahko sankali v loko. To je od šole pa do Krke. Takrat doma niso imeli ne sank ne smuči in zato je bilo sankanje s šolskimi sanmi pravo veselje in sreča. Mami Meti se zdi, da se je v šoli zelo veliko naučila. Zna brati, računati, pozna zemljepis in zgodovino, literaturo,

fiziko in kemijo, tudi tujih jezikov razume kar nekaj. Predvsem so jih naučili lepega obnašanja, poštenja, da je sreča v majhnih stvareh.

Iz šole so se vračali zelo veseli. Med potjo so se pogovarjali in se šli razne igrice. Na cesti so srečali kakšen voz, v katerega je bil vprežen konj, vol ali krava. Le še kakšen kolesar se je pripeljal mimo. Avtomobilov ni bilo. Cesta je bila njihova. Nikjer nobene hitrosti. Samo otroci, mladost in veselje. Pot iz šole in v šolo se ji je zdelo vedno prekratka. Želela si je, da bi bila doma v Lesah in bi se lahko dlje časa družila s sošolci.

Ela, 3. razred

V šolo po bližnjicah

Moj oče, Franci Slana, je v šolo hodil, čez Virje, mimo pošte. Imeli so malo drugačne predmete, kot so slovenščina, spoznavanje družbe in narave, matematika, telesna vzgoja, likovni pouk, glasbeni pouk, branje in vedenje. Pisali so s peresnikom, ki so ga pomakali v črnilo. Za vsak predmet so imeli samo en zvezek in eno knjigo. V razredu so imeli veliko zeleno peč, ob kateri so se pozimi gregli. Bilo jih je dvajset. Prvi razred sta učili Ada Slana in Matilda Piškur. Najbolj mu je bila všeč telesna vzgoja. Všeč pa mu ni bil odnos med učiteljico in učencem.

(Danijela, 3. razred)

Ostali v jedilnici

Tudi moj očka Ivan Godec je hodil v šolo na Krko tako kot jaz. V 4. razred je hodil leta 1975. Otroci so se zbrali na vasi in so šli sku-

paj peš v šolo. Če so prišli prekmalu, so se v šoli še malo poigrali, nato pa se je začel pouk. Med glavnim odmorom so pojedli malico, potem pa spet pouk. Če niso bili pridni, so bili kaznovani, recimo, tovarišica jih je zaklenila v jedilnico. Po pouku, ko so ostali otroci že odšli domov, se je spomnila tudi na njih in jih spustila domov.

(Žan, 3. razred)

Trije razlogi

Mojemu očetu je ime Peter Koželj. V šolo na Krko je začel hoditi leta 1970. Njegova učiteljica je bila Ada Slana. Najbolj mu je bila všeč telovadba. Če se je prepiral, ga je učiteljica kam zaprla. Takrat, ko je očka hodil v šolo, so bili kar težki časi, zato si je malico moral nositi od doma. Niso imeli tako lepega papirja kot danes, ampak se niso prav nič vznemirjali. Moj očka Peter ni tako rad hodil v šolo. Imel je tri razloge: bilo je veliko nalog, ni dobival vedno lepih ocen, tretji razlog pa bom raje zamolčala ...

(Petra, 3. razred)

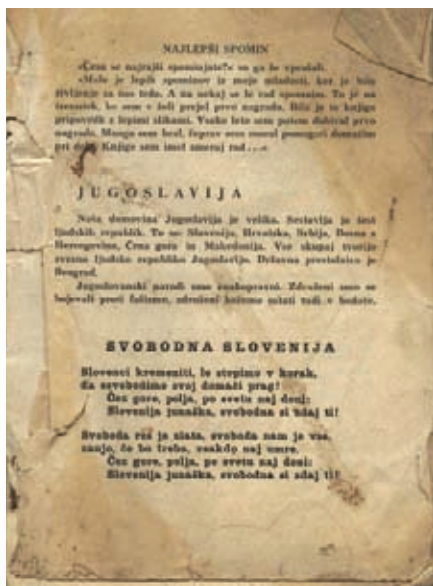
Kar po prstih

Ata Milan Žgajnar je začel hoditi v šolo v 1. razred na Krki po vojni leta 1948. V šolo je hodil peš z drugimi sošolci. Po poti v šolo so se pogovarjali, igrali, včasih so se pa tudi stekli. Takrat ni bilo avtomobilov, kamionov, traktorjev, po cesti so se vozili s konji. Šola na Krki je bila že takrat stara 140 let. V učilnici je bila tabla, miza in klopi. Otroci so uporabljali črnilo, pero, svinčnik, pivnik in radirko. V nahrbtniku so nosili nekaj zvezkov in knjig. Šolo so obiskovali dopoldne in

popoldne. V šoli je moral biti mir: ali pa jih je učiteljica kaznovala s palico po prstih, s klečanjem v kotu ali pa je moral otrok ostati po pouku v šoli. Ata se spominja, da so našo šolo obiskovali učenci iz Zagradca, Gabrovke, s Potoka. Bili so bosni in slabo oblečeni, pa so postali zdravniki, duhovniki in celo pisatelj Josip Jurčič je, davno tega, hodil na to šolo.

(Rok, 3. razred)

Učbenik, ki so ga uporabljali po 2. svetovni vojni

Peš v šolo

Moj oči Milan Godec je v šolo na Krko hodil od leta 1974 do leta 1979. Učile so ga učiteljice: Matilda Piškur, Cveta Pasar, Ada Slana. Pouk za višje razrede je potekal med 10. uro dopoldne in 14. uro. Nižji razredi so začeli pouk ob 8. uri zjutraj. V šolo so hodili peš.

(Eva, 3. razred)

Skozi razpoko spomina

Rojena sem bila v Podbukovju, prijazni vasi nedaleč od šole. Odraščala sem v kmečki družini, starši so se preživljali z delom na kmetiji, v službo niso hodili. Živel smo skromno.

Prišel je čas, da tudi jaz prestopim šolski prag. Takrat ni bilo »male šole«, da bi otroke uvajala v tisto »tapravo« šolo. Spominjam se, kako sem kot sedemletno dekletce zakorakala v šolo, ki še danes stoji na hribčku pod cerkvijo. Ne spominjam se, ali me je spremljala mama, vem pa, da sem imela »frizuro s polžkom«, oblečena sem

bila v predpasnik z volančki, ki mi ga je sešila sosedova teta.

V učilnici ni bilo vodovoda. Če smo hoteli pobrisati tablo, smo morali po vodo v reko Krko v loko pod šolo. Kadar smo imeli likovni pouk, je bilo treba večkrat v loko. Stranišča so bila lesena, »na štrbunk«. Igrišča nismo imeli, igrali smo se na cesti pod šolo. Na prostoru, kjer je danes igrišče, so bile takrat gredice, kjer so si učiteljice pridelovale zelenjavo.

V učilnicah so bile še klopi z odprtino za črnilnike. Vanje smo točili črnilo iz večjih steklenic. V črnilo smo namakali pereščke, nataknjene na peresnik, in tako pisali. Na živnih peres takrat nismo imeli.

To šolo sem obiskovala šest let. Na šoli je bila takrat tudi nižja gimnazija. Ko je bila leta 1956/57 nižja gimnazija ukinjena, smo nekateri učenci odšli naprej v šolo v Grosuplje, nekateri pa v Stično.

Postala sem učiteljica in po nekaj letih službe se mi je ponudila priložnost, da sem se

2. razred na Krki, učiteljica Cveta Pasar, 1972/1973

Srečanje z upokojenimi učiteljicami, 2008/2009

na šoli na Krki tudi zaposlila. Takrat je bila šola že približno taka kot danes. Imeli smo dve učilnici in kuhinjo z jedilnico, za šolo pa je bilo igrišče. Učenci so imeli malico na šoli, prav tako učiteljice. V učilnicah je bil vodo-vod, postavljena so bila sodobna stranišča, le ogrevali smo se še z zelenimi »Lucovkami« na drva, centralne kurjave še ni bilo.

Na tej šoli sem se leta 1996 tudi upokojila. Občutek imam, da so se moji dnevi brezskrbnega otroštva končali prav na tej šoli; tu so se končali tudi dnevi mojega službovanja. Hvaležna sem vsem učiteljem, ki so me veliko naučili, hvaležna pa sem tudi vsem sodelavkam v času službovanja za podporo, sodelovanje, prijazen klepet. Preživele smo veliko lepih trenutkov.

Upam, da bo tudi na Krki kmalu zrasla nova šola. Vsem, ki stopajo skozi vrata sedanje šole in vsem, ki bodo stopali skozi vrata nove šole, želim SREČNO.

*Cveta Pasar,
učiteljica na Krki*

Bilo je ...

Pisalo se je leto 1967, ko sem kot mlada učiteljica stala pred šolo med otroci, ki so me zvedavo opazovali.

Takrat je imela šola drugačno podobo in opremo kot danes. Tla je pokrival topli pod, luči so bile viseče bele kroglice, peči na drva. Na hodnik smo pozneje postavili »kipibuš«. Ker so bili stropi visoki, je bilo toplo le okoli peči. Učence je velikokrat zeblo. Stranišča so bila »na štrbunk«. Notranjo

Krški cicibani pri prisegi, 1971/1972

podobo šole smo kmalu precej spremenili; vsako leto nekaj.

Poučevala sem vse, od prvega do četrtega razreda, najdlje četrti razred, seveda v kombinaciji in delni kombinaciji. Učenci so me klicali tovarišica.

Vsako jesen je bilo treba pripraviti drva za kurjavo, jih razžagati in pospraviti v drvarnico. To delo smo opravili tako, da smo organizirali športni dan. Učenci so napravili dve koloni in si polena podajali do drvarnice, kjer so drva zlagali. Velikokrat so učenci med odmori drva prinašali v razrede, da so malo razbremenili snažilko, ki je bila hkrati tudi kuharica.

Takrat smo imeli učitelji in učenci večkrat enako malico, ki jo je pripravila kuharica v sedanji kuhinji. Jedli smo po učilnicah. Malico smo delile učiteljice. Kasneje so pričeli voziti malico iz matične šole.

Nekoč so se fantje na poti iz šole kar naprej pretepal; seveda so si prislužili kazen – ves teden so morali ostajati po pouku v šoli in v vse razrede nanositi drva. Ko je teden

Ob sprejetju cicibanov v pionirsko organizacijo

minil, so rekli: »Ali smo lahko kaznovani še drugi teden?«

Vsako pomlad smo priredili kurirčkovo pošto, na kateri so učenci radi sodelovali. Nanjo smo se pripravljali ves mesec. Pošto je bilo treba predati učencu druge šole.

V tistem času so imeli tudi učenci tudi svoj dan. Imenoval se je pionirski dan in so bili pouka prosti ali pa smo imeli v šoli športne igre.

Pred vsakim novim letom smo se temeljito pripravili na prihod dedka Mraza. Dedek Mraz je prinesel vsem otrokom darila. Seveda pa je bilo treba pošiljati naokoli prošnje za denar, da smo lahko nakupili darila, ki so bila odvisna od prispelega denarja. Darila smo zavijali učitelji sami in tudi nekaj mamic je včasih priskočilo na pomoč. Vedno smo pripravili bogat program s kratkimi prizorčki. Zopet je bilo treba najti moškega, ki je bil pripravljen igrati dedka Mraza. Nekoč je dedek Mraz zbolel, zato sem to vlogo dobila sama. Ko sem kot dedek Mraz otrokom izročala darila, je rekla mala vnukinja Tjaša: »To pa ni pravi dedek Mraz,

Pionirska prisega, 1971/1972

to je mama.« Seveda je v razredu zavladal smeh. Ko sem jo doma vprašala, kako me je spoznala, je odgovorila, da po škornjih.

Posebno veseli so bili zimski športni dnevi. Neko zimo smo se odpravili smučat in sanekat nad lovsko koč v Znojilah. Domačin je pripeljal vlečnico, da so se učenci navzgor lahko vozili, saj je bil teren strm, proga dolga. Domačinova žena nam je skuhala čaj, da smo se pogreli.

Neko drugo zimo je nekdo pripravil smučarski tečaj, kjer so učenci vadili v slalomu. Na koncu so pripravili celo tekmovanje. Učenci so zelo uživali.

V tistem času smo praznovali dan žena – 8. marec. Tudi takrat smo se pripravljali ves mesec, posebno zato, ker smo morali nastopati pred množico starejših žena, starih nad 70 let. Na pomoč so priskočili še mladinci s pevskim zborom in glasbo. Zopet je bilo treba prositi krajevno skupnost za denar, da smo lahko obdarili in pogostili vse povabljenе žene; nekatere sosede so včasih spekle pečenko kar doma. In ob veseli glasbi smo vse zaplesale in seveda jaz z njimi.

Učenci 3. in 4. razreda so zelo radi tekmovali v Veseli šoli, vsi ostali pa za bralno značko.

Popoldne so nekateri učenci prihajali nazaj v šolo, ker smo imeli poleg pevskega zbora še razne druge krožke: ročna dela, šahovski krožek ...

Leta so tekla, poučevala sem že otroke svojih bivših učencev, ki kar niso mogli verjeti, da sem postala popustljiva. V mlajših letih sem bila kar malo preveč stroga in zato z disciplino nisem nikoli imela težav. No, saj je tudi kasneje nisem imela! Najprej smo se malo pošalili, potem pa resno poprijeli za delo.

Na šoli, ki je proti koncu mojega poučevanja zelo spremenila svojo podobo, sem ostala do svoje upokojitve. Trajalo pa je kar nekaj časa, da sem se sprijaznila z dejstvom, da bom sedaj kar doma – 24 ur na dan. Ostali pa so spomini ...

*Ada Slana,
učiteljica in vodja šole na Krki*

Z robčkom na nosu ...

Septembra 1940 sem pričel s šolsko obveznostjo in sicer z vstopom v 1. razred. Ker nas je bilo učencev veliko, je v šolski stavbi zmanjkovalo prostora in je zato 1. razred imel pouk v sedanji veroučni učilnici v župnišču. Poučevala nas je gospodična Roza Šeme, domačinka s Krke, ki se je kasneje preimenovala v Marjanco, znano kot partizanska učiteljica.

Bil sem prvošolček, ki se je marsičesa bal. Učiteljica mi je pomenila nekaj velikega, skoraj bi rekel nadzemskega. Zato me je še danes, po skoraj sedemdesetih letih, groza, kaj se mi je nekega sončnega dneva pripetilo.

Učilnica je imela na oknu redko železno mrežo. Ne vem, zakaj in kako sem splezal na okensko polico, stal na njej in se držal za mrežo ter opazoval notranjost šole. Začutil sem rahel udarec po zadnjici in nagnosko brcnil nazaj, ne da bi pogledal, kdo me je udaril. Ko sem obrnil glavo, bi skoraj padel v nezavest: za menoj je stala učiteljica in si tiščala robec na nos. Torej sem brcnil učiteljico naravnost v nos. Bilo je grozno, bal sem se kazni, strah me je bilo, da sem učiteljico poškodoval. Spominjam se, da sem nekaj noči zelo slabo spal. Povedati pa moram, da je učiteljica ravnala zelo preudarno, saj je morala vedeti, kako mi je pri srcu in mi ni rekla žal besede.

Spomini bledijo, tale pa ostaja živ, saj se tak spodrslijaj ne zgodi vsak dan.

*Tone Slana,
učenec krške šole in
ravnatelj OŠ Stična od 1967 do 1983*

Od izvira proti izlivu

O svoji službeni poti se lahko izrazim zelo slikovito: začela sem jo pri izviru, zaključila pa jo bom na poti k izlivu. Ob najlepšem okljuku, ki ga naredi naravna sila. Mislim na reko Krko, na vas Krko, pišem o Novem mestu, o čudovitem kraju in o času, ki teče.

4. razred, razredničarka Ada Slana, 1971/1972

Na gričku, tik pod cerkvijo, ob poti k izviru, stoji zgradba, ki bi jo lahko zamenjali s čisto navadno hišo; pa to ni. To je namreč šola, čisto prava šola, kjer učenost nabirajo rodovi prebivalcev idilične vasice Krka.

Imela sem srečo, da sem v njej učenost razdajala tudi sama. Res, da sem bila tam le kratek čas, ampak prvih poklicnih izkušenj ne pozabiš kar tako. Spomnim se še vseh učencev, prostorov, kjer so sedeli, njihovih zvedavih pogledov in navihane prvinskosti. Seveda bi jih danes težko prepoznala, saj je od takrat minilo že 35 let, ki so nam vsem skupaj zarisala nešteto poti in tudi kakšno gubo v obraz.

Ko danes obiščem izvir Krke, se vedno ustavim pri šoli, stopim k oknu, se vzdignem na prste, pogledam v svojo nekdanjo učilnico in spomini privrejo na dan – kot reka.

Spominov ni malo in lepi so!

*Jasna Zupanc
Ignjatič, učiteljica
na Krki*

Danes ne bo »posla«

Pouk je na podružnični šoli potekal v dveh
izmenah; moj razred je imel pouk popoldne.
Tistega dne smo imeli športni dan; «dopol-
danci» so ga zaključevali, mi pa začenjali.

Pred pričetkom sem pila kavico, ki mi jo je v prostorih kuhinje skuhal kuharica, teta Maljavčeva. Med pogovorom je nekdo potrkal na vrata, pred njimi pa je stal postaven možakar z veliko usnjeno torbo. Povprašal je, kje so vsi, kje so učenci in kje ostali učitelji.

Pa sva mu s teto Maljavčevu zanosno odgovorili, da tokrat ne bo nič s prodajo knjig, da pač posla ne bo in naj se raje oglasi drugič. Možak se je presenečeno obrnil in odšel.

Naslednji dan smo izvedeli, da je bil pri nas na obisku glavni šolski inšpektor, ki je bil takrat med prosvetnimi delavci zapisan kot strog nadzornik.

*Jasna Zupanc
Ignjatič, učiteljica
na Krki*

Moje poti v šolo na Krki

V krško šolo sem hodila dvaintrideset let.

Drobna punčka in dolga samotna pot do šole na Krki. Vsak dan, sama. Štiri leta sama. V domači vasi Znojile nisem imela vrstnikov, saj sem bila od leta 1943 do leta 1950 rojena le jaz.

Pa mi vseeno ni bilo dolgčas. Opazovala sem vse okoli sebe. Takrat je bila Višnjica bister potok in na kamnu perilniku so ženske izplakovale perilo, ki je bilo snežno belo in dišeče. Na njivah so že od zgodnje pomladi ljudje priganjali vole in konje; ko je bilo hladno, se je od njih dvigala sopara, poleti pa so se otepali brencljev in muh.

Zime so bile mrzle, z veliko snega. Kot nalašč je sneg ponavadi zapadel ponoči. Takrat je oče že jutraj s kobilo vlekkel panj, za katerim se je vila ozka gaz. Samo zame! Vse belo, tiho in sveža gaz. Prelepo! Škoda mi je bilo napraviti prvi korak. Ko sem se vračala iz šole, je bila gaz široka. Moški so jo napravili z vaškim plugom, ki ga je vleklo več parov konj. Ženske so jih ogrele s čajem, na koncu so zavili še v gostilno pri Rebolju.

Najlepše spomine imam na učiteljico Milko Bradač. Bila je lepa in prijazna. Ko te je ogovorila, se je vedno nasmehnila in bilo ti je, kot bi te pobožala. Vsi smo bili pozorni na vsako njeno besedo.

Ko smo vstopali v svet črk in števil, nas je že ob prihodu v učilnico čakalo prijetno presenečenje. Zgrnili smo se pred tablo in občudovali

1. in 2. razred z učiteljico Milko Bradač na Krki, 1953/1954

z barvnimi kredami narisano sliko. Tovarišica je za vsako črko spletla svojo zgodbo, ki jo je ilustrirala čez vso tablo. Črka M kot gugalnica, na njej pa punčka, ki od navdušenja vzklika: »Mama, m-ama, m-a-m-a ...«

Komaj smo čakali naslednjo črko. Vsi smo hitro znali brati in pisati. Kmalu smo že sami prebirali knjižice iz zbirke Čebelica.

Po štirih letih šolanja na Krki smo Alenka Bregar, Marinka Fink, Majda Mišmaš, Mimi Pajk, Stane Purkat in Jože Zajc odšli v prvi razred nižje gimnazije v Stično ...

Leta so tekla ...

Ponovno sem prihajala v šolo kot mama Bojane, Mitja in Barbare. S šolanjem, največkrat v kombiniranih oddelkih, sem bila zadovoljna. Učiteljice so znale tudi v stari stavbi napraviti domače vzdušje, polno vzpodbud.

Kot ravnateljica Osnovne šole Stična od leta 1984 do leta 2005 sem se srečevala z delom in življenjem matične šole v Ivančni Gorici in podružničnih šol v Ambrusu, v Zagradcu, na

Odlični učenci s krške šole pri županu občine Ivančna Gorica, 1956/1957, učiteljica Anica Javornik in učitelj Vladimir Rozman

Muljavi, v Stični, v Višnji Gori in na Krki. V tem času smo ponovno oživili devetdeset let staro šolo v Stični in dobili novi šoli s telovadnicama v Višnji Gori (1998) in v Ivančni Gorici

(2003, 2004), ki sta pridobitvi prav za vse otroke matične šole in podružničnih šol.

Marinka Piškur, učenka šole na Krki

Vinko, Marko, Peter, Darinka, Duška

Šolo na Krki sem obiskovala od leta 1972 do 1975. V šolo sem hodila vsak dan, peš, in sicer eno uro. Čeprav je močno deževalo ali snežilo, smo morali k pouku. Pozimi je bilo toliko snega, da večkrat nisem videla preko gazi.

Otroci iz vasi smo se pri zadnji hiši zbrali in skupaj odšli v šolo. Zelo smo bili veseli, ko je mimo pripeljal voz s konjsko vprego, da smo se lahko peljali na njem. Tako smo prihranili uro hoda. Takrat cesta ni bila tako prometna kot zdaj. Le redko nas je dohitel avtomobil.

Ko sem prišla v Velike Lese, so me tam čakali trije sošolci: Vinko, Marko in Peter. V vasi Gabrovčec se nam je pridružila še sošolka Darinka. Ta je pogosto še zajtrkovala, največkrat v mehko kuhano jajce, zato sem jo morala čakati. Nato je prišla še sošolka Duška iz Krške vasi in vsi skupaj so odšli proti šoli. Kadar se mi je zelo mudilo v šolo, sem si sposodila kolo od starejše sestre; tako so storili tudi moji sošolci.

Pouk se je pričel ob 8. uri; zaključili smo ob 12.00 ali ob 12.30. V šoli smo tudi malicali. Kuharica je bila prijazna starejša gospa, včasih tudi malo stroga. Najbolj se spominjam dogodka, ko sem dobila za malico kruh in belo kavo. Tega nisem rada jedla, a je kuharica toliko časa stala poleg mene, da sem vse pojedla. Šele takrat sem se lahko vrnila v razred.

V šolo smo hodili radi. Poučevala nas je ena učiteljica – vse predmete. Moja najljubša

predmeta sta bila matematika in SND. Najraje sem risala živali, na koncu pa dobila oceno pet, veliko čez cel list.

V učilnici smo skupaj sedela dekleta, fantje pa posebej. Kadar je kateri od fantov nagaal ali delal nered, je moral za kazen sedeti poleg nekega dekleta. Sošolci so se mu posmehovali, češ da sedi pri »babi«. Nekega dne sem tudi jaz dobila novega soseda, sošolca Janeza, ta pa je bil sin učiteljice na šoli. Janez je bil levičar, jaz pa sem pisala z desno roko. Pisal je iz sredine zvezka ven, tako da sva se ves čas drezala v komolec in se stalno prepirala.

Učitelji so bili prijazni, kadar pa so dečki le »presegli meje«, je kateri dobil zaušnico. Moja najljubša učiteljica je bila gospa Matilda Piškur. Učila je prvi in drugi razred.

Kadar nismo imeli domače naloge, smo za kazen stali v kotu. Ko smo se učili poštrevanko, smo jo morali naslednji dan znati. Če je kdo ni znal, je moral po pouku ostati v razredu in jo za kazen napisati 100-krat. Iz te kazni smo se veliko naučili. Tudi jaz sem bila enkrat med temi »nesrečneži«. Včasih je bilo malo otrok, ki so znali uporabljati poštrevanko. Učiteljica je takrat pristopila h klopi in mu pomagala.

Otroci tudi niso bili tako izobraženi kot danes. Bila sem tretji otrok v družini. Mama se je večkrat učila s starejšo sestro Ano; takrat sem sedela na peči in poslušala domačo razlago. Tako sem že pred vstopom v prvi razred znala dobro pisati abecedo in deklamirati pesmi. Starši se niso toliko ukvarjali

z otroki kot danes, saj je večino čakalo delo na polju takoj, ko so prišli domov.

V programu življenja in dela šole so bili organizirani tudi izleti. Na izlete so hodili večinoma v domače kraje, na Laze nad Krko, na Korinj ... To je bil lep sprehod po stezici skozi gozd. Nabirali smo gozdne cvetlice, malicali in odšli nazaj proti šoli. Večkrat smo se napotili v Gradiček ali šli do krške jame.

Pozimi smo se sankali v dolino pod šolo proti reki Krki. Kadar si prehitro pripeljal in nisi pravočasno zaviral, si priletel naravnost v reko. Delali smo snežene može in se kepali. Na poti domov pa so nas fantje počakali za kapelico ali hišo in nas potisnili v sneg, da smo padle. To pa še ni bilo dovolj. Pošteno so nas »zribali« po obrazu. Nato pa so nas opazovali, kako smo kobacale iz kupa snega ter se pri tem pošteno zabavali.

Pot v šolo, še bolj pot domov, je bila zanimiva. Ustavili smo se na cesti in se pogovarjali. Tako je bila pot še daljša kot sicer. Poleti, ko smo bili žejni, smo pili vodo v studencu, v Gabrovčcu. Bila je prijetno hladna. Iz šole smo se vračali utrujeni; nekoč sem morala na ramenih nesti sošolko, ker ni mogla več hoditi, saj so jo bolele noge.

Ob šolski cesti je pekarna Mišmaš. Kadar mi je mama dala denar, sem si kupila žemljico. To je bil moj najljubši kruh, ker je ommno dišal. V pekarni so pekli ravno takrat, ko smo hodili v šolo. Pek je bil oče mojega sošolca iz Hočevja.

V šoli smo ob pomembnih praznikih prireja-

li proslave. Sodelovala sem v pevskem zboru; deklice smo nosile bele bluze in kratka modra krila. Poučevala nas je gospa Ada Slana; bila je stroga, vendar nas je veliko naučila. Na proslave so bili povabljeni tudi naši starši, zato smo se otroci posebej potrudili. Oboji, tako starši kot otroci, smo bili na ta dan čez vse ponosni.

Posebej se spominjam 8. marca; v loki smo nabirali zvončke in jih na proslavi poklonili mamicam. Za ta praznik so učiteljice na šoli razstavile razne zbirke knjig, ki smo jih potem lahko kupili in jih podarili mamam. Oče mi je dal denar, kupila sem knjigo po mojem izboru in jo prinesla mami za 8. marec. Močno me je objela, saj je bila darila zelo vesela, pa tudi presenečena je bila. Deklamirala sem ji tudi pesem.

Na krško šolo imam lepe spomine. Čeprav smo se otroci večkrat prepirali, smo bili že naslednji dan nerazdružljivi in povezani med seboj. Kadar je kateri izmed nas zbolel, smo poskrbeli zanj; domov smo mu nosili zvezke, ga učili, da ne bi zaostajal. Vse to se mi je globoko zasidralo v spomin in tega ne bom nikoli pozabila.

Slavica Žnidaršič Lekan

Zasneženi travniki, mehka gozdna tla, izvir reke Krke ...

Prihajam iz skromnega kmečkega okolja, iz vasiice Podbukovje 19, blizu Krke. Šola je od vasi oddaljena dober kilometer. V šolo sem hodila peš po makadamski cesti. Lahko se po-

hvalim, da k pouku nisem nikoli zamudila.

Učiteljice so bile zelo stroge, a strokovne in ljubeznive. Mojih učiteljic sem se zelo bala in me je bilo močno strah pred njimi. Vsi otroci smo učiteljice spoštovali in jim ni nihče ugovarjal, kaj šele »jezikal«. Nazivali smo jih s »tovarišicami«, učitelje pa s »tovariši«.

V šoli nismo nabirali samo znanje, učiteljice so nas tudi vzgajale, predvsem v kulturnem vedenju.

Vzgajale so nas k obveznemu pozdravljanju, vikanju starejših, k ubogljivosti, pnižnosti, poštenosti in k mirnemu vedenju.

Domače naloge sem delala redno, kajti brez nje si sploh nisem drznila prikazati pred učiteljico.

Kot učenci smo bili ubogljiv, vesten in nekoliko preplašen razred. Fizičnih kazni v tem času ni bilo, razen sem in tja kakšen podpis zaradi neustreznega vedenja. Kdaj pa kdaj smo morali ostati tudi po pouku in narediti to, česar nismo doma ali pri učni uri. Drugih vzgojnih kazni ni bilo.

Najbolj doživeto se spominjam zimskih časov. Učiteljice so nam večkrat priskrbele obleke, da smo se premočeni od snega lahko preoblekli. V našo šolo so nekateri pešščili tudi štiri kilometre daleč, s Hočevja, z Laz, s Korinja. V tistih časih je bilo obilo snega; taka pot pa je bila za otroka zelo naporna.

Zimske radosti smo uživali tudi v naravi:

zasneženi travniki, mehka gozdna tla, izvir reke Krke – krajši sprehodi ali športni dnevi so mi ostali v nepozabnem spominu.

V razredih so bile posebej zanimive do stropa segajoče, okrogle, zelene peči. Kurili smo na drva. Pri pripravi drv smo sodelovali vsi učenci. Postavili smo se v kolono in si podajali polena. Učiteljice so nas seveda prej obvestile o delovni akciji, da smo se oblekli v vsakdanja oblačila.

Zanimivo je bilo tudi delo reditelja, ki je skrbel za kurjavo – iz drvarnice je nosil drva v učilnice, da so bile lahko ogrevane; moral je brisati tudi tablo in po koncu pouka zložiti stole na mize.

Pisali smo z nalivnimi peresi s tintnimi vložki. Kemičnih svinčnikov skoraj nismo uporabljali, pri matematiki pa pisali samo s svinčnikom. »Flumastri« in barvice – to je bil prestiž. Likovno vzgojo smo imenovali risanje. Risalnih listov in temper nismo uporabljali; risali smo v risanke – to je bil zvezek, polovico manjši od risalnih listov.

Omenila sem že, da so bile učiteljice stroge, a so nas imele rade. Bile so dosledne in niso delale razlik med učenci, kot se danes vse prevečkrat dogaja. Dandanes tako stroge vzgoje v šolah ni več, tudi ni vestnega dela pri pisanju nalog – zato pa je uspeh v šolah veliko slabši kot v nekoliko starejših časih.

*Marija Kastelic,
krško šolo obiskovala
v letih od 1977 do 1981*

ZGODBE O PREŽIVETJU IN O RAZKOŠJU

Drobci iz kronike

Nismo posegli po kronikah, ki jih hranijo v šoli ali v arhivu v Ljubljani, pač pa po posebnih zapisih, ki jih je delala Matilda Piškur, učiteljica na podružnični šoli na Krki.

Segajo v leto 1950.

»Po dveh letih sem ponovno sedla v šolske klopi, v 1. letnik učiteljsišča v Tolminu. Moj cilj je bil matura. Pred dvema letoma sem obiskovala peti razred gimnazije na Poljanah v Ljubljani; zaključila sem prvo polletje – takrat pa se mi je zrušil svet – zaprli so strička Pirnika, profesorja, ki mi je omogočil šolanje.

V Tolminu sem stanovala pri njem; stric Maks je namreč odklonil službo na ministrstvu za prosveto in odšel nazaj na Primorsko. Živela sva skromno, na karte, a duhovno bogato. Pomagala sta nama g. Jenko in dekanova kuharica Malka.

Moj ponovni vstop v šolo je bil »okronan« z obnovo pesmi Lepa Vida. Ocena? Prav dobro. Ta mi je dala novih moči pa tudi Silva Trdina, ki me je popeljala v svet besed ... Sošolke so bile prisrčne in z marsikatero se kličeva še danes.

Zopet sem hodila k pevskeму zboru, ki je bil znan po svoji kakovosti. Vodil ga je profesor Maks Pirnik, posneli so ga celo »radijci« iz Ljubljane. Organiziral je festival pevskih zborov šol na Tolminskem. Pirnika

je obiskala Lidija Šentjunc in mu nakazala 300.000 dinarjev kot nagrado za dobro delo. Žal tega denarja ni nikoli dobil – kar izginil je, nekam na županstvo; v zameno pa je dobil blago za novo obleko. In, šment – v blagu so pozabili račun. Pirnik je bil globoko prizadet, Šentjurčeva pa je sredi kosila vstala in odšla. Ni mogla razumeti te prevare! Tudi festivalov je bilo konec.

Seveda sva s profesorjem doživela tudi marsikaj lepega; zanj je bilo največje zadovoljstvo, če so njegovi učenci uspeli; mnogi so ga pozabili, Ciril Zlobec pa ne, ostal mu je zvest, vse do Pirnikove smrti.

Štiri leta druženja z mojim dobrotnikom so minila. Odšla sem s trebuhom za kruhom, na Dolenjsko. Stric je ostal v Tolminu, ker je bil zaljubljen v svojo Primorsko, v smaragdno Sočo. Obiskovala sva se, tudi s svojima otrokoma in pozneje z vnuki. Vesela sem, da njegovo zvestobo pedagoškemu poklicu nadaljuje vnuk Marcel.

Nadaljujejo se z letom 1954 in pozneje.

Prihod na Krko iz Ljubljane – mrzle sobe, brez kopalnice in pralnice, samo zajtrk pri ge. Vončina.

Na Krko sem se pripeljala z avtobusom, popoldne. Sedela sem zraven Antončkove Dane, ki mi je pokazala stanovanje vodje šole. V podstrešno stanovanje k Zajčevim (Zabukovec) me je peljal Vlado Rozman. Soba je imela čudovit pogled na Javornikov

Šolski izlet v Postojnsko jamo z učiteljico Matildo Piškur, 1962/1963

jez. V sosednji sobi je stanovala učiteljica Milka Bradač.

Poučevati sem začela v 3. razredu s 17 učenci, Milka je učila 1. in 2. razred. Obe sva imeli pouk popoldne. Učenci so bili zelo pridni. Cesta mimo šole je bila makadamska; po njej so vsako jutro in zvečer gnali kmetje napajat živino h Krki.

Dopodne je imela pouk nižja gimnazija. Poučevali so trije profesorji: Lado Rozman, Albina Rozman, Tončka Zibelnik. Slednja je bila tudi ravnateljica.

Na sindikalne sestanke smo takrat hodili v Ljubljano. Pogostili so nas, potem pa smo

odšli še v gledališče. To je bil pravi »pribojšek« za našo dušo. V Ljubljano smo se odpeljali zjutraj z avtobusom, popoldne pa nazaj. Poučevali smo šest dni v tednu, prosta je bila le nedelja.

Pozneje smo imeli sestanke v Stični, v samostanu, kamor smo morali peš. Kolesa si nisem mogla privoščiti, ker je bilo predrago.

Z Milko sva se družili z Borštnikovimi: z Milko, Vido in Jožetom. Borštnikova mama je večkrat skuhala dobre žgance z zeljem. Pekla je tudi kruh za šolarje iz moke, ki smo jo dobili od UNRE. Kruh smo mazali s sirom iz konzerv. Iz mleka v prahu je kuhala belo kavo.

Šolska stavba – stara, še iz časov rajne Avstrije, okna slaba, vrata starinska z velikim ključem.

Ko si je domovina malo opomogla, so se začeli pisati lepši časi tudi za našo šolo. Obnovili smo tla, okna, peči, luči.

Učenke in učenci – bilo jih je veliko, poučevali smo tri učiteljice – tovarišice. Učenci višjih razredov so začeli kasneje hoditi v Stično, na Krki pa samo do 4. razreda.

Nekateri prvošolčki niso znali držati niti svinčnika, kako se obrne zvezek na pravo stran, kje se začne pisati ... Oblečeni so bili skromno; šele, ko je bil na Krki odprt obrat Modna oblačila, so se začele razmere izboljševati. Mnogo mater je dobilo službo in s tem redni dohodek!

Velikokrat je zjutraj močno deževalo. Otroci so prišli v šolo čisto mokri, posebej tisti iz oddaljenih krajev. V šoli smo se posušili, večkrat sem jih oblekla v oblačila mojih otrok. Kasneje so jih prinesli sami v šolo in ni bilo več toliko težav pri preoblačenju.

Kasneje, ko je na Krki začela poučevati učiteljica Danica Kastelic, je z učenci pri gospodinjstvu celo kuhala malico. Dobro!

Odlična kuharica je bila tudi Maljevčeva mama. Iz nič je znala skuhati dobro jed. Učenci so ji pomagali nositi drva, ona pa jih je nagradila z bonboni.

Akcije – Velikokrat smo organizirali čistilne akcije v okolici šole, posebej pa smo se ve-

selili vodovoda v šoli. Borštnik in šola sta napeljala vodo iz Krke s pomočjo hidroforja – dobili smo angleška stranišča. Vode ni bilo treba več nositi iz Farovške loke.

Otroci so radi pomagali. V mežnariji je živel Korenova Reza. Oskrbovali smo jo z vodo, ji pospravili drva, tudi kakšne malice je bila deležna.

Pouk – v tistih časih je bil velik poudarek na moralnih vrednotah. Vsak teden smo imeli uro moralne vzgoje. Učili smo se o lepem vedenju, spoštovanju staršev in starejših, pozdravljanju, o ljubezni do domovine in maternega jezika. Nekoč sta iz Ljubljane prišla dva tovariša. Otroci so ju enoglasno pozdravili; Ljubljančana sta bila presenečena in nista skoparila s pohvalami krških otrok.

Naravne nesreče – Krko je prizadelo hudo neurje s točo. Tehtala je tudi 75 dag. Marsikatera streha je bila pošteno preluknjana, tudi šolska in cerkvena. Na Grosupljem sem dobila bobrovec; z g. Gregorčičem sva ga pripeljala skupaj, otroci pa so pomagali pri razkladanju šolske in cerkvene opeke.

Športni dnevi – velikokrat smo jih namenili za razne akcije, za spravilo drv, pozimi smo se večkrat sankali. Šola je imela deset sani. Sankali smo se v Farovski loki; pridružili so se tudi odrasli na lesenih smučeh. Včasih je kdo pristal tudi v Krki. Sploh smo radi hodili v naravo in tako preverili, če naša naučena teorija »vzdrži« tudi v življenju. Večkrat smo obiskali grob partizanke, terenke, Sonje Vesel v Grbčevem gozdu nad Krko.

5. razred na Krki, učiteljica Danica Kastelic, učenci Godec Štefka, Godec peter, Godec Pavel, Uršič Nace, Glavan Janez, Globokar Tone, Hočevar Maja, Hren Marija, Škufca Tone, Koželj Pepca, Tomažin Pavla, Zaviršek Tone, Zavodnik Milka, Podržaj Ciril, Koželj Andrej, Podržaj Milena, Globokar Jože, Uršič Ivanka, Koščak Tonka, Koščak Bojan.

Proslave in prireditve – vsak razred je pripravil pevsko in recitacijsko točko. Maks Pirnik je večkrat dejal: »Ni hudega, če ne zadenejo vsakega tona, glavno je, da pojejo, predvsem slovenske pesmi, ki jih tako vzljubijo.«

Vsako leto nas je obiskal dedek Mraz. Otroci so bili skromno obdarovani, denar je prispevalo Društvo prijateljev mladine in drugi, Kroj pa ostanke blaga.

Tudi v maskare smo hodili. To je bilo nepozabno doživetje.

Odprtja avtoceste Bratstva in enotnosti v Ivančni Gorici se je udeležil tudi tovariš

Tito. Nepozabno. Tita in spremstvo so pogostili na Pristavi.

Izleti – z vlakom smo se peljali v Postonjsko jamo. Vstati je bilo treba zgodaj. Hočevarji so prespali pri meni. Pri spremstvu mi je pomagala Maljevčeva Jelka. Iz Ivančne Gorice smo se na Krko peljali s konjsko vprego; tega smo se razveselili, ker smo bili zelo utrujeni.

Nabiranje zelišč – otroci so pred petdesetimi leti radi nabirali zelišča. Kupili so si zvezke, barvice, svinčnike, črnilo, včasih tudi bonbone. Zelišča so odkupovali v stari Mišmaševi hiši, trgovina je bila v stari Zajčevi hiši. Zelo pridni nabiralci zelišč so bili

Hočevarji, otroci iz vasi Hočevje. Prodati so jih morali jutraj, pred poukom. Ni šlo drugače – kdaj so tudi zamudili. Nisem se jezila. Radi so pokazali, kaj so si kupili z za-služkom – na obrazih in v očeh jim je igralo neizmerno veselje.

Otroške bolezni – otroci so obolevali za otroškimi, nalezljivimi boleznimi. Pojavljale so se rdečke, ošpice, norice, mumps. Tudi jaz sem dobila mumps. Zamude so bile včasih občutne. Bolnim smo pomagali tako, da smo jim novo snov napisali na liste in nosili domov. Ko so se vrnili v šolo, sem snov še enkrat razložila. Otroci so bili prav tovariški. Tudi, ko si je Žgajnarjev Janez zlomil nogo, so ga sošolci vsak dan z vozičkom pripeljali v šolo.

Kaj pa skrb za zobe? Šolske oblasti so najele avtobus, opremili so ga v zobno ambulan-to. Avtobus je vozil po vaseh, se ustavljal pri šolah, tudi na Krki pred župniščem; zobozdravnica Krumpova pa je ves mesec klicala otroke od pouka in »krpala« luknjice, blažila bolečine in reševala zobe.

Gradnja nove šole na Krki – o, imeli smo novo šolo. Čakala je samo še učence, da se vselijo in začnejo učiti. Žal se to ni nikoli zgodilo. Šolo so spremenili v šivalnico modnih oblačil. Prvi direktor je bil Košak. Vso opremo, mizice, stole, table in drugo, smo preselili v staro šolo. Vse staro smo odstranili, obdržali smo le računalno s stotimi kroglicami!

Veliko del pri gradnji šole je bilo opravljenih ročno, z udarniškim delom, za ostrežje so

les dali kmetje.

Danes je stavba prazna, poškodovana ...

Učila – leta 1954 je bila šola na Krki dobro opremljena, saj je bila tu nižja gimnazija. Kabinet za naravoslovje je bil opremljen s številnimi slikami, z minerali, drugimi učili. Po ukinitvi nižje gimnazije so vse odnesli na centralno šolo v Stično. Mi pa smo morali marsikatero učilo narediti sami!

Telovadnica, igrišče – le pobožna želja! Igrali in telovadili smo pred šolo, ko je bilo lepo vreme. Tudi učenci nižje gimnazije so se morali znajti po svoje. Mrežo za odbojko so napeli čez cesto, od škarpe do šole. Ko je pripeljal mimo voz, so mrežo sneli ali jo kar dvignili, če je bil voz prazen – in igrali dalje.

Kjer je danes igrišče, je bil pred pol stoletja in več vrt za učitelje. Sami so si pridelali naj-nujnejšo zelenjavo.

Pa še nekaj o novi matematiki – učiti smo je začeli brez vseh pripomočkov in učil. Za nas učitelje je bil to pravi šok, za učence pa ne, saj niso poznali drugačnega učenja kra-ljice znanosti. Ponoči sem se zbujala in raz-mišljala, kako naj razložim snov, da bo čim bolj razumljiva. Šele, ko smo dobili šablone, je postalo vse skupaj lažje ...

*Matilda Piškur,
učiteljica na Krki*

IZ ARHIVOV

Najstarejši podatki o šoli na Krki so se ohranili v Nadškofijskem arhivu v Ljubljani, in sicer v fondu šolstvo (šk. 38, dekanija Šmarje, šola Krka). V času med letoma 1806 in 1869 je država po tako imenovanem drugem avstrijskem osnovnošolskem zakonu skrb za osnovno šolo poverila Cerkvi, potem ko se je prvi osnovnošolski zakon cesarice Marije Terezije iz leta 1774 izkazal v nenemških deželah za težko uresničljiv. Po reformi, ki je bila izoblikovana med letoma 1804 in 1806, je Cerkev v okviru dekanij organizirala okrajna šolska nadzorstva, podložna višjemu šolskemu nadzorniku na nivoju škofije. Ta je o vseh šolskih zadevah

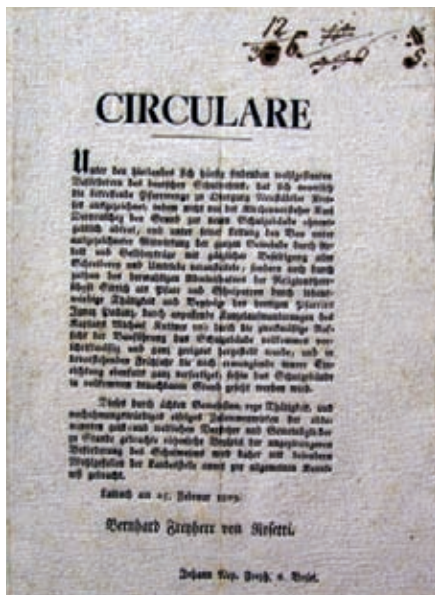
odločal v okviru posvetovalnega telesa škofije, imenovanega konzistorij, ta pa je o zadevah šole poročal deželni vladi. Šolski urad pri deželni vladi je potrjeval sklepe konzistorija, ali od njega zahteval dodatna pojasnila. Dopisi o šoli, ki so bili namenjeni konzistoriju, so bili včasih naslovljeni tudi na ordinariat, to je škofijsko pisarno.

Učitelj je bil običajno tudi cerkovnik (mežnar) in organist. Cerkovniških opravil navadno ni opravljal sam, ampak je za to delo iz svojih prihodkov plačeval hlapca, kot organist pa je plačeval tudi gonilca meha ali mehača. Poleg redne osnovne šole je skrbel tudi za ponavljalno ali nedeljsko šolo. Število šolskih ur je predpisovalo šolsko nadzorstvo. Nad posamično šolo je bedelo krajevno šolsko nadzorstvo, ki ga je vodil župnik ali kak ugleden občinski mož.

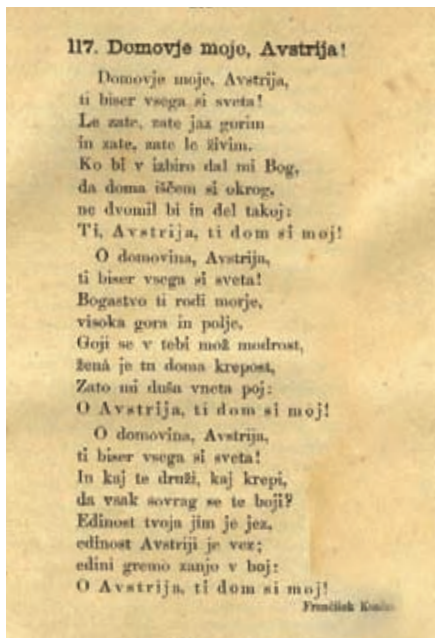
Andrej Petelin, prvi redni učitelj na Krki 1808–1812

Učitelja Andreja Petelina (Peteln) je za provizoričnega (začasnega) učitelja na Krki nastavil zakupnik stiške posesti kot zastopnik državne uprave gospostva Stična, ki je imelo patronat nad župnijo in šolo na Krki. Septembra 1808 je zaprosil za potrditveni dekret za rednega učitelja. Dne 15. novembra 1808 mu je ljubljanski škofijski konzistorij izdal zaželeni nastavitveni dekret. Takole se glasi:

»Dosedanji provizorični učitelj na Krki Andrej Petelin (Peteln) se spričo marljivosti za šolsko službo in dobrega vedenja, potem ko ga je 8. tega meseca v skladu z zakoni

Okrožnica, 25. 2. 1809 v njej je pohvaljena krška župnija, ker je tako hitro in uspešno postavila šolo

Cesarska pesem

predlagal upravitelj slavnih cesarsko-kraljevih, s pričujočim dekretom nastavi za šolskega učitelja na Krki (Obergurk) na Dolenjskem. Pričakujemo od njega, da bo nemudoma nastopil službo in se z vnetim izpolnjevanjem vseh svojih dolžnosti napravil vrednega potrditve visokega deželnega urada. Iz škofijskega konzistorija v Ljubljani, 15. novembra 1808.

Jožef Walland, l. r., cesarsko-kraljevi stolni kanonik in višji šolski nadzornik.»

Datum nastavitvenega dekreta imamo lahko za ustanovni datum šole na Krki, saj je dokaz, da je takrat šola izpolnila vse pogoje svojega obstoja.

Kanonik Jožef Balant (Walland) je v imenu konzistorija o tem sporočil deželnemu uradu in šmarskemu dekanu, ki je bil kot dekan obenem tudi okrajni šolski nadzornik.

Šolska učilnica takrat še ni bila gotova. V šolski zgradbi je bilo le stanovanje za mežnarja in učitelja. »Kakor hitro pa je dobil učitelj Petelin nastavitveni dekret,« se pritožuje župnik Ignac Polanc, »se je prevzel, takoj odstavil mežnarja in mu odpovedal stanovanje.« To je storil zato, da bi imel sam več prostora. V majhni novi šoli je dobil namreč na razpolago samo dve sobici. Župnik mu je zameril, ker se ni o tem poprej posvetoval z njim, zato je mežnarjevo sobo določil za učilnico, dokler ne bi bila šola povsem dokončana.

Z novim učiteljem župnik ni bil ravno zadovoljen; očitno je bila z njim zelo zadovoljna, sploh s šolo na Krki, deželna vlada. O tem nas prepriča tiskana okrožnica, izdana 25. februarja 1809, ki daje posebno pohvalo krški župniji in jo postavlja za zgled vsej deželi Kranjski, ker je tako hitro in uspešno postavila novo šolo. V okrožnici je posebej naveden najprej »cerkveni predstojnik« Karel Drnovšek, ki je brezplačno odstopil zemljišče za izgradnjo nove šole in tudi vodil delo ob splošnem sodelovanju celotne občine z delom in z denarnimi prispevki. Pohvaljen je bil tudi upravitelj verskega gospostva Stična kot župnijski in šolski patron. Drnovšek je bil tudi krajevni šolski nadzornik. Pohvaljena sta bila župnik Ignac Polanc in kaplan Mihael Kutner. Okrožnica se končuje z besedami: »Temu častnemu primeru neprisiljenega zavzemanja za šolo želi dati deželni urad posebno priznanje in ga vsem

naznaniti.« Ljubljana, 25. februarja 1809. V imenu kranjskega deželnega glavarstva sta podpisana Bernard baron Rosetti in Janez Nepomuk baron Buset.

Tudi škofija je bila zadovoljna s šolo na Krki. Dne 31. marca 1809 je podprla predlog za oprostitev vojaške obveznosti za učitelja Petelina, »in to toliko bolj,« navaja v pismu, »ker je župnija sama brez uporabe pravnih sredstev in zelo hitro zgradila novo šolo.« Deželna vlada je podprla to prošnjo 5. aprila 1809 z dopisom novomeški kresiji, v katerem ji svetuje, naj takoj ugotovi prošnji oziroma naj v roku osmih dni sporoči, če morda »tej ugoditvi kaj nasprotuje«.

Čeprav je šola na Krki tako uspešno zažive-la, je njen uspeh takoj zavrla vojna s Francozi in doba francoske vladavine. Leta 1812 je bil učitelj Petelin »odstranjen« z mesta učitelja na Krki. Podrobnosti o tem nam niso znane, tudi ne vemo, kam je odšel. Verjetno je bil razlog njegove »odstranitve« spor z župnikom Polancem.

Učitelj Anton Gliha, 1812–1818

Anton Gliha je kot provizorični učitelj nastopil službo neposredno za Petelinom. Iz dopisa, ki ga je konzistorij poslal šmarskemu dekanu Andreju Ahačiču, izvemo, da kot učitelj ni dosegal predpisanih norm. Moral je popraviti svoje srednje uspešne ocene na izpitu pred okrajnim šolskim nadzornikom Ahačičem, a tudi pred konzistorijem, ker je tako lahko dobil dekret za stalnega učitelja. Po več letih, ki jih je preživel kot provizorični učitelj, mu je bil dan

šolski pomočnik. Ko je Gliha zatem zaprosil za stalno učiteljsko mesto, je svoji prošnji dodal »dvomljivo« pedagoško spričevalo, zato ga konzistorij ni potrdil, ampak je razpis ponovil. Od Glihe je pričakoval pojasnilo, kaj je z njegovim pedagoškim spričevalom. Dne 7. januarja je dal Gliha o tem osebno izjavo dekanu, češ da ga je bil izročil bivšemu krškemu kaplanu Lovrencu **Okronu**, sedaj župniku v Veliki Dolini, a ta mu ga ni vrnil. »Morda prepis spričevala, ki ga je izročil, res ni bil točen,« nadaljuje Gliha, »ve le, da je imel v originalnem spričevalu šestkrat oceno srednje dober.« Konzistorij je menil, da je treba učitelja Gliho preprosto odstaviti. Glede pogojev, pod katerimi je bil sprejet za učitelja na Krki, in o pomanjkljivostih šole na Krki, je župnik 29. decembra 1817 obširno poročal okrajnemu šolskemu nadzorniku. Ta je 20. januarja poročal konzistoriju, da sta pomanjkljivosti na šoli delno popravila provizorična učitelja Gregor Svetličič in Anton Sernec, posebno pa duhovnik pomočnik (subsidiar) in katehet Franc Križaj, ki mu je župnik že pred letom in pol zaupal vodstvo šole. Pod njegovim vodstvom je naraslo število učencev. Gregorja Svetličiča je Križaj že čez četrto leta odstavil in je sam skrbel za otroke, ker se je bal, da bodo, če jo bo spet prevzel Gliha, vsi pobegnili iz šole. Čez četrto leta je dobil drugega pomožnega učitelja Antona Serneca, Gliha pa je vedno bolj zanemarjal tudi skrb za cerkev. V Višnji Gori si je namreč kupil hišo in kos zemlje in je bil večkrat po več dni odsoten. Obenem je posebno na tržne dni prodajal tudi vino, kar so mu zamerili vsi farani.

Šola na Krki po letu 1818 brez učitelja

Dne 10. februarja 1818 je bil objavljen nov razpis prostega mesta učitelja na Krki. Razpis je trajal do 13. marca, vendar se nanj ni nihče prijavil. Dne 30. marca je okrajni šolski nadzornik Andrej Ahačič javil konzistoriju, da je šolo zapustil tudi provizorični učitelj Serbec. Konzistorij je šolskemu nadzorniku odgovoril, da sta se na razpis javila dva kandidata, Anton Pibernik in Sebastijan Skubic. Razlog, da nista sprejela službe, je bila izredno nizka dotacija. Počakati bo treba na končan kurz učiteljskih pripravnikov. Takrat bodo lahko na Krki dobili primernega novega pomožnega učitelja. Kar zadeva prenizko dotacijo šolskega učitelja, bo konzistorij o tem nemudoma pisal guberniju.

Učitelj Andrej Kančnik, 1819(?)–1825

Ne glede na skrb za povečanje učiteljeve dotacije, tudi naslednik Andreja Glihe, učitelj Andrej Kančnik ni mogel shajati z njo. Nova, popravljena davčna napoved (rekificirana fasija) iz leta 1819 se je glasila takole:

Dohodki od bere	121 gld. 18 krc.
Izdatki	60 gld. 24 krc.
Čisti dohodek	60 gld. 54 krc.

Očitno je bil dejanski dohodek veliko nižji in sčasoma je postal problem vzdrževanja učitelja in njegove družine neobvladljiv. Kančnik se je v svoji stiski obrnil na cesarja na Dunaju.

Iz pisma takratnega ljubljanskega škofa Avguščina Gruberja, ki je Kančnikovo prošnjo cesarju podprl, izvemo za podrobnosti tega primera.

Škof Gruber je bil sam Dunajčan in obenem pomemben pedagog takratnega časa. Kančnika je cenil zaradi njegovih pedagoških sposobnosti, saj pravi zanj, da je eden boljših učiteljev. Ne smemo se torej čuditi, če je sam zanj napisal priporočilno pismo cesarju. V njem je opisal tudi čudne okoliščine njegove usode. Kančnik je že pred 28 leti postal učitelj in je služboval deloma na Štajerskem, deloma na Kranjskem. Pred leti, ko je bil učitelj v Kostanjevici, je imel nesrečo, da je pri čiščenju orožja ustrelil svojo ženo. Učitelj Kančnik je moral iz Kostanjevice oditi. Povsod ga je spremljal glas o njegovem dejanju, nikjer ga niso hoteli sprejeti, dokler ni sprejel slabo plačane službe na Krki. Medtem, pravi Gruber, se je ponovno oženil. Označil ga je kot »punitarja«, vendar ga pohvalil, da to sprevrča v patriotizem. Omenja, da je napisal tudi nekaj kranjskih patriotskih pesmi, ki jih je škof Gruber sam prevedel v nemščino in jih poslal cesarju. Kančnik je imel težave z astmatični napadi in slab vid, zaradi česar ni mogel več učiti v šoli. Šolsko nadzorstvo mu je sicer priskrbelo pomočnika, a to je, kot pravi škof, njegov položaj le še poslabšalo. Čeprav je bil pomožni učitelj plačan iz šolskega fonda, je to vendarle obremenjevalo tudi učiteljeve že tako nizke dohodke. Kančnikovemu pismu je bila dodana fasija iz leta 1816.

Čisti učiteljev dohodek je po njej znašal 39

gld. 41 krc., popravljen je bil na 64 gld. 41 krc. Torej mu je bilo dodano 25 gld.

Po tej fasiji je bilo sicer pol manj mernikov bere, vendar za precej višjo ceno. Verjetno je nastala razlika zaradi drugega merila za mernik. V denarju je znesla bera 102 gld.

Vzdrževanje mežnarja je bilo za 10 gld. nižje, čiščenje šole pa za 5 gld. višje.

Omenjeni dodatek 25 gld. je brez razlage.

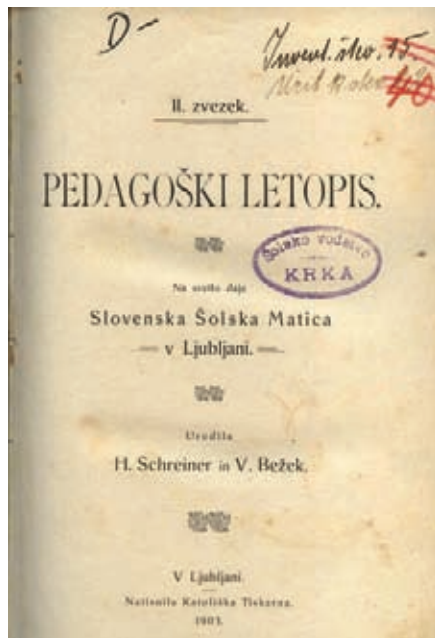
Posredovanje škofa Gruberja je zaleгло in z dekretom študijske dvorne komisije je dobil Kančnik letni osebni dodatek v višini 40 goldinarjev iz šolskega fonda.

Učitelj Kančnik se je zaradi oslabelosti 24. aprila 1825 končno odpovedal službi učitelja na Krki in je odšel v Ljubljano. Letni dodatek iz šolskega fonda mu ni več pripadal in je bil ustavljen. Ker pa se je to zgodilo leto dni prepozno, je moral vrniti 46 gld. za nazaj. Kot velik revež se je preselil v Ljubljano. Ali mu je uspelo vrniti preplačani znesek, pa več ne izvemo.

Učitelj Anton Šinkovec, 1825–1827

Dne 11. novembra 1825 je bilo spet razpisano prosto mesto učitelja na Krki. Na razpis so se morali kandidati prijaviti do 15. decembra.

Učitelj Anton Šinkovec je državnemu gospostvu Stična kot patronu napisal prijavo, v kateri piše, da je, potem ko je naredil šolo in konzistorialni izpit, že štiri leta in dva me-

Pedagoški letopis

seca provizorični učitelj na Krki. Za potrebe razpisa je bila podana nova fasija s čistim dohodkom 109 gld. 18 krc. V primerjavi s prejšnjo fasijo so dohodki precej višji, izdatki pa enaki.

Poleg Šinkovca sta se na mesto učitelja prijavila še Leopold Treven iz Trnovega pri Ilirski Bistrici in učiteljski kandidat Filip Brus (Wruss).

Marca 1826 je konzistorij nastavljal Šinkovca, grobega človeka brez dobrih uspehov. Na razpisu je zmagal; vsi so mu dali dobro spričevalo, čeprav ga poprej niso želeli sprejeti za stalnega učitelja. Veliko je štela njegova zasluga, da je ohranil šolo v Ko-

stanjevici, kjer je poučeval pred prihodom na Krko. Druga dva kandidata sploh nista izpolnjevala pogojev, »najbrž pa nihče ne bo zavidal Šinkovcu tako skromno dotirane učiteljske službe,« zaključuje konzistorij poročilo guberniju o potrditvi Šinkovca kot stalnega učitelja na Krki. Anton Šinkovec je ostal učitelj na Krki do avgusta 1827, ko je bil prestavljen. O tem, zakaj in kam je bil prestavljen, nimamo poročil.

Učitelj Matija Šušteršič 1827–1853

Po predstavitvi Antona Šinkovca je postal novi provizorični učitelj na Krki Matija Šušteršič. Dne 10. aprila 1829 se je prijavil na razpis za mesto stalnega učitelja. Razpisu je bila dodana nova fasija, ki izkazuje 165 goldinarjev čistega dohodka.

Poleg njega so se na razpis javili še provizorični učitelj na Jesenicah Franc Jenič, po rodu iz Ribnice, učitelj v Krškem Matija Krištof, sicer iz Kostanjevice, in provizorični učitelj s Svetega Križa pri Krškem Martin Jelen, po rodu iz Radeč. Predlog za zasedbo z vsemi dokumenti je poslal Šušteršič patronatnemu gospostvu Stična. Uprava gospostva se je z njegovo prijavo strinjala, prav tako ljubljanski škof Alojzij Wolf in višji šolski nadzornik Matija Jerin.

O učitelju Matiji Šušteršiču imamo največ podatkov. V prošnji za mesto učitelja, organista in mežnarja se je predstavil kot rojen leta 1803 v Šentvidu nad Ljubljano. Priložil je spričevala zahtevane normalne šole in konzistorialnega pedagoškega izpita ter prvih dveh razredov latinske šole

(ljublanskega liceja). Izpostavil je znanje nemškega, kranjskega in delno latinskega jezika. Pred tem je sedem mesecev učil kot privatni učitelj pri lastniku tovarne stekla v Zagorju in leto dni na trivialni šoli v Dobu, zdaj pa je bil že leto in tri četrt provizorični učitelj na Krki. Tudi s Krke je priložil dve spričevali: svojih učiteljskih sposobnosti in moralnega obnašanja. Dne 11. septembra 1829 je dobil definitivni nastavitveni dekret. Na Krki je služboval petindvajset let.

Leta 1853 se krški župnik Franc Pevec (Pevitz) o njem »bridko« pritožuje deželnemu uradu. Približno tako pravi o njem: »Že petindvajset let ima nasproti svojemu neposrednemu predpostavljenemu gluha ušesa za vse opomine in ostaja nepoboljšljiv. Njegovo neprimerno vedenje in zanemarjanje dolžnosti je postalo očitno tudi škofu pri vizitaciji in šolski inšpekciji. Opozorila in grožnje niso pomagale. Leta 1851 mu je bila izrečena graja in zagrožena bila odpoved, če ne bo upošteval opominov.« Vendar po letu dni ni bilo izboljšave. Ob strogem nadzorstvu je njegova nerednost prišla le še bolj do izraza. »Šolska in organistova služba trpita v vsakem pogledu na najbolj žalosten način. Zanemarjanje šolske vzgoje je vedno večje, igranje na orgle iz leta v lato do neznosnosti vse slabše /.../ V teh žalostnih okoliščinah izpolnjuje podpisani svojo dvojno dolžnost, ki jo ima kot župnik in šolski nadzornik, ter prosi deželni šolski urad, naj vendar nesrečnika, do katerega so župljani izgubili vsako spoštovanje, napravi neškodljivega, saj na tej šoli ni od njega nobene koristi več.« Na koncu župnik obljublja, da bo v primeru, če ga šolski urad

prestavi s Krke, župnija poskrbela za razširitev šole in pri faranih dejavno sodelovala za povečanje dosedanje učiteljeve dotacije, da bo tako lahko dobila boljšega naslednika. Krka, 18. januarja 1853. Franc Pevec, l. r., župnik.

Iz pisma okrajnega šolskega nadzornika šmarskega župnika in dekana Janeza Pristava konzistoriju pa vidimo, da župnikova kritika ni bila povsem objektivna. Učitelj se je zanemaril šele potem, ko mu je umrla žena in je ostal brez opore, vendar pri njem ni sledu razuzdanosti. Glede Šušteršičevega igranja na orgle, pravi, da »fina župnikova ušesa pri njem gotovo trpijo, vendar naj nekoliko potrpi – nihče ni popoln«.

Škof Alojzij Wolf je v imenu konzistorija pisal deželnemu uradu, da je učitelj Šušteršič pred letom dobro opravil konzistorialni izpit in je bil dober učitelj. Odkar je postal vdovec, se je predal neredu. Vedno bolj se opija in izgublja spoštovanje faranov. Zato naj uresniči grožnjo in ga v primeru, če se ne poboljša, razreši službe. V upanju, da ga bodo strogi ukrepi le spametovali in zaradi ljubezni do bližnjega, naj tokrat ukrepa le tako, da mu odvzame potrditev za stalnega učitelja. Obenem škof pokara tudi župnika in njegovo vnetost za šolo. Pravi, da je ta precej dvomljiva, saj v preteklem letu niti enkrat ni obiskal šole! Je pa zagotovo velik ljubitelj glasbe in ga moti učiteljevo igranje na orgle.

Junija je bilo Šušteršiču odvzeto potrdilo o stalni službi in je bil premeščen v Banjo Loko. Mesto učitelja na Krki je kot provi-

Izpustnica iz časa cesarske Avstrije

zorični učitelj, organist in mežnar zasedel Jožef Jerše.

Provizorični učitelj Jožef Jerše, 1853–1857

Jožef Jerše, bivši kandidat učiteljske službe v Šentlovrencu pri Temenici, je nastopil službo provizoričnega učitelja na Krki konec leta 1853. Dne 12. decembra mu je bilo poslano sporočilo, naj takoj zamenja Šušteršiča. Na Krki je ves čas ostal samo provizorični učitelj. Nazadnje je bil premeščen v Gotenico, čeprav je šolski nadzornik

na Krki v imenu faranov zaprosil, naj še ostane. Glavni razlog za njegovo prestavitev je bilo vedenje njegove hčere, ki je bila »zaradi nemoralnosti« kamen spotike. »Zdaj pa te spotike ni več«, pravi, »saj je bila že oklicana za cerkveno poroko in se bo kmalu odselila«. Za učitelja pravi, da sicer za šolo ni najboljši, vendar še vedno »precej dober«, kot organist pa »zelo dober« in se trudi za pevski zbor. Župljani so z njim zadovoljni in ga želijo obdržati. Če pa se v doglednem preizkusnem času ne obnese, naj se odpusti.

Čudno je, da se je župnik za tega povprečnega pomožnega učitelja tako zavzel, čeprav je ta vse preveč obiskoval gostilne, rad razpravljal s kmeti, ves tičal v dolgovih, kakor izvemo iz dopisa višjega šolskega nadzornika Jurija Zavašnika. Razlog je bil v tem, da je župniku veliko dolgoval in se je župnik bal, da bi mu, če bi odšel, nikoli ne vrnil posojila. V imenu konzistorija je župniku odgovoril, da mu ni mogoče ustreči. Verjetno je Jeršeta kmalu zamenjal učitelj Matija Kračman.

Učitelj Matija Kračman, 1857

Tudi Matija Kračman, ki je bil pred prihodom na Krko učitelj v Šmarju, je dobil mesto učitelja na Krki bolj kot kazen kakor kot nagrado. To naj bi bila njegova zadnja priložnost, da se morda kot nepopoljšljiv in ravnodušen učitelj končno popravi. Zaradi neuspešnosti šolskega pouka v Šmarju si je sicer zaslužil, »da bi bili že davno odpuščeni iz učiteljske službe«, mu piše višji šolski nadzornik Jurij Zavašnik, »vendar nismo

hoteli opustiti zadnjega sredstva za izboljšanje in vas s soglasjem šolskega patrona gospodstva Stična premeščamo na Krko, od koder boste povsem odpuščeni iz učiteljske službe, če se z vsemi močmi ne potrudite za uspešno delovanje v šoli«.

S tem se konča kronika prvih učiteljev na Krki, kakor jo je bilo mogoče izluščiti iz starih, težko berljivih spisov v Nadškofijskem arhivu v Ljubljani. Zadnji podatek pa le vrže še žarek svetlobe na krško šolo. Dne 7. januarja 1868 piše deželna vlada konzistoriju, da je bila po zaslugi krškega župnika Andreja Pečjaka, razprava o zidavi nove šole uspešno izpeljana in da se je delo že začelo. Zato poziva konzistorij 14. januarja, naj v njegovem imenu podeli župniku na Krki zaslužen priznanje.

Prevedel mag. France Baraga

Učitelj **Andrej Kančnik** – ljudski pesnik

Biló ni godù, svatónvščne, semnjà, da tja ne bili vabili ga. (Fr. Prešeren)

Andrej Kančnik se je rodil 17. novembra 1775; kje, ni znano. Učiteljeval je po raznih krajih Dolenjske, tudi v Višnji Gori, in sicer z nastopom 25. aprila 1806. 1818. leta je dobil službo na Krki, kjer se je 8. avgusta 1819 poročil z 22-letno Ano Okajamec, gospodinjo v kaplaniji. Ljubljanski škof Gruber šteje Kančnika med boljše učitelje, poudarja tudi njegovo nagnjenje do pesništva. Kančnik učiteljuje na Krki do 1. maja 1825. Nadaljeval je v Hinjah in Dobropolju; 24. marca 1841 je umrl; zapustil je vdovo in 9 otrok. Pokopan je v Dobropolju.

Levstik ga je takole označil: »V pesmih, pravijo, da je vsakega prekosil. Zabrenčal je, kadar se je lotil, vsak praznik in vsako nedeljo novo pesem. Dajal je sam besede in napeve, ki so si bili vsi jako podobni. Kančnikovo ime je slulo široko Dolenjskem. Poleg svetih je zdelal mnogo drugih, posebno zabavljivih in zdravic ... rad šeška žene. Skladal je včasih tudi verze, ki jih ni pel, ampak govoril ... Prvi verz vbada učene poete, drugi pripoveduje, kako v Laščah zvoni. Vse ga je rado imelo, ker je bil poln šaljivosti ...«

Poznanih je 22 Kančnikovih pesmi, ohranjenih pa 21. Po vsebini jih lahko razdelimo v tri skupine:

- godčevske in gostilniške zabavljice: Od zgrevanega moža (z inačico Mož in žena), Baba pijanka, Gospodinje, Postarano dekle, Ženitno pismo, Uš in bolha, Popotovanje griljevega kupca, Ribniški lončarji, Semenj v Zdenski vasi, Kako na Krki zvoni (inačici Kako na Raki klenka, Kako v Laščah zvoni)
- pogrebne pesmi: ohranjenih je devet, prva je nastala na Krki ob smrti zagraškega župnika Jurija Grahka, in sicer 29. septembra ob 9. zvečer, kakor je na koncu pripisal pesnik sam.
- posebna skupina: Kančnikova vrnitev iz Hinj v Dobropolje, O novih zvonovih v Dobropoljah.

Kančnik je bil priložnostni pesnik in kritik človeškega značaja. Kdaj je izpovedal tudi težave učiteljskega stanu, grenkobo in nerazumevanje, ki ga je bil sam kot učitelj večkrat deležen.

Matevž Kračman – ljudski pevec in varuh našega narodnega izročila

Tudi o Kračmanu je pisal Fran Levstik. Omenja ga v Popotovanju od Litije do Čateža. Pisal je zbadljivke, šaljivke, zdravice, pesmi o priljubljenih osebah, godovne čestitke, bil je pesnik-kronist. Pisal je o aktualnih družbenih in političnih dogodkih. Zaradi pesmi o letu 1848 je celo izgubil službo. Navajam eno izmed kitic:

Žalosnih čas sma doživeli,
tacih nejsmu nkul imeli,
grozno zmejšan je zdej svejt,
ves hudoben folk in slep.

Kračman je pisal tudi o osebni nesreči; umrl mu je sin, nato hči. Te pesmi so bile tako spevne, da so postale »ljudske«.

V pesmih je poudarjal dogodke in usode; pesem je videl in občutil kot celoto besedila in melodije, s čimer jim je zagotovil preživetje.

Zlata Kastelic, učiteljica slovenščine in zgodovine na OŠ Stična

UREJENI SVET... SPRIČEVAL

Šolsko leto: 1902/1903, **Izpustnica**

Učenec **Habjan Franc** je obiskoval dvorazredno ljudsko šolo na Krki »od 16. septembra 1895 do 26. marca 1900, tedaj vsega skupaj osem let; vedel se je popolj. primerno ter se naučil posameznih predmetov tako:

Veroznanstva	dobro
Slovenskega jezika	dobro
slovnice	zadostno
pravopisa in spisja	dobro
Računstva in oblikoslovja	zadostno
Prirodoznanstva	dobro
Zemljepisa in zgodovine	zadostno
Pisanja	dobro
Petja	
Telovadbe	

Ker je ta učenec zadostil zahtevam 21. državnega šolskega zakona z dne 2. maja 1883. leta, oz. 17. deželnega šolskega zakona z dne 29. aprila 1873. leta, št. 21. deželnega zakona, odvezan je dolžnosti hoditi nadalje v šolo.«

Habjan Franc je prejel izpustnico 26. marca 1903, podpisana sta šolski voditelj, Lobe, ki je bil tudi razredni učitelj, in katehet.

Šolsko leto 1905/1906, **Šolsko naznanilo**

Učenec **Košćak Matija** iz Gabrovčca na Kranjskem je bil v šol. l. 1905/1906 učenec 2. razreda 4. oddelka dvorazredne ljudske šole na Krki; dobil je šolsko naznanilo

za posamezna četrtletja. Ocenjen je bil iz нравnosti, pridnosti, veroznanstva, branja, slovnice, pravopisa in spisja, računstva in oblikoslovja, prirodoznanstva, zemljepisa in zgodovine, pisanja, risanja, petja, vnanje oblike pismenih izdelkov.

Prvo četrtletje se je končalo 16. 12. 1905, drugo 17. 2. 1906, tretje 1. 6. 1906 in zadnje 15. 7. 1906.

Pregled redov:

Redi	1	2	3	4	5
Nravnost	popolnoma primerna	primerna	manj primerna	neprimerna	-
Napredek	prav dober	dober	zadosten	komaj zadosten	nezadosten
Pridnost	vztrajna	dovoljna	nestanovitna	nestanovitna	-
Vnanja oblika pismenih izdelkov	prav lična	lična	manj lična	manj lična	-

N hrbtni strani naznanila med drugim piše:

»Neposredno pred začetkom šolskega leta popiše krajno šolsko oblastvo vse otroke šolskega okoliša, ki so dolžni hoditi v šolo, t.j. od 6. do 14. leta. Kdor otroško popisovanje prikrije ali kaj neresničnega izpove, kaznuje se v denarjih z 2 do 40 kron ali če ne more plačati, z zaporom od 1 do 4 dni (19. dež. zak. Z dne 29. aprila 1873. l. 21. dež. zak.).

Zoper roditelje, ki so bili že večkrat kaznovani pa vendar trdovratno ne izpolnjujejo svojih dolžnostij, kar se tiče šolskega obiskovanja njih otrok, ravna se po 176. in 177. obč. državnega zakonika (32. dež. zakona z dne 29. aprila 1873).

V ponavljajno šolo morajo hoditi vsi dečki in vse deklice po šestletnem obiskovanju vsakdanje šole do izpolnjenega 14. leta (4. dež. zakona z dne 28. februarja 1874, l. št. 6. dež. zakon.).

Roditelji ali njih namestniki so dolžni pre-
skrbovati otrokom potrebne šolske knjige
in druge učne pomočke (25. državnega za-
kona z dne 14. maja 1869. l.).

Roditeljem ali njih namestnikom je vsled 68. šolskega in učnega reda z dne 20. avgusta 1870. l. dolžnost svojeroko podpisati ali podkrižati šolsko naznanilo.«

Šolsko leto 1910/1911, Šolsko naznanilo

» **Habjan Franca**, rojena 1. septembra 1898. v Znojilah 2, na Kranjskem, rimsko-katol. veroizpovedanja, tukaj dne 16. septembra 1905. učenka ponavljalne šole se je učila tako ... «

Učenka je obiskovala tri-razredno ljudsko šolo na Krki, v deželi Kranjski in v šolskem okraju Litija; dobila je šolsko naznanilo za četrtoletje.

Dobila je ocene za vedenje, pridnost, vero-
nauk, branje, pisanje, slovenski učni jezik,
računstvo in geometrijsko oblikoslovje,
prirodopis in prirodu, zemljepis in
zgodovino, ženska ročna dela in zunanjo
obliko pisanih izdelkov.

Na naznanilu so zapisani še nemški jezik, risanje, petje, telovadba, neobvezni učni predmeti in število zamujenih šolskih pol-dni. Podpisani so šolski voditelj, razrednica, veroučitelji.

Na zadnji strani naznanila je še Poučilo roditeljem ali njih namestnikom (Izpis iz zakonov in ukazov). Izpisali smo jih le nekaj:

- »Roditelji ali njih namestniki ne smejo puščati svojih šoloobveznih otrok ali varovancev brez pouka, ki je predpisan za javne osnovne šole. Tudi so odgovorni za to, da otroci redno in točno hodijo v šolo; smejo se s prisilnimi naredbami primorati, da izpolnjujejo to svojo dolžnost.

Šolsko naznanilo.

Nikola Anton

rojst. dan 11. februarja 1894 v občini Vidmar
 v Kranjski na kat. verskosti, s katero pripada
 dan 1. maj 1890

šolani: I. razred, 1. sklop, oddaja, se je šol. leto

Šolsko leto	I.	II.	III.	IV.
Veljavno		1		
Prisotnost		2		
Učbenik		3		
Knjige		4		
Šolski rok		5		
Šolski rok		6		
Šolski rok		7		
Šolski rok		8		
Šolski rok		9		
Šolski rok		10		
Šolski rok		11		
Šolski rok		12		
Šolski rok		13		
Šolski rok		14		
Šolski rok		15		
Šolski rok		16		
Šolski rok		17		
Šolski rok		18		
Šolski rok		19		
Šolski rok		20		
Šolski rok		21		
Šolski rok		22		
Šolski rok		23		
Šolski rok		24		
Šolski rok		25		
Šolski rok		26		
Šolski rok		27		
Šolski rok		28		
Šolski rok		29		
Šolski rok		30		
Šolski rok		31		
Šolski rok		32		
Šolski rok		33		
Šolski rok		34		
Šolski rok		35		
Šolski rok		36		
Šolski rok		37		
Šolski rok		38		
Šolski rok		39		
Šolski rok		40		
Šolski rok		41		
Šolski rok		42		
Šolski rok		43		
Šolski rok		44		
Šolski rok		45		
Šolski rok		46		
Šolski rok		47		
Šolski rok		48		
Šolski rok		49		
Šolski rok		50		
Šolski rok		51		
Šolski rok		52		
Šolski rok		53		
Šolski rok		54		
Šolski rok		55		
Šolski rok		56		
Šolski rok		57		
Šolski rok		58		
Šolski rok		59		
Šolski rok		60		
Šolski rok		61		
Šolski rok		62		
Šolski rok		63		
Šolski rok		64		
Šolski rok		65		
Šolski rok		66		
Šolski rok		67		
Šolski rok		68		
Šolski rok		69		
Šolski rok		70		
Šolski rok		71		
Šolski rok		72		
Šolski rok		73		
Šolski rok		74		
Šolski rok		75		
Šolski rok		76		
Šolski rok		77		
Šolski rok		78		
Šolski rok		79		
Šolski rok		80		
Šolski rok		81		
Šolski rok		82		
Šolski rok		83		
Šolski rok		84		
Šolski rok		85		
Šolski rok		86		
Šolski rok		87		
Šolski rok		88		
Šolski rok		89		
Šolski rok		90		
Šolski rok		91		
Šolski rok		92		
Šolski rok		93		
Šolski rok		94		
Šolski rok		95		
Šolski rok		96		
Šolski rok		97		
Šolski rok		98		

Oceno v I. tečaju ponavljalne šole si je pridobila iz vedenja, pridnosti, veronauka, branja, pisanja, slovenskega učnega jezika, računstva in geometrijskega oblikoslovja, prirodoznanstva (prirodopis in prirodo-slovje), zemljepisa in zgodovine in zunanje oblike izdelkov.

Šolski upravitelj je bil Rado Janežič.

Pregled redov

Stopnja	Vedenje	Pridnost	Napredek	Zunanja oblika pismenih izdelkov
1	hvalevredno	vztrajna	prav dober	prav lična
2	povoljno	dovoljna	dober	lična
3	primerno	zadostna	zadosten	malo lična
4	malo primerno	nestanovitna	komaj zadosten	nelična
5	neprimerno	premala	nezadosten	nemarna

Iz naznanila lahko preberemo še, da je šola na Krki sodila v okraj Litija, dežela pa je Kranjska. V opombah najdemo še naslednje: »Ob zvršetku II. Tečaja se ponavljal-

cem ne smejo izdajati odhodnice, ampak samo odpustnice, za katere se določijo povprečni redi na podstavi 97. dokončnega šolskega in učnega reda.«

Šolsko leto: 1925/1926, **Izkaz o šolskem napredku**

Globokar Jožefa iz Velikih Les 17 je začela obiskovati trirazredno osnovno šolo na Krki v šolskem letu 1924/1925 v kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev. Prejela je Izkaz o šolskem napredku; izdajal se je polletno ter se »dostavlja staršem na vpogled in podpis, nakar ga je vrniti šoli. Ob otrokovi preselitvi se pošlje izkaz na šolo, kamor se otrok preseli; ob njegovem izstopu preide izkaz v njegovo last.«

Leta 1925 so spremenili tudi ocenjevalno lestvico: «Pregled redov v smislu naredb ministrstva prosvete z dne 9. junija 1925, O.N. br. 32.398, z dne 18. junija 1925, O.N. br. 34.262, in z dne 29. avgusta 1925, O. N. br. 40.077, veljaven od šolskega leta 1925/26 dalje.

Ocena za	5	4	3	2	1
vedenje	vzorno	prav dobro	dobro	prilčno	neprimerno
pridnost	-	prav dobra	dobra	zadostna	nezadostna
	odlično	prav dobro	dobro	zadostno	nezadostno
napredek	-	prav lična	lična	manj lična	površna

V šolskem letu 1928/1929 je učenka obiskovala štiri-razredno osnovno šolo na Krki, in sicer II. razred.

V šolskih letih 1929/30 je Globokarjeva obiskovala pet-razredno osnovno šolo; šolanje je zaključila v šol. letu 1931/1932, s tem, da je zadnji dve leti obiskovala ponavljalno šolo.

V izkazu je namesto ocen opomba, da je bila učenka »redovana« v matičnem listu, trikrat pa so dodane ocene.

Pouk je obiskovala osem let. Izkaz o šolskem napredku v 8. letu šolanja Globokar Jožefe vsebuje naslednje predmete: vedenje (odl.), pridnost (marljiva), verouk (odl.), čitanje (odl.), pisanje (odl.), učni jezik (odl.), srbohrvaščino (p.d.), računstvo in merstv. oblikoslo. (odl.), zemljepis in zgodovino (odl.), prirodopis in prirodoslovje (odl.), risanje (p.dob.), petje (odl.), deklška ročna dela. (p. dob.), zunanjo obliko pism. izdelkov (vzorno). Ocen iz nazornega nauka in domoznanstva ni, prav tako ne iz telovadbe in neobveznih predmetov.

Izkaz »se je izvršil« 17.III. 1932.

Šolsko leto: 1933/1934, Izkaz o šolskem napredku

Učenka **Hočevar Ivana** iz Velikih Les je začela obiskovati Državno ljudsko šolo v šolskem letu 1933/34.

Država je spremenila ime in razdelitev: Kra-
ljevin Jugoslavija, Dravska banovina. V iz-
kazu so zapisani naslednji podatki:

I. Ime in podatki: rodbinsko in krstno ime; dan, mesec in leto rojstva; kraj in občina rojstva; župnija, srez in banovina; materin jezik, državljanstvo, veroizpoved, domovinska občina (pristojnost) in srez; koze so se cepile;

II. Bivališče: bivališče otrokovo, ime, poklic in bivališče staršev, odgovornega rednika, zakonitega varuha, naslov varstvene oblasti;

III. Prvi vstop v šolo: dan, mesec, leto, kraj.

V izkazu o solskem napredku je tudi rubrika o imenu šole, datumu otrokovega prihoda in odhoda, otrokovem bivališču, imenu, stanu in bivališču staršev, »oziroma njih namestnikov«, podpis šolskega upravitelja.

Za prvo, drugo, tretje in četrto leto je bila učenka »redovna v katalogu«, za peto in šesto leto so v izkazu zapisane ocene, za osmo leto pa piše, da je bila predčasno od-

[illegible][illegible]

puščena »dovoljeno z odlokom srez. načelnika v Litiji II. P.št. 1015/2 od 17. jul. 1940«.

Pregled redov

Po 63. zakona o ljudskih šolah z dne 5. decembra 1929, O. N. br. 97.948.

Ocena za	5	4	3	2	1
vedenje	odlično	prav dobro	dobro	neprimerno	-
napredek	odlično	prav dobro	dobro	slabo	nezadostno

Šolsko leto 1934/1935, **Knjižica za učence-ke narodnih šol**

Učenka **Slana Marija** iz Velikih Les je obiskovala državno mešano narodno šolo na Krki.

Država: Kraljevina Jugoslavija, Dravska banovina

Srez: Litija

Narodnost: jugoslovanska

Veroizpovedanje: r. katol.

Prvi vstop v šolo: 1. 9. 1933

Zanimiv je uvod v samo spričevalo; navajamo nekaj misli:

»Jugoslovenski učenec narodne šole

Mlad sem še, roke so moje šibke, še v razvoju mlad je moj razum, ali šola mi ga bo bistrila, dušo in telo mi okrepila: Jugoslavija ti mati moja mila, Tvoj bo moj razum in moj pogum.

Katero pot naj uberem, da izpolnim zgor-nje zagotovilo?

Šola mi bo ljub drugi dom. Lepo se bom vedel in pridno učil.

Učitelja bom slušal in ga ljubil, saj je on moj drugi oče.

Dober in reden učenec bom.

Na svoje zdravje hočem paziti, z delom in sokolsko telovadbo pa si krepiti telo.

»Kdor Sokol, ta dober Jugoslovan, državljan, sin, roditelj, tovariš, brat.«

Član bom Podmladka rdečega križa (P.R.K.). Kdor podpira rdeči križ (R.K.), pomaga pomoči potrebnim.

Opojnih pijač se moram ogibati, ker pogublajo dušo in telo.

I. Ime in podatki	
a) Roditeljsko in krstno ime	Slana Marija
b) dan, mesec in leto	19. junija 1926.
c) kraj	Vel. Les
d) občina	Velika
e) županija	Litija
f) srez	Litija
g) banovina	Dravska
h) Materni jezik	sloven.
i) Družbena	jugoslov.
j) Veroučitelj	rim. katol.
k) Domovinska občina (priateljstvo) in srez	Kranj - Litija
l) Kdo se se spominja	
II. Bivališče*	
a) Bivališče otrokovo	Vel. Les, št. 5.
b) staršev	Kranj, Vel. Les, št. 5.
c) odgovorne matične	
d) zakonitega varuha	
e) Nadar varstveno oblasti	
III. Prvi vstop v šolo	
a) dan, mesec in leto	1. 9. 1933.
b) kraj	Velika
c) Ime učitelja	Kralj
d) dan, mesec in leto	28. 5. 1934.
e) Ime učitelja	Kralj

Delal in varčeval bom.

Tako se bom pripravljaj, da postanem kdaj pošten človek...

Varovati hočem vero svojih očetov, druge vere pa spoštovati. »brat je mio, koje vere bio.«

Vedno bom mož beseda. Pošten človek nikdar ne laže.

Dobre knjige mi bodo v življenju svetovalk, narodne knjižnice in čitalnice pa ob srcu. Njih član bom.

Srečen sem, da sem jugoslovanski učenec, in vesel, da imam v dravski banovini nad 150.000 tovarišev in tovarišic – učencev narodnih šol. Vse ljubim. Vsi so sinovi in hčere naše lepe domovine Jugoslavije«.

Pregled redov:

Za vedenje	Za napredek in letni uspeh	S številko
Odlično = odl	Odlično = odl	5
Prav dobro = pd	Prav dobro = pd	4
Dobro = d	Dobro = d	3
Neprimerno = npr	Slabo = sl	2
	Nezadostno = nz	1

V omenjeni knjižici je še Poučilo staršem ali njih namestnikom, izpis iz zakona o narodnih šolah z dne 5. dec. 1929.

Izpisali smo člen, št. 8:

»Osnovna šola traja štiri leta: prvi, drugi, tretji in četrti razred (prvo, drugo, tretje, četrto šolsko leto), a višja narodna šola do dopolnjenih 14 let istotako štiri leta: prvi, drugi, tretji in četrti razred (peto, šesto, sedmo, osmo šolsko leto).«

Člen, št. 56. govori: »V šolo se vpisujejo vsi

sposobni otroci moškega in ženskega spola, ki dovrše do konca dotičnega koledarskega leta sedmo leto.«

Člen 151., drugi odstavek:»Učenec, ki je dovršil osemletno šolanje in štiri razrede osnovne šole, ali nepopolno višjo narodno šolo, prejme Izpričevalo o dovršeni osnovni šoli po členu 65. zak. o nar. šolah.«

Tretji odstavek: »Učenec, ki je dovršil štiri razrede višje narodne šole, dobi izpričevalo o dovršeni višji narodni šoli.«

Šolsko leto: 1940/1941, **Izkaz o šolskem napredku**

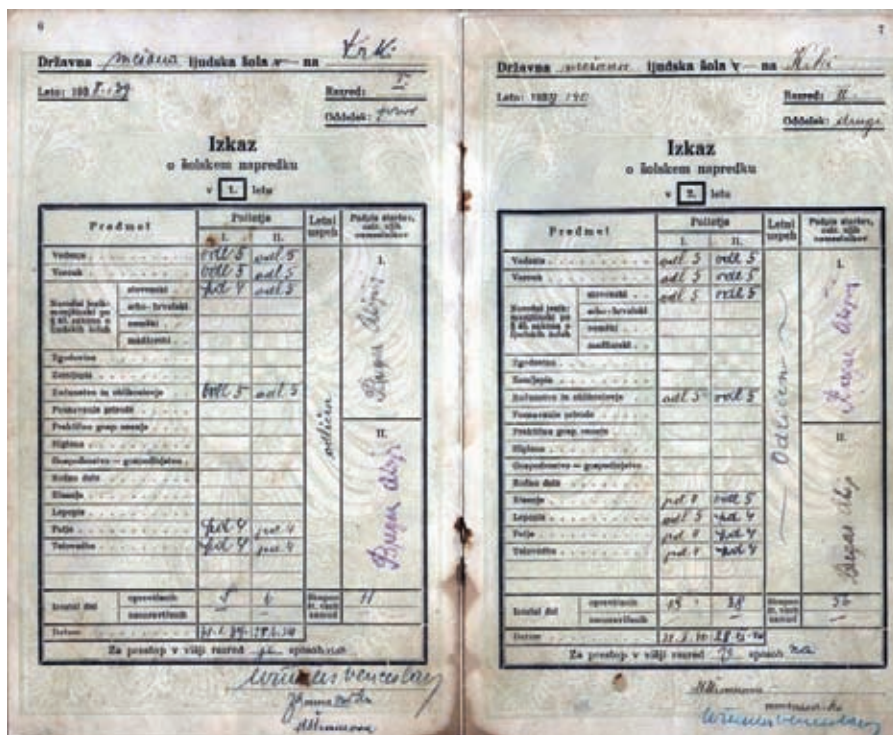
Učenka **Bregar Rozalka** je obiskovala državno mešano ljudsko šolo na Krki od 1. septembra 1938; v šolskem letu 1940/1941 je zaključila III. razred osnovne šole, in sicer 3. oddelek. Ocenjena je bila iz: vedenja, verouka, slovenskega in srbo-hrvatskega jezika, zgodovine, zemljepisa, računstva in oblikoslovja, poznavanja prirode, praktičnih gospodarskih znanj, risanja, lepopisa, petja, telovadbe.

Razred je zaključila z odličnim uspehom, neopravičenih izostalih dni ni imela, razredničarka je bila Winkler Julijana. Izkaz je datiran z 28. VI.1941.

OCENE:

za vedenje: odlično /5/, prav dobro /4/, dobro /3/, neprimerno /2/

za uspeh: odlično /5/, prav dobro /4/, dobro /3/, slabo /2/, nezadostno /1/.

Šolsko leto: 1942/1943, Certificato annuale, Letno spričevalo

Učenka **Marija Erjavec** je hodila v prvi oddelek mešane ljudske šole na Krki. Ocenjena je bila iz verouka, slovenskega jezika, računstva z osnovami geometrije, petja, telovadbe in vedenja.

Spričevalo je bilo napisano v italijanščini in slovenščini; Krka je spadala v Ljubljansko provinco Kraljevine Italije.

Razredničarka je bila Ema Kotnik, šolski upravitelj pa Samec.

Scala di qualificazione Pregled redov

Per li progresso	Ottimo (5)	Molto buono (4)	Buono (3)	Debole (2)	Molto debole (1)
Za napredek	Odlčno (5)	Prav dobro (4)	Dobro (3)	Slabo (2)	Prav slabo (1)
Per la condotta	Ottima (5)	Molto buona (4)	Buona (3)	Carriva (2)	
Za vedenje	Odlčno (5)	Prav dobro (4)	Dobro (3)	Neprimerno (2)	-

Šolsko leto: 1954/1955, Izkaz o uspehu in vedenju

Učenka **Jozefa Miklavčič** je na Krki obiskovala štiri razrede osnovne šole in dva razreda nižje gimnazije. Nadaljevala je na Nižji gimnaziji Grosuplje, v 4. razred nižje gimnazije je hodila v Stično.

V 1. razred je bila vpisana v šolskem letu 1950/1951. Razredničarke so bile: Lampret, Ana Javornik, Vida Gorjup, Zorka Puterle.

V 1. razred nižje gimnazije na Krko se je učenka vpisala v šolskem letu 1954/1955.

Šola: Osnovna šola Stična

Šolsko leto: 1960/1961, štev. matičnega lista: 2

Matros: IV, Vpopredniča: ---

IZKAZ O USPEHU IN VEDENJU

ŠTUDIJ	Polletni uspeh	Letni uspeh
Slovenski jezik	<u>dobro</u>	<u>dobro</u>
Srbski ali hrvaški jezik	<u>---</u>	<u>---</u>
Matematika	<u>---</u>	<u>---</u>
Splošne predmete in družbo	<u>---</u>	<u>---</u>
Splošna predmeta	<u>dobro</u>	<u>dobro</u>
Fizika	<u>---</u>	<u>---</u>
Kemija	<u>---</u>	<u>---</u>
Biologija	<u>---</u>	<u>---</u>
Splošna družba	<u>dobro</u>	<u>dobro</u>
Zgodovina	<u>---</u>	<u>---</u>
Zemljepis	<u>dobro</u>	<u>dobro</u>
Računsko z geometrijo	<u>dobro</u>	<u>dobro</u>
Telesna vzgoja	<u>dobro</u>	<u>dobro</u>
Likovni pouk	<u>dobro</u>	<u>dobro</u>
Glasbeni pouk	<u>dobro</u>	<u>dobro</u>
Gospodarski in tehnološki pouk	<u>dobro</u>	<u>dobro</u>
Tehniški pouk	<u>dobro</u>	<u>dobro</u>
Gospodinjstvo	<u>dobro</u>	<u>dobro</u>

Vrednoti: odlično dobro

Osnovni izkaz		Razredni izkaz	
I.	II.	I.	II.
<u>---</u>	<u>dobro</u>	<u>---</u>	<u>---</u>

Učenec(ka) je obiskoval(a) v tem šolskem letu: prvi krat dobro razred in ga je (oddelal(a)) pravo do konca uspehom.

Ima pravico do popravnega izpita iz _____ in _____ dne 20. 6. 1961.

Razred: I. polletje Razred: II. polletje

Jožef Jankov
razredni inšpektor

Podpis staršev ali namestnikov:
Matilja Piškur Jožef Jankov

Opomba:

Predmeti: slovenski jezik, srbski ali hrvaški jezik, nemški jezik, zgodovina, zemljepis, prirodopis, računstvo in geometrija, risanje, petje, telesna vzgoja, vedenje. Razredničarka: Albina Rozman, obe leti, ravnateljica (upraviteljica) nižje gimnazije je bila Zibelnikova.

Šolsko leto: 1960/1961, Izkaz o uspehu in vedenju

Učenka **Maljevac Branka** je prvič vstopila v šolo v šolskem letu 1960/1961. Osemletno osnovno šolo je zaključila v šolskem letu 1967/1968. V osmem razredu je bila ocenjena iz slovenskega jezika, nemškega jezika, fizike, kemije, biologije, zgodovine, zemljepisa, računstva z geometrijo, telesne vzgoje, likovnega pouka, glasbenega pouka, gospodinjstva in vedenja.

Prva štiri leta je obiskovala šolo na Krki.

Njeni razredničarki sta bili: Ana Javornik, Matilda Piškur, vodji šole pa sta bili Danica Kastelic in Jožefa Slana.

Od petega do osmega razreda je hodila v šolo v Stični. Razredničarki: Vida Erjavec in Karolina Lampret, ravnatelj šole pa Rotman in pozneje Slana.

Ocena za	5	4	3	2	1
uspeh	odlično	prav dobro	dobro	zadostno	nezadostno
vedenje	odlično	prav dobro	dobro	zadovoljivo	nezadovoljivo

Šolsko leto: 1975/1976, Izkaz o uspehu in vedenju

Učenec **Rafael Hočevar** je v tem šolskem letu v Stični zaključil 8. razred; šola je popolna osemletka, ali natančneje Osnovna šola Stična. Od 1.– 4.razreda je obiskoval pouk na podružnici Krka.

Sola: Don. S. Stična - pod. Hlaka
Šolsko leto 1997/98 št. matičnega lista: 5
Razred: 5 Vstopniška: 5

IZKAZ O USPEHU IN VEDENJU

Predmet	Poletni uspeh	Letni uspeh
Slovenski jezik	<u>5 odlično</u>	<u>5 odlično</u>
Slovenskega jezika in družbe	<u>5 odlično</u>	<u>5 odlično</u>
Slovenskega jezika in družbe	<u>5</u>	<u>5</u>
Fizika	<u>5</u>	<u>5</u>
Kemija	<u>5</u>	<u>5</u>
Biologija	<u>5</u>	<u>5</u>
Matematika	<u>5 odlično</u>	<u>5 odlično</u>
Slovenskega jezika in družbe	<u>5</u>	<u>5</u>
Zemljepis	<u>5</u>	<u>5</u>
Nemškega jezika	<u>5</u>	<u>5</u>
Slovenskega jezika in družbe	<u>5</u>	<u>5</u>
Jezik	<u>5 odlično</u>	<u>5 odlično</u>
Telesna vzgoja	<u>5 odlično</u>	<u>5 odlično</u>
Likovni pouk	<u>5 odlično</u>	<u>5 odlično</u>
Glasbeni pouk	<u>4 prav dobro</u>	<u>4 prav dobro</u>
Gospodinjstvo	<u>5</u>	<u>5</u>
Tehnični pouk	<u>5</u>	<u>5</u>
Gospodinjstvo	<u>5</u>	<u>5</u>

Vedenje: 5 odlično | 5 odlično

Opazovani izostanki	Zvepravljeni sestanki
I. II.	I. II.
<u>10</u> <u>~</u>	<u>~</u> <u>~</u>

Učence(n) je obiskoval v tem šolskem letu
pm krat II razred in ga se izdelalaj
5 odlično uspehom.
Ima pravico do popravnega ispita iz ~
in ~
v Hlaka dne 20. I. - 20. V. 1998

Srednjošolski podpis: I. polletje Ela Borch
II. polletje Ela Borch

Podpis staršev ali namestnikov:
Hoizmar Rafael | Hoizmar Rafael

Priponba: ~

Država se je imenovala Socialistična federativna republika Jugoslavija, Socialistična republika Slovenija.

Učenec je dobil Izkaz o uspehu in vedenju. Ocene so prvič opisne pri vzgojnih predmetih: zelo uspešno, uspešno, manj uspešno; vedenje pa so ocenjevali: vzorno, primerno, manj primerno. Druge ocene je učenec dobil iz slovenskega jezika, fizike, kemije, biologije, matematike, zemljepisa, zgodovine, nemškega jezika, telesne vzgoje, likovnega pouka, glasbenega pouka, tehničnega pouka in gospodinjstva.

Tudi tukaj najdemo nekaj napotkov, ki jih je podpisal Tito: «Prvič: Vaša naloga je, da se učite. Le kdor se uči, bo kaj znal. In kdor kaj zna, bo lahko koristil domovini.»

V naslednjem šolskem letu so vzgojne predmete ocenjevali z zelo uspešno, uspešno in manj uspešno in tako vse do prehoda v 9-letko.

Vedenje se je nehalo ocenjevati v šolskem letu 1996/1997.

Ocena za	5	4	3	2	1
uspeh	odlično	prav dobro	dobro	zadostno	nezadostno
vedenje	odlično	prav dobro	dobro	zadovoljivo	nezadovoljivo
	vzorno	primerno	manj primerno		

UREJENI SVET... ŠTEVILK

Število otrok na OŠ Krka po letu 1876 do preloma stoletja:

Leto	1876/77	1880/81	1883/84	1887/88	1892/93	1893/94	1896/97	1899/ 1900
Število učencev	*226/162	*238/160	*259/184	*342/258	*371/275	*409/307	*363/292	*268/209

* število šoloobveznih otrok/ pouk je obiskovalo

Število otrok na OŠ Krka po letu 1927/28 do konca 2. svetovne vojne:

Leto	1927/28	1929/30	1931/32	1933/34	1934/35	1940/41	1945/46
Število učencev	*207/53	*245/26	*261/34	*229/112	*227/94	*321	*220

* vsakdanja šola/ponavljalna šola

Število otrok na OŠ Krka po letu 1945:

Leto	1946/47	1947/48	1951/52	1961/62	1971/72	1981/82	1991/92	2001/02	2005/06
Število učencev	205	167	118	122	92	53	48	47	39

* 2007/2008 = 45 učencev

Število dijakov Nižje gimnazije na Krki

(19. junija 1950 sedemletka preimenovana v Nižjo gimnazijo, ukinjena s šolskim letom 1956/1957))

Šolsko leto	1950/51	51/52	52/53	53/54	54/55	55/56
Št. dijakov,		93	14 -4. razred,			56
št. razredov	2., 3. razred	3 razredi	4 razredi	1. in 2. razred	1. in 2. razred	

VRTILJAK PODOB

Josip Jurčič

Na Muljavi, v zaselku Zavod, je Pajžbarjeva (Jurčičeva) domačija, ki je imela v začetku stoletja le za četrtno grunta zemlje. Ta skromni Pajžbarjev dom je dobila po Jožetu Jankoviču (1779–1858) hči Marija (1804–1884), omožena s stiškim kočijažem Markom Jurčičem (1800–1880). 4. marca 1844 se jima je rodil sin, Pajžbarjev Jožek, kasneje Josip Jurčič, prvi slovenski pripovednik, romanopisec, napreden časnikar in neutrudni bojevnik za slovenske narodne pravice v takratni Avstro-Ogrski monarhiji. Poznamo ga predvsem kot avtorja prvega slovenskega romana *Deseti brat*. Poudaril bi, da gre prav Josipu Jurčiču in njegovemu neizprosni boju proti ponemčevanju Slovenije, zlasti pa njegovemu uredniškemu delu kot uredniku *Slovenskega naroda* in *Ljubljanskega zvona*, ki sta krepila slovensko narodno zavest, zasluga, da ni tudi Ljubljana postala leglo nemčurstva, ampak je ostala zavedno slovensko mesto.

Jožek je že kot otrok vlekel na ušesa pripovedi starih ljudi, zlasti svojega deda Jožeta Jankoviča, ki je bil zelo razgledan mož in mu pripovedi ni nikoli zmanjkalo. Poslušal je pripovedi vaških modrijanov in posebnih, ki so hodili k njegovemu očetu na »frakel« žganja. Vse si je zapomnil.

Prišel je hoditi v šolo na Krko. Obiskoval jo je v letih 1851–1855. Učil jih je stari učitelj »Harduna«, kot so ga imenovali otroci, seveda kadar jih ni slišal. Prvo leto mu šola ni

bila preveč všeč. Za Jožka in njegovega muljavskega vrstnika Matička je bil zanimivejši gozd, skozi katerega sta hodila v šolo, saj je bil poln raznovrstnih zanimivosti, ptičkov in njihovih gnezd, martinčkov, zelencev, polhov, polžev. V šoli sta namesto črk na tablice, ki so jih imeli namesto zvezkov, raje risala ptičke, hišice, možičke. Kadar se je približal Harduna, je bil potreben le poteg z rokavom in vse je bilo zbrisano. Ko so drugi glasno brali molitvice iz bukvic, je poslušal in se jih vse zapomnil na pamet. Po enem letu šole so komisijsko ugotavljali, koliko se je naučil. Komisija so bili oče, ki je bil sam nepismen, ded, ki je bil pismen in zelo razgledan, in dve leti starejša sestra. Jožku je

šlo branje odlično, ker je tisto stran znal na pamet. Vendar nesreča nikoli ne počiva, sestra opazi, da črk sploh ne gleda in tudi knjigo drži narobe. Seveda to pove tudi ostalim. Oče reče: »Dobro, za pastirja ne rabiš niti pisanja niti čitanja!« Vendar se s tem ni strinjal ded in je s svojo trmo dosegel sklep, da bo ga bosta on sam in sestra naučila brati in pisati in gre potem ponovno v šolo. Drugo jesen je šel ponovno v šolo na Krko. Opustil je preučevanje gozdnih zanimivosti, se posvetil učenju in postal odličnjak, tako na Krki kot kasneje v Višnji Gori in Ljubljani. Leta 1855 so ga vpisali na normalko, dve leti pozneje pa je prestopil v gimnazijo. Ker je prvo leto na gimnaziji končal z odliko, je bil na priporočilo krškega župnika Franca Pevca sprejet v Alojzijevišče kot brezplačni gojenec. Tam je postal njegov pokrovitelj prefekt in kasnejši ravnatelj, Prešernov prijatelj in pesnik Kranjske čebelice, Jurij Grabnar. Razen njega mu je bil očetovski prijatelj tudi prefekt Janez Gnjezda.

Kot četrtošolec gimnazije je Josip Jurčič leta 1861 pričel javno pisateljvati. V slovenski literaturi je bilo še zelo malo napisanega, le nekaj nabožnih povesti. Podrobno je proučil Levstikovi deli Napake slovenskega pisanja in Popotovanje od Litije do Čateža ter sprejel za svojega njegov nauk: »Slovenskim pisateljem se je od preprostega naroda učiti, a ne po tujih zgledih in svoji glavi pisati.«

Že leta 1863 je izšlo njegovo delo Spomini na deda in naslednje leto povest Jurij Kozjak. Nato so drug za drugim sledila dela Jesenska noč med slovenskimi polharji,

povesti Domen, Tihotapec, Kloštrski žolnir, Hči mestnega sodnika, Golida, Dva brata, Grad Rojine. Dela je kot nadaljevanja objavljajl v Janežičevih Večernicah in v Vestniku. Že iz tega vidimo obširno literarno delo dvajsetletnega mladeniča. V slovenski Vili je objavil povesti Dva prijatelja in Jurij Kobila, v katerem opisuje slovenskega reformatorja. Spisati tako povest je bilo za tisto dobo zelo drzno dejanje. Učitelj verouka je zahteval zanj ostro kazen. Kaznovan sicer ni bil, pač pa je dobil nelepo zrelostno spričevalo.

V tisti dobi je bilo pisateljvanje zelo slabo plačano, tako da so takrat pisatelji pisali bolj za narod kot za denar. Jurčič je kljub plodnemu pisateljvanju ves čas živel v pomanjkanju. Po opravljeni maturi leta 1865 je odšel na Dunaj, kjer je študiral klasično jezikoslovje. Na Dunaju je dobesedno stradal. Fran Levec o tem piše: »Od devetnajstega do triindvajsetega dne decembra 1867 sva živela ob enem samem guldinarju, pa še ti sti je bil na posodo vzet.«

Prav v tistem času je nastajal roman Deseti brat. Brati roman je bilo takrat pregrešno dejanje, kaj šele pisati roman. Sledila je povest Sosedov sin, pričel je z romanom Cvet in sad, ki pa je izšel šele 10 let kasneje.

Leta 1868 se je z Dunaja preselil v Maribor kot pomočnik uredniku Slovenskega naroda rojaku Ivanu Tomšiču. Čez dve leti se je vrnil na Dunaj in pridno sodeloval pri Stritarjevem Zvonu. Leta 1871 je umrl urednik Slovenskega naroda Tomšič. Josip Jurčič je za njim prevzel uredništvo, naslednje

leto pa se je s Slovenskim narodom preselil v Ljubljano. Od tedaj je bilo njegovo delo nerazdružljivo povezano s tem listom in z vsakim napredkom v takratnem političnem, literarnem in socialnem delovanju Slovenije. Postal je napreden časnikar, ki je s svojim »Narodom« budil narodno zavest, boj proti ponemčevanju in negoval lepoto slovenskega jezika in kulture. »Narod« je bil večkrat cenzuriran in zaplenjen, on pa kot njegov urednik kaznovan, vendar ni odnehal.

Poleg svojega uredniškega dela in prej omenjenih del je spisal še veliko romanov in povesti. Naj omenim le še nekaj del: Slovanski svetec in učitelj, Kako je Kotarjev Peter krompir kradel, Pravda med bratoma, Telečja pečenka, Šest parov klobas, Po tobaku smrdiš, Pipa tobaka. Pisal je tudi pesmi, a jih skoraj ne poznamo. Poleg vsega navedenega je bil tudi urednik Ljubljanskega zvona, aktiven pri organizaciji slovenskih taborov, odbornik mesta Ljubljana.

Fran Levec je ob njegovi smrti 3. maja 1881 zapisal: »Ne bodem opisoval njegovega blagega, odkritosrčnega, do skrajne meje požrtvovalnega značaja. Kot sin, brat in prijatelj je bil Jurčič vzoren človek. Ne bom obširneje govoril o njegovem literarnem delovanju, saj vsi prebridko čutimo izgubo, ki nas je v leposlovju zadela z njegovo smrtjo. Našel je mnogo posnemovalcev, a nobenega vrstnika. Ne bom vam pravil, kaj sta žurnalistika, kaj naše politično delovanje izgubila s tem izrednim talentom. Zapuстил je za seboj veliko praznino. Pravijo, da je vsakega človeka lahko nadomestiti. Mogo-

če! Toda Jurčič še ni našel namestnika. Telesno neznatnega, sedemintridesetletnega moža, a duševnega velikana je položila neusmiljena smrt v hladno zemljo.«

Zelo sem ponosen, da sem Jurčičev sorodnik, mislim, da upravičeno. Nanj pa je lahko ponosen tudi ves slovenski narod in šola na Krki, na tega svojega učenca.

*Ciril Jurčič,
pranečak Josipa Jurčiča*

Anton Hribar – Korinjski

Anton Hribar – Korinjski, po domače Miha-tov gospod, se je rodil 12. januarja 1864 na Malem Korinju kot kmečki sin. Šolanje sta mu omogočila domači župnik Zorec in stric Martin Molek, doma iz Velikega Lipja, ki je bil tedaj župnik na Savi pri Litiji. Župnik Zorec s Krke mu je dal narediti obleko iz svojega talarja. Po končani ljudski šoli na Krki je obiskoval gimnazijo najprej v Novem mestu in nato v Ljubljani. Po maturi je vstopil v bogoslovje in bil leta 1891 posvečen v duhovnika. Kaplanoval je po raznih slovenskih krajih: v Vinici, Košani, na Dobravi, v Smledniku in Polhovem Gradcu. Kot župnijski upravitelj je župnikoval na Gorah nad Idrijo, nato v Šentgotardu in nazadnje v Zalem Logu nad Škofo Loko. Leta 1941 je bil pod nemško okupacijo izgnan na Hrvaško, od koder se je vrnil domov na Korinj, kjer je dočakal osvoboditev. Nato je zopet odšel v Zali Log, kjer je sklenil svoje življenje 30. septembra 1953, star 89 let.

Hribarjeva rojstna hiša še stoji; v njegovem otroštvu je nosila hišno številko 2, danes pa 13. Je sicer prenovljena, prenavljal jo je njegov pranečak, Ivan Hribar, ki je že pokojni, in sicer v 70-ih letih prejšnjega stoletja (1964–1970). Sedaj v njej živita njegova žena in sin.

Če se ozremo še malo v preteklost in se dotaknemo Antonovih korenin – njegova mati je bila Marija, rojena Molek, iz Velikih Lipelj, oče pa je bil Miha Hribar s Korinja. Imela sta pet otrok; poleg Antona še sinova Janeza in Jožeta ter hčeri Johano in Marijo. Marija je babica še živeče Karoline Zakrajšek, Antonove pranečakinje, Janez pa je dedek Jo-

žeta Zajca, tudi Antonovega pranečaka, ki živi v neposredni bližini pesnikove rojstne hiše. V mladosti se je Jože pisal Hribar, pa so ga sosedje vzeli za svojega in prevzel je njihov priimek. Veliko je sodeloval pri postavitvi spominske plošče, ki so jo pesniku postavili hvaležni krajani na korinjsko cerkev, leta 2003.

Hribar je začel pesnikovati in leposlovno ustvarjati že v gimnazijskih in semeniških letih, ko je prijateljeval z nekoliko mlajšima sošolcema Josipom Benkovičem (pesnik in zgodovinar) in Antonom Medvedom (pesnik in dramatik). Leta 1888 je začela izhajati revija Dom in svet, v kateri je od vsega

Rojstna hiša Antona Hribarja Korinjskega na Korinju, 2009

začetka objavljaj svoje pesmi. V njej je prvič nastopil z obsežno epsko legendo v verzih o stiškem menihu Pavlu, ki naj bi ga ubili Turki. Med mladostnimi deli velja omeniti prvo samostojno knjižico njegovih nabožnih verzov Posvečevanje dneva s svetlimi mislimi, 1890. Potem je Hribar ostal celo desetletje med vodilnimi pesniki Doma in sveta in izdal kar dve knjižici poezij: Popevčice milemu narodu (I. Lirika, balade, romance – 1898; II. Županova Minka – 1899). Tedanji akademski kritiki, ki je imela visoke kriterije, niso bile všeč, lepo pa so bile sprejete med preprostimi bralci. Zaradi trdih besed kritike ni bil ne jezen ne žalosten, preprosto je utihnil. Pozneje je na vprašanje, zakaj nič več ne poje, z nasmehom odgovoril: »Po novem ne znam, po starem pa me ne poslušajo.«

Njegove pesmi so bile vabljive za kompoziste (Jakob Aljaž, Hugolin Sattner), ki so jih večkrat uporabili za svoje laične in cerkvene zborovske skladbe. Najobsežnejša pa je romantična spevoigra Darinka, 1929, ki jo je Josip Lavtižar komponiral po Hribarjevi junaški epski pesnitvi Krški zmaj iz leta 1890.

Hribar je veliko prijateljeval s pisateljem in stanovskim kolegom Franom Saleškim Finžgarjem, ki je bil tudi glavni govornik ob njegovi smrti.

Hribar je pisal predvsem za preproste ljudi. Snov za ustvarjanje pesmi je zajemal iz okolja, kjer je kot duhovnik služboval, in iz domačega kraja. Za pesmi kot so Trije svetniki, Oglar, Gomila, Polh Lišček in pastirček Miha

je dobil navdih prav v rodnem kraju, na Korinju. Najbolj je bil nadarjen za pripovedno pesništvo. Podobno kot nekoliko starejši pesnik Anton Aškerc je rad posegal po zgodovinskih in narodopisnih motivih, ki jih je oblikoval v romance in balade. Loteval se je tudi daljših pesnitev z zgodovinskimi motivi, kakršne so Knez Ljudevit (epsko-lirska dramatična pesnitev v 49 pesmih, 1896), že omenjeni Krški zmaj in Diabolus Vagabundus, 1892. Mnogo njegovih pesmi je imelo hvaležno publiko v Mohorjevih koledarjih, v šolskih čitankah in izborih (cvetnikih) za mladino. Mohorjeva družba je v antologijo Slovenske pesmi in romance, 1912, uvrstila štiri njegove pesmi, vse iz zbirke Popevčice milemu narodu: Deseti brat, Bogokletni ribič, Dvojni pokop in najboljšo med njimi, Kumski romar.

Anton Hribar – Korinjski je bil usmerjen k preprostemu narodu in to je lepo izrazil v eni svojih pesmi:

*»Želim pa, narod moj, da moji glasi
odmevajo veselo v slednji vasi.«*

*Zbrala Lidija Zajc,
vodja podružnične šole na Krki*

Dr. Avgust Mušič (3. 8. 1856 – 26. 7. 1938), klasični filolog

Komaj komu v našem okolju je znano ime Avgušтина Mušiča, našega rojaka s Krke, vendar njegov kulturnozgodovinski pomen ni zato nič manjši, ker je njegovo življenjsko delo trajno vgrajeno v duhovni profil hrvaškega in slovenskega naroda. Celoviti in vsestransko razviti stiki med obema kulturama ne bi bili uresničeni brez več stoletij nepretrganega dela prevajalcev, kulturnih in literarnih zgodovinarjev, urednikov, kritikov, publicistov in drugih posrednikov. Eden od najzaslužnejših za to je bil prav naš Avguštin Mušič.

Zlasti v drugi polovici 19. stoletja, ko je večina Hrvatov in Slovencev živela v skupni državi (Avstro-Ogrska), je bilo seveda povsem naravno, da so se ljudje zaradi dela, izobraževanja, državnih služb, pa tudi iz osebnih razlogov pogosto premikali tudi izven področij svojega etničnega prostora. V časnikarstvu je zanimiv poskus južnoslovansko usmerjenega časnika *Südslavische Zeitung*, ki ga je 1871 nekaj časa v Sisku urejal naš Josip Jurčič. Tako se zgodilo, da je tudi Avgust Mušič, sicer rojen na Krki, po osnovnem in začetnem gimnazijskem šolanju nadaljeval svoje izobraževanje v Zagrebu. Tam so že tedaj imeli svojo univerzo, medtem ko so slovenski študentje morali zvečine še študirati na Dunaju. Mušič je na zagrebški Filozofski fakulteti pri štirindevsetih letih z odliko diplomiral iz obeh klasičnih jezikov, grščine in latinščine. Kot obetajoči mladi znanstvenik se je izpopolnjeval predvsem v klasični grščini na univerzi v Leipzigu in še v Atenah, kjer

Avgust Mušič – mladi diplomant zagrebske univerze

je dopolnil še znanje moderne grščine. Po nekajletni gimnazijski profesuri je leta 1880 doktoriral v Zagrebu in potem na osnovi svojih številnih strokovnih in znanstvenih spisov leta 1894 postal profesor grške filologije na tamkajšnji univerzi. Svoje pedagoško-znanstveno delo je opravljal trideset let in si pridobil vse znanstvene in pedagoške nazive do zaslužnega profesorja. Večkrat je bil odlikovan. Poleg strokovnega predavateljska dela je bil znanstveno aktiven tudi kot dopisni član filološkega društva Korais v Atenah (od 1892), zelo zgodaj (1896) je postal redni član Jugoslovanske znanstvene akademije v Zagrebu (JAZU), član slovenskega Znanstvenega društva za humanistične znanosti v Ljubljani (Slovenci takrat še nismo smeli imeti svoje akademije znanosti in umetnosti) in tudi dopisni član Srbske akademije znanosti in umetnosti v Beogradu (SANU). Tudi ta znanstvena izka-

August Mušič – zaslužni profesor in odlikovanec

zuje, da se Mušič ni opredeljeval ozko zgolj v okviru hrvaške znanosti in kulture, kamor je sicer po svojem bivanju in delovanju sodil od mladosti.

Mušičevo delo sloni na treh področjih: klasični filologiji (predvsem grški), splošni filologiji in širšem publicističnem in kulturnološkem delu. Najpomembnejše je njegovo znanstveno delo klasičnega filologa – grecista. Že v mladosti (1887) je objavil Slovnico grškega jezika (Gramatika grč kog jezika), ki je (nekajkrat izboljšana) doživela neverjetnih 13 izdaj, zadnjo še leta 1989, torej po več kot sto letih. Trajno znanstveno

vrednost ohranjata dve obsežni deli: Herodotova povijest I-II (1887, 1888) in Povijest grčke književnosti (prav tako v dveh knjigah, 1893, 1900). Ob teh glavnih in obsežnejših delih je Mušič objavil več deset znanstvenih razprav in člankov v periodičnem tisku.

V okvir širšega jezikoslovnega dela sodijo njegova slovarska in slovničarska dela, ki posegajo v slovansko filologijo, predvsem južnoslovansko, pogosto primerjalno slovensko-hrvatsko. Čeprav se je Mušič tako zgodaj vključil v hrvaško kulturo, ki ga je posvojila in mu priredila tudi ime in priimek, na zagrebški univerzi in na svojih znanstvenih spisih ga dosledno zapisujejo kot August Musić, ni nikoli skrival, da je Slovenec. Bil je zelo dejaven član takrat in še dolgo potem zelo številne slovenske etnične skupnosti v Zagrebu, ki je imela tudi svojega duhovnika in šolo. Eno njegovih prvih jezikoslovnih del je bil tako Rječnik hrvatsko-slovenski (1887), ki ga je za svoje člane izdala Matrica hrvatska v Zagrebu. Spomnimo se, da je kot slovenski duhovnik in profesor slovenščini v Zagrebu deloval tudi Jože Gregorič, ki je Mušiča še poznal, po naključju usode pa je bil po kasneje dolgoletni župnik prav v Mušičevi rojstni fari na Krki. V slovenskih in hrvaški strokovnih časnikih in revijah je Mušič pisal o slovenskem zaimku in členku, o modalnih glagolskih parih, o stavčni negaciji ter o časovni kategoriji slovenskih glagolov. Podal se je celo na literarnozgodovinsko področje in Hrvatom prvi temeljito predstavil našega Franceta Prešerna (*Prešernov "Krst pri Savici."* U slavu stogodišnjice rođenja Fr. Prešerna čitao u sjedni-

Mušičeva Slovnica grškega jezika, 11. izdaja, 1980

Mušičev Hrvaško-slovenski slovar, 1887

ci filol.-hist. razreda Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti dne 3.prosinca 1900. Zagreb: Dionička tiskara, 1901.)

Avgust Mušič je tudi vse svoje življenje ohranjal in gojil stike s slovenskimi znanstvenimi in kulturnimi delavci in se seveda z njimi pogosto tudi osebno srečeval. Ohranjena dokumentacija pričuje, da je predvsem sodeloval z znamenitim ljubljanskim županom Ivanom Hribarjem, z Lukom Pintarjem in Jankom Šlebingerjem ter posebej tesno s Franom Ilešičem, ki je tudi sam dokaj dolgo deloval v Zagrebu. V Narodni in univerzitetni knjižnici, ki gradi dobro desetino njegovih pisem, smo mu hvaležni tudi za pogoste knjižne darove in posredovanje

znanstvenih knjig s hrvaškega področja in iz drugih evropskih držav, v katerih je imel svoje znanstvene sodelavce in prijatelje. Njegovo znanstveno delo je v Sloveniji predvsem znano med sodelavci oddelka za klasično filologijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani, kjer so se ob zlasti v začetku svojega delovanja nanj močno naslanjali. Manj znano je njegovo osebno življenje, ki bi ga bilo treba še natančneje raziskati.

Avgusta Mušiča so svečano pokopali v Zagrebu, v četrtek, 28. julija 1938. Za njim so žalovali številni družinski člani: pet otrok (hčere: Zora, Milena, Zlata in Margita ter sin Ivan), deset vnukov in nekaj pravnukov.

Dr. Mihael Glavan

Dr. Franc Perko

Luč sveta je zagledal 19. novembra 1929. leta kot tretji otrok med petimi. Rojen je bil v kmečki družini na Krki, ki je imela majhno kmetijo. Že v rani mladosti se je ob svojih starših naučil marljivosti, ko je spoznaval, kako je kmečko delo trdo in kako si z delom človek služi vsakdanji kruh. Delovne navede, ki so mu jih privzgojili starši, so vidne v njegovem življenju.

Na Krki je končal pet razredov ljudske šole. Obiskoval jo je v letih od 193 do 1940. Bil je odličen učenec, zato so ga starši poslali naprej v Ljubljano. Vpisal se je na škofijsko

klasično gimnazijo v Šentvidu nad Ljubljano. Ker so Škofove zavode že ob začetku druge svetovne vojne zasedli Nemci, je nadaljeval gimnazijo v Baragovem semenišču v Ljubljani. Po vojni je prešel na državno klasično gimnazijo v Ljubljani in tam leta 1949 maturiral. Po maturi je vstopil v Ljubljansko bogoslovje kot študent teološke fakultete. To so bila burna leta, kot je sam večkrat pripovedoval, ko je obujal spomine na študentska leta. V bogoslovju so imeli pogosto preiskave in zasliševanja takratne oblasti. Kljub mnogim preizkušnjam in zastraševanjem je bil 29. junija 1953 posvečen v duhovnika.

Nova maša Franca Perka, 29. 6. 1953

Drugi z leve župnik Alojz Zupanc, oče Franca Perka, stara mama, v sredini Franc Perko, novomašnik, desno mama

Petega julija je imel na Krki novo mašo. Sam novomašnik je želel imeti preprosto novo mašo na tihem. Na prigovarjanje takratnega vikarja na Krki, gospoda Zakrajška, je privolil, da je bila nova maša nadvse slovesna. Cerkev je bila nabito polna in vse je potekalo v najlepšem redu, kot je zapisano v župnijski kroniki.

Že po treh tednik po novi maši je bil vpoklican na odsluženje vojaščine v Beograd. Ko je »cesarja odslužil«, je bil po nedolžnem obsojen na pet let zavora. Odsedel je tri leta po raznih zaporih od Beograda do Maribora. Sam je dejal, da je bil to zanj strašen udarec v tistem času, pozneje pa je spoznal, da je bil zapor dragocena življenjska šola. Vsega strtega ga je takratni škof Anton Vovk poslal na Brezje pred milostno podobo Marije Pomagaj, potem pa mu je zaupal službo kaplana v župniji Šenčur na Gorenjskem. Nekaj časa je bil kaplan v Trnovem v Ljubljani, nato pa je prišel v Vodice nad Ljubljano, kjer je oskrboval sosesko Skaručno. V tem času se je posvetil študiju in leta 1963 doktoriral na teološki fakulteti v Ljubljani s tezo Filozofija in teologija sv. Cirila in Metoda.

Februarja leta 1964 je bil imenovan za predavatelja osnovnega in vzhodnega bogoslovja ter starocerkvene slovanščine na teološki fakulteti v Ljubljani. V letih 1965–1968 se je študijsko izpopolnjeval v Rimu. Po prihodu iz Rima se je vrnil kot profesor na teološko fakulteto v Ljubljano. »Zaradi njegove vsestranske razgledanosti v teoloških vprašanjih in zaradi njegove odprtosti in pripravljenosti za dialog, je bil spoštovan med svojimi kolegi profesorji in študenti.

Poleg predavateljskih in drugih dejavnosti je pet let opravljal službo dekana. Odločilno je sodeloval v prizadevanjih za prenovo teološkega študija v duhu koncilskih in pokoncilskih smernic«, je o njem zapisal profesor Rafko Valenčič.

Vzhodno bogoslovje, znanje o Cerkvah krščanskega vzhoda, je profesor Perko razširil v »ekumensko« bogoslovje, iskanje poti za edinost. Bil je pobudnik ekumenskih simpozijev, ki so jih od leta 1974 organizirale beograjska, zagrebška in ljubljanska teološka fakulteta. Na njih je profesor Perko s svojo človeško toplino navezal stike s številnimi pravoslavni škofi v Jugoslaviji.

Papež Janez Pavel II. je dobro poznal delo in osebnost profesorja Perka, zato ga je 19. decembra 1986 imenoval za nadškofa in prvega metropolita v Beogradu. Papež ga je povabil v Rim in mu na praznik Gospodovega razglasenja 6. januarja 1987 podelil škofovsko posvečenje v baziliki sv. Petra. Kmalu po posvečenju je sprejel beograjsko nadškofijo in tam služboval 14 let. S svojo evangelijsko širino in ekumensko odprtostjo je navezal prijateljske stike med katolici v Srbiji in med pravoslavni škofi.

Kot nadškof v Beogradu je doživljal prelomne čase, ko se je bližal razpad Jugoslavije in pozneje, ko je bilo prelite toliko krvi v vojni ob razpadu Jugoslavije. Vedno ga je reševalo to, da je imel izreden pogum in se ni bal najhujših groženj, ko so mu velikokrat grozili s smrtjo po telefonu. Klicatelju je vedno odgovoril, naj pride takoj, da ne bo predolgo čakal na smrt.

V času slovenske osamosvojitve je uporabil vsa svoja poznanstva med diplomati, da se je naša osamosvojitve tudi po njegovi za-
slugi končala, kot se je, samo z nekaj žrtva-
mi v desetdnevni vonji za Slovenijo. O tem
je nerad govoril, ker se s svojimi dejanji ni
hotel hvaliti pred javnostjo.

V pogovorih z duhovniki je večkrat ome-
nil, kako težka služba je v Beogradu. Rad
je poudaril, da eno leto službe v Beogradu
odtehta tri leta v Sloveniji. Večkrat je pa-
pežu ponudil odstop in končno mu je pa-
pež ustregel, da je leta 2001 sprejel njegov
odstop in imenoval njegovega naslednika.
Sam pa se je umaknil v zaslužen pokoj k se-
stram Svetega Križa v Malo Loko pri Ihanu.
Kljub pokoji je z veseljem sprejel povabilo
ljublanskega nadškofa, da je birmoval po
župnijah in vodil razne slovesnosti. V jese-
ni 2007 se mu je zdravje poslabšalo in bo-
lezen ga je priklenila na bolniško posteljo.
Potrpežljivo je prenašal bolečine in dočakal
to, kar si je želel v zadnjih letih, da ga Bog
čim prej vzame k sebi. Želja se mu je spolni-
la 20. februarja 2008.

Z gospodom Francem Perkom sem se sre-
čal na začetku teološkega študija v jeseni
1964. leta. Bil je mlad in priljubljen profe-
sor. Študentje smo ga spoštovali in cenili,
ko nam je razkrival področja ekumenizma
in vzhodnega bogoslovja. Občudovali smo
njegovo potrpežljivost in pravičnost, ki jo
je pokazal zlasti na izpitih, ki smo jih opravl-
jali pri njem.

Vsem, ki smo ga spremljali na njegovi poti,
nam bo ostal v spominu, kako se je vedno

bojeval za resnico in pravico Cerkve v Slo-
veniji in to vedno z argumenti, ki jim je
bilo težko najti ugovore. Vse to je zmo-
gel zaradi izrednega znanja, ki si ga je pridobil
in izkušenj, ki so ga utrdile v pozitivnem
prepričanju, da dela za blagor Cerkve in za
blagor slehernega dobro mislečega člove-
ka. Imel je veliko prijateljev in mnogim je
s svojimi bogatimi življenjskimi izkušnjami
modro svetoval, kako se rešujejo raznovr-
stni problemi življenja. V zgodovino sloven-
skega naroda bo gotovo zapisan z velikimi
črkami. Njegovo delo duhovnika, teolo-
škega profesorja, nadškofa v Beogradu in
velikega rodoljuba, bo morala zgodovinska
stroka oceniti in pokojnega Franca Perka
postaviti med velike Slovence časa, v kate-
rem je živel in deloval.

Župnija Krka je lahko ponosna, da je iz naše
srede izšel tako pomemben mož, ki nam
je v ponos, saj je s svojim delom postal po-
znan po vsej Sloveniji in tudi zunaj nje. Po-
nosna je lahko vas Krka, enako tudi šola na
Krki, kjer se je začela njegova »uka željna«
pot, ki ga je popeljala v svet mnogih bridkih
preizkušenj in v njem izklesala moža, ki se
je vse svoje življenje boril za resnico in pra-
vico dobro mislečih ljudi.

*Marko Burger,
župnik na Krki in
študent Franca Perka*

Alojz Zupanc, župnik in zgodovinar

Alojzij Zupanc se je rodil 16. junija 1893 v Znojilah pri Krki, po domače pri Špancu, kot sedmi od osmih otrok. Njegov oče je bil mlinar in žagar. Ob svečnici 1898. leta sta mu za škrlatinko umrla starejša sestra in mlajši brat. Tudi Lojze je zbolel; tudi njemu so prerokovali skorajšnjo smrt, a usoda je imela z njim drugačne načrte in je bolezen uspešno premagal.

Zgodnje otroštvo je preživel na domu. V svojih Spominih je opisoval zanimive dogodke, ki so zaznamovali njegovo otroštvo; med drugim tudi, kdaj je dobil prve hlače in vstop v šolski hram učenosti.

Leta 1899 je dopolnil 6 let, zato ga je oče

poslal v šolo z bratom Tonetom, ki je takrat hodil že v tretji oddelek na Krki. Otrok je bilo kot listja in trave. Vse molitve je znal zmoliti, a šolski vodja ga kljub temu ni sprejel. Pomagale niso ne solze ne prošnje. Žalosten in razočaran je odšel domov in moral počakati še eno leto. V letu 1900 je tudi Lojzek postal šolar. V prvem oddelku je bilo 120 otrok. V klopih za dva so sedeli po štirje učenci. Spričevala je dobival »tako za silo«, kot navaja sam v Spominih. Najboljši učenci so dobivali oceno 1, slabši pa 4 ali 5.

Njegov oče je opravljal tudi delo krajevne- ga šolskega nadzornika in je prišel nadzorovat učiteljce. Zadnji šolski dan leta 1902 je bil zelo žalosten, kajti njegovo učiteljico Otilijo Capuder je na vozu, s katerim se je peljala, udaril »rajkel« s tako silo, da je padla z voza in se ubila. Na Krki je opravil tudi

Alojz Zupanc, 17. junij 1917, skupaj z bratom Andrejem v cerkvi sv. Kozma in Damjana na Krki, s svojo družino

3. oddelek, potem pa je moral od doma.

Vpisal se je na slovensko klasično gimnazijo v Ljubljani. V nižji gimnaziji so uporabljali slovenske učbenike, v peti gimnaziji, ki je bila prva slovenska, pa so učbenike po polah dobivali iz tiskarne, ker so šele nastajali.

Gimnazijske počitnice je preživel doma in pomagal v mlinu in na žagi. V lepem spominu so mu ostale velike počitnice leta 1912, ko ga je brat Andrej, ki je bil tedaj že vikar v ljubljanski stolnici, vzel s seboj na Dunaj na evharistični kongres. »Šla sva na zborovanje v cerkev sv. Štefana«, pravi v svojih Spominih, »govorili so sami učeni možje, zame preučeni, čeprav sem razumel nemško in latinsko.«

12. junija 1913 je maturiral. V njegovem spričevalu je pisalo, da je zrel za nadaljnje študije. 1. oktobra 1913 ja začel s študijem bogoslovja, junija 1914 pa je dobil poziv na vojaško komisijo, vendar so bili bogoslovci oproščeni aktivne vojaške službe. Kljub temu je bil vpoklican v Zavod v Šentvid nad Ljubljano, kamor je avgusta 1915 prispelo 600 ranjencev z laške fronte. Noč in dan je oskrboval ranjence in pomagal zdravnikom pri operacijah. Kljub vsemu, je uspešno doštudiral.

Osem let za svojim bratom Andrejem je tudi sam, 17. junija 1917, v cerkvi Sv. Kozma in Damijana na Krki, pel novo mašo. Tu je nekaj časa opravljal službo kaplana, kasneje pa je nastopil duhovniško službo v Dolenjskih Toplicah, nadaljeval v Žužem-

berku, leta 1923 pa je nastopil svoje dušno pastirstvo v Šmihelu pri Žužemberku, kjer je ostal 51 let.

Kot župnik ni deloval samo na svojem področju, ampak se je vseskozi zavzemal za boljše življenje v odrinjenih krajih, iz katerih so se v 19. stoletju izseljevali ljudje in šli iskat »čez lužo« boljši kos kruha. Vse njegovo delovanje je bilo usmerjeno v napredek, ne le v svoji fari, ampak tudi izven nje.

Že leta 1927 se je pri Oblastni skupščini v Ljubljani zavzemal za izgradnjo vodovoda v Suhi krajini in pripomogel k izdelavi načrtov ter kasnejši realizaciji. Istega leta je bil med ustanovitelji Gasilskega društva Šmihel. Leta 1935 je bil izvoljen za člana sveta Dravske banovine in poskrbel za začetek gradnje mostov v Žužemberku in v Šmihelu ter za gradnjo krajevnih cest. Organiziral je tudi deputacijo k banu Natlačnu za gradnjo prvega zdravstvenega doma v Žužemberku.

Med 2. svetovno vojno je pokazal svojo narodno pokončnost, pripadnost, ljubezen do domovine in bil svetel zgled svojim krajanom. V župnišču in cerkvi je nudil zavetje partizanski vojski, rešil in zaščetil je mnoge posameznike, za nekatere je jamčil tudi s svojim življenjem.

Po končani vojni je nadaljeval delo za napredek v kraju in občini. Bil je član gradbenih odborov, podpiral je koristne predloge, saj je krajanom prikazal pomen zdravstvenega in starostnega zavarovanja, zavzemal se je za razvoj civilne zaščite, veliko je prispeval

k ohranjanju kulturne dediščine. Posebej je bil vnet za raziskovanje zgodovine. V svojih zajetnih rokopisih je ustvaril pravi zaklad. Kot otrok se spominjam, da je prihajal domov vedno nasmejan, zgovoren, navdušen nad delom, ki so ga izpeljali, in optimistično zazrt v prihodnost, kjer so ga čakali še številni načrti.

Umrli je 22. julija 1974, pokopan je na pokopališču v Šmihelu. Bil je ljudski duhovnik v najplemenitejšem pomenu besede; vse svoje sposobnosti in zmožnosti je posvetil ljudstvu. Bil je prijeten in dobrodušen tudi z drugače mislečimi. Šmihelski farani se ga še dandanes s hvaležnostjo spominjajo, saj njegova dobrota, ljubezen in spoštovanje ostajata kot nevidna dediščina v srcih vseh, ki so ga imeli radi.

Reka Krka, ki ga je spremljala vse njegovo življenje, pa teče naprej; ljudje tod živijo in umirajo, rod za rod. Nekateri pustijo za sabo sledi in ti ljudje ostajajo veliki za vse čase.

V septembru 2008 so pripravili veličastno slovesnost in v neposredni bližini župnišča v Šmihelu postavili spominski park z njegovim doprskim kipom, odlitim v bron, kjer je pred odprtim brevirjem še vedno glasnik vere, upanja in ljubezni.

*Darka Zupanc Puš,
pranečakinja*

Roza Šeme–Marjanca

Marjanca Šeme je bila rojena 9. aprila 1912 v vasi Gradiček pri Krki. Ker je že v ranem otroštvu ostala brez očeta, sta se z materjo preselili k njeni sestri, ki je bila lastnica gostilne »Pri Žingerju« na Krki. Krka je tako postala in tudi ostala njena domača vas, kjer je imela svoj dom tudi takrat, ko jo je življenjska pot popeljala v različne slovenske kraje, od Primorske, Notranjske, vse do Prekmurja.

Kljub težkim življenjskim razmeram je leta 1934 končala učiteljišče v Mariboru. Pričela je poučevati na Krki; učila je tudi na Polju pri Muljavi. Zaradi svojih naprednih idej, ki so jih »ujela« napačna ušesa, je bila leta 1937 premeščena v oddaljeno vas Dokleževje v Prekmurju. Naslednje leto je bila premeščena v Pišce in šele v jeseni leta 1939 ji je zopet uspelo priti na Ljudsko šolo na Krki.

Že leta 1941 se je priključila osvobodilnemu gibanju. Julija 1942 so jo aretirali in jo obsojili na dosmrtno ječo. Odpeljana je bila v zapore v Benetke, nato pa v Vicenco in Peruggio. Decembra 1943 je s pomočjo Rdečega križa zopet vstopila v enote NOV.

Po osvoboditvi je službovala v Ajdovščini; od leta 1953 do upokojitve pa na OŠ Jarše v Ljubljani. Tedaj se je še bolj posvečala svojim prijateljem, znancem, domačim, še posebej pa ubogim in zapuščenim. Tatjana Malec, pesnica, se živo spominja, ko ji je Marjanca Šeme napolnila košaro z ameriškim mlekom, z jaci v prahu, s sladkorjem. Marjanca je bila namreč tudi upravnica ajdovskega

Učenke krojnega tečaja s strokovnim učiteljem Ivanom Knajčem na Krki, 1962/1963

internata, Tatjana pa dijakinja gimnazije in je izhajala iz silno revne družine. Ideje iz NOV je nosila v sebi, z njimi je živela in delala tudi tedaj, ko so nanje mnogi pozabili.

Vse življenje se je znova in znova vračala na svojo ljubljeno Krko; med zelenimi travniki je sanjala svoje sanje, ob šumeči reki obujala spomine in vedno verjela v življenje in v ljudi te ljubljene, njej najdražje, zelene doline.

O Marjanci Šeme je France Bevk ob njeni prvi izdaji spominov Bila sem partizanska učiteljica zapisal: »Z veseljem sem segel po rokopisu. Že zato, ker sem med osvobodilnim bojem nekatero teh tovarišic srečal na svojih poteh. Morda je bila med njimi tudi Marjanca ... v Slovenskem Primorju niso otrok poučevali le v branju in pisanju, ampak so jih z besedo in pesmijo tudi vzgajali v partizanskem duhu. Hvaležni smo partizanski učiteljici Marjanci, ki nam je ohranila svoje spomine na prihodnost. Pri njihovem

branju se bomo poučili, kako je bilo in da se ti časi nikoli več ne smejo povrniti.«

In nekaj povedi iz črtice Lojzek s Krke: »Bila je pomlad leta 1942. V dolini Krke so bili partizani druge grupe odredov. Jakobov Lojzek je hodil v šolo. Doma je imel tri koze: Muško, Belko in Lisko. Vsak dan po šoli jih je gnal na pašo v gozd. Na paši je pel in piškal na piščal tako lepo, da so ga še koze rade poslušale.

... nekoč so Lojzka iskali doma belogardisti. Skril se je v sredo gostega leskovega grma, koze pa za njim. Svoje glave so tiščale k Lojzku, njihovi beli repki pa so štrleli iz grma.

Mama je iskala Lojzka, da bi ga opozorila na nevarnost. Če ne bi videla belih kozjih repkov, ki so štrleli iz grma, ga ne bi tako hitro našla.«

Zbrala Zlata Kastelic, učiteljica slovenščine in zgodovine na OŠ Stična

Učiteljice in učitelji na Krki

1808 –1812: Andrej Petelin (Peteln), prvi redni učitelj na Krki

1812 –1818: Anton Gliha

Gregor Svetličič

Anton Sernec

1818 – krška šola brez učitelja

1819 – 1825 Andrej Kančnik

1825 – 1827 Anton Šinkovec

1827 – 1853 Matija Šušteršič

1853 – 1857 Jožef Jerše

1857 – Matija Kračman

- Od šolskega leta 1876/1877 do 1900 so na Krki poučevali:

1876/1877: Janez Pregelj, do 31. julija 1878,

1877/1878: Ivan Lobe, učitelj in kasneje voditelj, do novembra 1903,

1880/1881: Ivan Tomšič,

1888/1889: Josip Bezljaj, izvoljen za dobo šestih let,

1896/1897: Angela Lobe, pomožna učiteljica, do konca šolskega leta,

1897/1898: Mara Praprotnik, absolvirana učiteljica, do 1901.

- V času od 1900 do 1910 so pučevali še: Otilija Cepuder (nastopila 1. 6. 1901), Berce, začasni voditelj do konca leta, Ivan Pirnat (od 4. 3. 1904 do oktobra 1904, nato nadučitelj), gospodična Mazgan (do 14. 6. 1905), Anton Vode (šol. l. 1904/1905), Marija Strauss, Zora Koncilja ((od 1906 do počitnic 1908), Apolonija Randl – suplentka (1908), Mira Haffner.

Ob 90-letnici šolskega upravitelja Ivana Lobeta na Krki in 125-letnici šole na Krki

- Od leta 1910 do 1920 so na Krki poučevali (od 15. 7. 1913 do februarja 1920 ni zapisov v kroniki):

Marija Strauss, Mira Haffner, Henrik Lobe – nadučitelj, Franc Samec – nadučitelj, od 1. decembra 1911 do 1. marca 1912), Viktor Kregar (1912/1913),

Joža Erjavec (do 1919/1920), Rado Janežič – nadučitelj (do 1. 2. 1920), Zinka Janežič, Franc Samec (do 1919/1920).

- Od leta leta 1920 do 1930:

Marija Strauss, učiteljica, nadučiteljica (po odhodu F. Samca), Franc Samec – nadučitelj (do 1923/1924), Katka Urbanc Milač (do šol. l. 1922/1923), Milica Ravnihar Mrzlikar (do sredine šol. l. 1922/1923), Greta Grahek (do 15. 9. 1921), Julija Čuček Kleinmayr (do 3. 3. 1925), od šol. l. 1923/1924 Amalija Leskovec, Helena Colnar, Jožica Šušteršič (do

30. 9. 1924), Nataša Sartari (1923/1924), Alojz Intihar – šolski upravitelj (od 9. 9. 1924), Joža Leskovec Erjavec (do januarja 1930), od šolskega leta 1926/1927 Marija Čibej in Marija Osvald (do 23. 9. 1928), Franja Kokolj (od 1928/1929), Marija Korošec (od 5. 4. 1929), Franjo Pikelj (učiteljski abiturient, 31. 10. 1926 imenovan na Korinj).

- Od leta 1930 do 1940:

Alojz Intihar – šolski upravitelj (do 1935/1936), Ivo Mihelič – šolski upravitelj (od 1935/1936), Marija Strauss (do 28. 5. 1940 - upokojena), Amalija Leskovec, Marija Makarovič Korošec (do sredine šol. l. 1934/1935), Franja Kokolj (do 20. 6. 1939), Emil Hrovat (do 1935/1936), od 1935/1936 Bogica Gajser, Ana Dolgan, Ana Javornik, od 1939 Venceslav Winkler in Julijana Winkler, Vida Koželj (od 26. 9. 1939), Roza

3. razred, učiteljica Joža Lampret, 1951/1952

4. razred, učiteljica Vida Gorjup, 1951/1952

2. razred gimnazije, razrednik Lojze Zupančič, 1953/1954

Šeme (od 24. 11. 1939), Helena Košuta (od 27. 8. 1940).

- Šolsko leto 1940/1941:

Ivo Mihelič – šolski upravitelj, Bogica Gajser, Ana Dolgan, Venceslav Winkler, Julijana Winkler, Vida Koželj, Roza Šeme, Helena Košuta, Ana Javornik (stalne učiteljice).

- Šolsko leto 1941/1942:

Učiteljskemu zboru iz preteklega šolskega leta sta se pridružila Avgust Binder, begunec iz Vitanja in Franc Samec, domačin.

Poleti 1942 odpeljana v taborišče Ivo Mihelič in Venceslav Winkler, na Krko sta se vrnila po kapitulaciji Italije.

Odpeljani tudi učiteljici Bogica Gajser in Helena Košuta;

vrnili sta se 1943., a nista smeli na Krko!

Roza Šeme je bila obsojena na dosmrtno ječo zaradi sodelovanja z OF.

- Šolsko leto 1942/1943:

Franc Samec, Ana Javornik, Julijana Winkler, Ema Kotnik, Ema Rus.

Šolsko leto 1943/1944 (zaradi nemške ofenzive se je pouk pričel šele januarja 1944):

Franc Samec, Ana Javornik, Julijana Winkler, Marija Samec.

14. 12. 1944 aretiran Franc Samec, odpeljan v taborišče v Nemčijo, kjer je umrl.

Šolsko leto 1944/1945 – pouk na Krki prekinjen do osvoboditve.

- Od leta 1945 do 1950:

Ana Javornik, Danica Cindrič (do oktobra 1945), Marija Samec, Janez Šolmajer (od 23. 10. 1945), Julijana Winkler, Marija Naglič, Pavle Ambrož, Marija Kleindinst, Marija Šolmajer (od 1946), Ljuba Borštnik (poučevala 14 dni v šol. l. 1964/1947), Hilda Bevse (od 16. 9. do 28. 9. 1946), Lojze Jakopič (od 9. 10. 1946), Marija Žumer (od 17. 11.

1946), Jožica Kavčič (v šol. l. 1947/1948 do 11. 2. 1948), Katica Jelenič (od 11. 2. 1948 do 1949/1950), Breda Zdešar (od 1949/1950).

- Šolsko leto 1950/1951:

Na osnovni šoli in na **nižji gimnaziji** so poučevali: Janez Šolmajer – upravitelj šole in ravnatelj gimnazije (v tem letu imenovan za okrajnega šolskega inšpektorja), Marija Šolmajer (učiteljica in upraviteljica šole), Ana Javornik, Breda Zdešar, Lojze Zupančič, Jožefa Lampret, Vanda Vidic.

- Šolsko leto 1951/1952 in 1952/1953:

Osnovna šola - Ana Javornik, Jožefa Lampret, Vida Gorjup;

Gimnazija - Marija Šolmajer – ravnateljica in upraviteljica šole, Tončka Podržaj, Lojze Zupančič, Marica Lončar (od 1. 2. 1952), Ana Javornik, Jožefa Lampret.

- Šolsko leto 1953/1954:

Antonija Zibelnik – šolska upraviteljica in ravnateljica, Lojze Zupančič, Ana Javornik, Milka Bradač, Jožefa Lampret, Zorka Puterle.

- Šolsko leto 1954/1955 in 1955/1956:

Osnovna šola - Ana Javornik, Emilija Bradač, Zorka Puterle (do oktobra 1954), Matilda Pirnik (od začetka leta 1955);

Gimnazija - Antonija Zibelnik – ravnateljica in upraviteljica šole, Vladislav Rozman – tri mesece ravnatelj in upravitelj, Albina Rozman.

- Od šolskega leta 1956/1957 do 1999/2000:

Vladislav Rozman – upravitelj (do 1957/1958), Albina Rozman (do 1957/1958), Matilda Pirnik Piškur (do 1987/1988 – upokojena), Danica Videnič Kastelic (od 1958/1959), Ana Javornik, Slavko Videnič (1960/1961), Jožica Šušteršič (od 1960/1961 do 1962/1963), Marija Gale (1962/1963), Jožefa Slana – upraviteljica (od 1962/1963),

1.razred nižje gimnazije, učiteljica Anica Javornik, 1953/1954

4. razred, krške učenke in učenci z učiteljico Zorko Puterle, 1953/1954

Elsa Gosak (od 1963/1964), Jožefa Podobnik (1965/1966), Karol Puš (1966/1967), Ada Slana – vodja (od 1967/1968), Cveta Pasar (od 1970/1971), Jasna Zupanc (1974/1975), Mirjana Škafar (1973/1974), Marjeta Kavšek (od 1976/1977 do 1978/1979), Jožica Sinjur (1983/1984), Julijana Bačič (1986/1987), Tatjana Bradač (od 1987/1988 do 1991/1992), Anica Orel (od 1991/1992 do 1994/1995), Marcel Talt Lah (od 1994/1995 do 1997/aprila 1998), Lidija Zajc – (od 1995/1996), vodja (od 1998/1999), Majda Cimperman (od aprila 1998 do konca šol.l.), Barbara Jazbec (1998/1999), Jasmina Tekavčič (od 1998/1999 do 2000), Vida Tomažič in Andreja Knific (1998/1999), Natalija Lešnjak (od 1999/2000), Staša Hočevnar (1999/2000), Petra Petrovič Pražnikar (od 1999/2000),

Darja Krivec (1999/2000).

Od šolskega leta 2000/2001 do 2008/2009: (ne glede na poučevanje v prejšnjih letih ali število let poučevanja):

Lidija Zajc – vodja, Natalija Lešnjak, Jasmina Tekavčič, Helena Zaletelj Kastelic, Cirila Zupančič, Katarina Pajk, Bojana Kek, Antonija Sever, Staša Hočevnar Zajc, Tončka Jernejčič Rajer, Mateja Jere Grmek, Maja Sever, Tanja Želj, Brigita Langenfus, Jožica Knez, Irena Bregar, Marija Lazarič.

2. razred, 1978

VIRI IN LITERATURA:

Mojca Hrvatini: Geografske značilnosti povirja reke Krke

ARHEOLOŠKA NAJDIŠČA SLOVENIJE, Ljubljana, 1975.

Bogataj, Janez: MLINARJI IN ŽAGARJI V DOLINI ZGORNJE KRKE, Novo mesto, 1982.

ENCIKLOPEDIJA SLOVENIJE, 6. knjiga, geslo Krka, Ljubljana, 1992.

Gams, Ivan: NEKATERE ZNAČILNOSTI KRKE IN NJENIH PRITOKOV, zbornik Dolenjska zemlja in ljudje, Novo mesto, 1962.

Jakič, Ivan: VSI SLOVENSKI GRADOVI: Leksikon slovenske grajske zapuščine, Ljubljana 1997.

KAKOVOST VODA V SLOVENIJI V LETU 1993, Hidrometeorološki zavod RS, Ljubljana, 1994.

KATASTER JAMARSKE ZVEZE SLOVENIJE

Klemenčič, Janez, Bogataj, Janez: KRKA OD IZVIRA DO IZLIVA, Ljubljana, 1995.

Knez, Tone, Bogataj, Janez: PO DOLINI ZGORNJE KRKE, 120. zvezek zbirke vodnikov Kulturni in naravni spomeniki Slovenije, Ljubljana, 1983.

KRAJEVNI LEKSIKON DRAVSKE BANOVINE, Ljubljana, 1937.

KRAJEVNI LEKSIKON SLOVENIJE, II. knjiga, Jedro osrednje Slovenije in njen jugovzhodni del, urednik Roman Savnik, Ljubljana, 1971.

KRAJEVNI LEKSIKON SLOVENIJE, uredniki: Milan Orožen Adamič, Drago Perko, Drago Kladnik; Ljubljana 1995.

Melik, Anton: POSAVSKA SLOVENIJA, Ljubljana, 1959.

Novak, Dušan: OD KOD PRIHAJA VODA K IZVIRU KRKE? Proteus, letnik 43, št. 9-10, Ljubljana, 1981.

OSNOVNA GEOLOŠKA KARTA SFRJ, LIST RIBNICA, 1:100000, Beograd, 1968.

Planina, France: SLOVENIJA IN NJENI KRAJI, Ljubljana, 1963.

Planina, France: SLOVENIJA, TURISTIČNI VODNIK, Ljubljana, 1964.

Sever, Leopold: RUDARSTVO V NAŠIH KRAJIH - II, Zbornik občine Grosuplje 18, Grosuplje, 1994.

SLOVENIJA. POKRAJINE IN LJUDJE, urednika Drago Perko, Milan Orožen Adamič, Ljubljana, 1998.

SLOVENIJA, TURISTIČNI VODNIK, urednik Marjan Krušič, Ljubljana, 1996.

Dr. Mihael Glavan: Dr. Avgust Mušič (3. 8. 1856 – 26. 7. 1938) – klasični filolog

- Arhivsko gradivo, ki ga hrani Rokopisni oddetek NUK v Ljubljani
- Knjižne izdaje, razprave in članki
- Niko Majnarič: Dr. Avgust Mušič. V: Ljetopis JAZU 51, 1937/38. Zagreb 1939.
- M. Kravar: Avgust Mušič kao slovenist. RSA-ZU 2. razred 13, Ljubljana 1990.
- Erika Mihevc-Gabrovec: Mušič, Avgust. V: Enciklopedija Slovenije 7, str. 248. Ljubljana 1993.
- Mihael Glavan: Ustvarjalci dveh kultur = Stvaritelji dviju kultura, razstavni katalog. Ljubljana 2006.

Lidija Zajc: Anton Hribar Korinjski

- Karolina Zakrajšek in Jože Zajc, pranečakinja in pranečak Antona Hribarja
- Glavan, Mihael: Anton Hribar Korinjski, Ob 50. obletnici smrti, Zbornik občin
- Grosuplje, Ivančna Gorica, Dobropolje XXII, 2002
- Glavan, Mihael: Pesnik Anton Hribar Korinjski, Klasje, oktober 2007
- Čuk, S.: Anton Hribar Korinjski, Ognjišče, oktober 2003

Darka Zupanc Puš: Alojz Zupanc – župnik in zgodovinar

- Raziskovalna naloga OŠ Žužemberk 2003: Bili so in ostajajo veliki ljudje
 - Magda K. Hočvar, prof. raz. pouka
 - Vida Bukovec, knjižničarka
- Fotografske priloge s pripisi:
- Avgust Mušič – mladi diplomant zagrebške univerze
 - Avgust Mušič – zaslužni profesor in odlikovanec
 - Mušičeva Slovnica grškega jezika (11. izdaja, 1980)
 - Mušičev Hrvaško-slovenski slovar, 1887

Osnovna šola Stična, PODRUŽNICA KRKA,
OB 200-LETNICI ŠOLE
(1809 – 2009)

Uredila: Zlata Kastelic

Uredniški odbor:

Lidija Zajc, Mateja Jere Grmek, Branka
Emeršič, Marjan Potokar, Tončka Rajer,
Mojca Pustovrh

Lektoriranje: Zlata Kastelic

Izdajatelj in založnik:

Osnovna šola Stična
Ivančna Gorica

Oblikovanje: Robert Kuhar

Priprava za tisk: Camera d.o.o.

Fotografije:

iz šolskega arhiva OŠ Stična, iz Škofijske-
ga arhiva, iz Šolskega muzeja, iz Zgodovin-
skega arhiva SI ZAL GRO 62 Osnovna šola
Krka, iz zasebnih zbirk

Realizacija tiska: HIŠA GRAFIKE, d.o.o.

Naklada: 700

Krka, april 2009

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljublja-
na

373.3(497.4Krka)(091)(082)

OSNOVNA šola Stična (Ivančna Gorica). Po-
družnična šola (Krka)

Osnovna šola Stična, Podružnična šola
Krka : ob 200-letnici

stare šole : 1809-2009 / [uredila Zlata Ka-
stelic ; fotografije iz

šolskega arhiva OŠ Stična ... et al.]. - Ivanč-
na Gorica : Osnovna šola Stična, 2009

ISBN 978-961-269-046-5

1. Kastelic, Zlata

245026304

